

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**«ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ»**

Σπουδάστριες

ΓΙΑΣΑΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΤΕΣΣΗ ΔΑΝΑΗ-ΚΩΝ/ΝΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΑΡΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δρ. Θεοδωράτου- Μπέκου Μαρία

Πάτρα, 2015

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία:

«Συμβουλευτική οικογένειας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού»

Ερευνητική ομάδα:

Γιασανακοπούλου Μαρία

Τέσση Δανάη- Κων/να

Τραγουδάρα Χριστίνα

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Δρ. Θεοδωράτου- Μπέκου Μαρία

«Πτυχιακή εργασία για την απόκτηση πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελμάτων Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Δυτικής Ελλάδας.»

Πάτρα, 2015

Η τριμελής επιτροπή

Υπογραφή

Υπογραφή

Υπογραφή

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στην καθηγήτριά μας κ. Μπέκου- Θεοδωράτου Μαρία για την πολύτιμη βοήθειά της, την καθοδήγησή της και την υποστήριξή της κατά την διάρκεια διεκπεραίωσης της πτυχιακής εργασίας.

Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους διευθυντές και το εκπαιδευτικό προσωπικό για την συνεργασία τους, που ήταν καθοριστική για την πραγματοποίηση του ερευνητικού μέρους της εργασίας μας.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα τις οικογένειές μας για την στήριξή τους και την προσφορά τους, ηθική και υλική, όλη αυτήν την χρονική περίοδο για την πραγματοποίηση της πτυχιακής εργασίας.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	6
Περίληψη	9
Abstract	10
Εισαγωγή.....	11
Ορισμοί Όρων.....	12
Σκοπός μελέτης.....	13
ΜΕΡΟΣ Α': ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Οικογένεια	14
Εισαγωγή.....	14
1.1 Ο θεσμός της οικογένειας.....	14
1.1.1 Δομή της οικογένειας	15
1.1.2 Λειτουργίες της οικογένειας	17
1.1.3 Θεμελιωτές της κοινωνιολογίας και οι απόψεις τους για την οικογένεια	19
1.2 Είδη οικογένειας.....	21
1.2.1 Ανάλυση των ειδών της οικογένειας	23
1.3 Οικογενειακός κύκλος	26
1.3.1 Ανάλυση οικογενειακού κύκλου	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Συμβουλευτική.....	29
Εισαγωγή.....	29
2.1 Ορισμός συμβουλευτικής.....	29
2.2 Στόχος της Συμβουλευτικής.....	31
2.3 Το Αντικείμενο της Συμβουλευτικής Παρέμβασης.....	34
2.4 Τα βασικά χαρακτηριστικά της Συμβουλευτικής διαδικασίας	36
2.5 Θεωρίες της Συμβουλευτικής	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Εκπαιδευτική συμβουλευτική	51
Εισαγωγή.....	51
3.1 Συμβουλευτική στον χώρο της εκπαίδευσης	51
3.1.1 Συμβουλευτική στην Ελληνική εκπαίδευση	52
3.2 Σχέσεις σχολείου- οικογένειας- μαθητή.....	55
3.2.1 Επικοινωνία σχολείου- γονέα	56
3.2.2 Μοντέλα σχολείου- οικογένειας.....	58

3.2.3 Παράγοντες που επηρεάζουν τις σχέσεις σχολείου- οικογένειας.....	61
3.3 Οικογενειακά προβλήματα και οι επιπτώσεις στο σχολικό περιβάλλον.....	63
Κεφάλαιο 4: Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού	70
Εισαγωγή.....	70
4.1 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην Εκπαίδευση.....	70
4.1.1 Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού σε μικροεπίπεδο	71
4.1.2 Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού σε μακροεπίπεδο	72
4.1.3 Ο κοινωνικός λειτουργός ως μέλος της διεπιστημονικής ομάδας	72
4.2 Αντικείμενο του κοινωνικού λειτουργού στην εκπαίδευση.....	73
4.3 Δεξιότητες και τεχνικές του κοινωνικού λειτουργού	74
4.3.1 Δεξιότητες στην συμβουλευτική παιδιών	75
4.4 Χαρακτηριστικά του συμβούλου	76
ΜΕΡΟΣ Β΄: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Μεθοδολογία έρευνας	77
1.1 Θέμα	77
1.2 Είδος έρευνας.....	77
1.3 Μέθοδος έρευνας	78
1.4 Ερευνητικά ερωτήματα	78
1.5 Πληθυσμός- Δείγμα.....	79
1.6 Χαρακτηριστικά δείγματος	79
1.7 Δειγματοληψία.....	79
1.8 Επιλογή εργαλείων έρευνας	80
1.9 Τόπος και χρόνος έρευνας.....	81
1.10 Σημαντικότητα έρευνας.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Παρουσίαση αποτελεσμάτων μελέτης έρευνας.....	82
2.1 Πίνακες και ανάλυση (ποσοτική).....	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	114
Συμπέρασμα και προτάσεις	114
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	118
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	119
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	123

Περίληψη

Το σχολείο αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα κοινωνικοποίησης για το άτομο, έπειτα από την οικογένεια. Δηλαδή, η οικογένεια και το σχολείο αποτελούν βασικούς παράγοντες κοινωνικοποίησης. Συνεπώς, η κοινωνική εργασία συμβάλει στην ομαλή κοινωνικοποίηση του παιδιού και την καλή συνεργασία του σχολείου και της οικογένειας. Ωστόσο, η ελληνική κοινότητα υστερεί στην οργάνωση και την λειτουργία της συμβουλευτικής παρέμβασης σε μαθητές. Έτσι, η παρούσα μελέτη καλείται να αναδείξει την σημαντικότητα της συμβουλευτικής παρέμβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. (Γαληνέας, 2006)

Η ερευνητική μελέτη πραγματοποιήθηκε σε 120 εκπαιδευτικούς δημοτικών σχολείων στους Ν. Ιωαννίνων, Ν. Σερρών και Ν. Αττικής. Οι εκπαιδευτικοί κρίθηκαν να απαντήσουν σε ερωτηματολόγια, που περιείχαν 28 ερωτήσεις, σύμφωνα με τα οποία διεξήχθησαν ποσοστιαία αποτελέσματα σχετικά με την σχολική κοινωνική εργασία.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ερευνητική μελέτη διαφαίνεται ότι η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με τους εκπαιδευτικούς μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση προβλημάτων των μαθητών με ποσοστό 82%. Ενώ, αξίζει να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών (10%) δεν είναι ενημερωμένο για την συμβουλευτική, καθώς μόνο το 3% γνωρίζει πάρα πολύ την συμβουλευτική διαδικασία. Επίσης, μέσω της έρευνας προκύπτει ότι η κοινωνικότητα του παιδιού επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον, καθώς το 53% υποστηρίζει ότι επηρεάζεται πολύ και το 34% ότι επηρεάζεται πάρα πολύ.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει το συμπέρασμα ότι είναι σημαντική η ύπαρξη του κοινωνικού λειτουργού στην εκπαίδευση για την ομαλή συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Η διπλωματική εργασία λοιπόν, αναλύει την αναγκαιότητα της σχολικής συμβουλευτικής οικογενειών μέσω της ερευνητικής μελέτης, αλλά και μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση. Δίνεται δηλαδή, μία ολοκληρωμένη εικόνα για την σχέση σχολείου-οικογένειας και τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού.

Abstract

The school constitutes an important factor of socialisation for a person, after family. That is, the family and school are basic socialisation factors. Thus, social work contributes to a child's regular socialisation and to the good cooperation between school and family. However, the Greek community drags in the organisation and the function of consultative intervention in students. So, this current research is asked to highlight the importance of the consultative intervention in the Primary Education (Γαληνέας, 2006).

The searching study carried out in 120 primary school educators in the county of Ioannina, Serres and Attica. The educators were asked to answer to questionnaires that contained 28 questions, according to which there were conducted percentage results regarding school social work. More specifically, according to the searching study it is sighted that the cooperation of social worker with the educators can assist to the students problems confrontation by 82%. While it is worth mentioning that a big educators percentage (10%) it is not aware of consultation, as only the 30% knows well the consultative process. Also, through the study it comes up that the child's sociability is influenced to a large extent by the family environment since the 53% claims that it is influenced much and the 34% very much.

By the results of the research we come up to the conclusion that the existence of the social worker in education is significant to the child's regular emotional and social growth. So, the bachelor thesis analyses the necessity of families consultation through the searching study and through the bibliographical review. An integrated picture is given for the school- family relationship and the social worker's role.

Εισαγωγή

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να κατανοήσει ο αναγνώστης την αναγκαιότητα της συμβουλευτικής διαδικασίας γονέων και παιδιών στον τομέα της εκπαίδευσης.

Ως εκ τούτου, η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη.

Στο πρώτο μέρος αναλύεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση του θέματος. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η οικογένεια ως σύστημα, τα είδη της και η δομή της. Στη συνέχεια, αναλύεται η συμβουλευτική διαδικασία γενικότερα. Καθώς επίσης, αναλύεται και η συμβουλευτική διαδικασία στον χώρο της εκπαίδευσης. Δίνεται δηλαδή, μια εικόνα της εκπαιδευτικής συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση και τον ρόλο, που έχει στην οικογένεια, το σχολείο και τον μαθητή. Τέλος, αναφέρεται ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στον τομέα της εκπαίδευσης. Παρουσιάζονται όλα τα αντικείμενα, που περιλαμβάνει η κοινωνική εργασία στον χώρο της εκπαίδευσης και τα στοιχεία, που πρέπει να έχει ένας κοινωνικός λειτουργός. Γενικότερα, γίνεται μια αναφορά στην συμβουλευτική διαδικασία στον εκπαιδευτικό τομέα και τον ρόλο της στην οικογένεια, τον μαθητή και το σχολείο, με σκοπό την καλύτερη δυνατή ανάπτυξη του παιδιού.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η μελέτη της έρευνας. Στόχος της έρευνας είναι η ανάδειξη των απόψεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την αναγκαιότητα των κοινωνικών λειτουργών στον χώρο της εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση οικογενειακών προβλημάτων. Δηλαδή, κατά πόσο τα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνική και ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού, αλλά και κατά πόσο μπορούν να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν στο χώρο του σχολείου. Συνεπώς, θα αναδειχθούν οι απόψεις σχετικά με τα θέματα, που αναλύονται στο πρώτο μέρος. Μέσα από την έρευνα θα αναδειχθεί η σχέση σχολείου- οικογένειας- μαθητή και ο ρόλος, που έχει ο κοινωνικός λειτουργός.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι κατά το ερευνητικό μέρος αναλύονται η μεθοδολογία της έρευνας και όλες οι πληροφορίες, που συλλέχθηκαν από το δείγμα, ενώ στην συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα αυτής.

Ορισμοί Όρων

Οικογένεια: Οικογένεια είναι ένα φυσικό κοινωνικό σύστημα με δικά του χαρακτηριστικά, που έχει αναπτύξει δικούς του κανόνες, συγκεκριμένο τρόπο επικοινωνίας και επίλυσης προβλημάτων. (Goldenberg&Goldenberg, 2005)

Συμβουλευτική: Ο όρος συμβουλευτική προέρχεται από την πρόθεση συν (μαζί) και το ρήμα βουλεύομαι (σκέφτομαι) ή το ουσιαστικό βουλή (σκέψη). Συμβουλευτική είναι η διαδικασία με την οποία ένα άτομο βοηθιέται να ξεπεράσει κάποια προβλήματα, να γνωρίσει τον εαυτό του ή να ξεκαθαρίσει τις σκέψεις του. (<http://www.pseve.org/journal/UPLOAD/Malikiosi-Loizou8c.pdf>)

Σχολείο: Ονομάζεται η διαδικασία μόρφωσης των παιδιών μέσα από την διδασκαλία συγκεκριμένων μαθημάτων σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. (<https://el.wiktionary.org/wiki/%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF>)

Εκπαίδευση: Προέρχεται από το ρήμα εκπαιδύω (ανατρέφω). Η εκπαίδευση περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες, που στοχεύουν στην σωματική και ψυχική ανάπτυξη του ατόμου. (<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7>)

Σκοπός μελέτης

Σκοπός της πτυχιακής εργασίας είναι η μελέτη της συμβουλευτικής οικογένειας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η κατανόηση της σημασίας της, τόσο μέσα από την θεωρία, όσο και μέσω της ερευνητικής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, μελετάται το οικογενειακό σύστημα με τις λειτουργίες του και τους κανόνες, που το διέπουν. Ενώ, σημαντικό κομμάτι της μελέτης αποτελεί η συμβουλευτική, και ιδιαίτερα η εκπαιδευτική συμβουλευτική, όπου δίνεται έμφαση στα οφέλη της. Και ταυτόχρονα αναλύεται ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στον τομέα της εκπαίδευσης.

Επιμέρους στόχοι της πτυχιακής εργασίας είναι:

- Η επιρροή του οικογενειακού περιβάλλοντος στην κοινωνικότητα ενός παιδιού και στην σχολική του δραστηριότητα.
- Η ανάδειξη της χρησιμότητας της εκπαιδευτικής συμβουλευτικής οικογένειας.
- Η αναγκαιότητα ύπαρξης επαγγελματιών υγείας, και συγκεκριμένα των κοινωνικών λειτουργών στον τομέα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΜΕΡΟΣ Α': ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Οικογένεια

Εισαγωγή

Στο πρώτο κεφάλαιο, θα γίνει αναφορά στην οικογένεια και στον τρόπο που αυτή διατυπώνεται και παρουσιάζεται στον επιστημονικό κλάδο της κοινωνιολογίας. Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει αναφορά στον θεσμό της οικογένειας, όπως την δομή της οικογένειας και τις λειτουργίες τις, την μελέτη και αναφορά στην οικογένεια και των συσχετισμό της με την κοινωνία όπως αυτή διατυπώθηκε με βάση τις απόψεις ορισμένων από τους βασικούς θεμελιωτές της κοινωνιολογίας, την καταγραφή και την ανάλυση των ειδών της οικογένειας όπως αυτές δημιουργήθηκαν με την κοινωνική εξέλιξη και την χρονική πορεία, αλλά και αναφορά στον οικογενειακό κύκλο και την εκτενέστερη ανάλυση του. Όλα αυτά θα αναλυθούν με σκοπό την κατανόηση της οικογένειας ως θεσμού και ως κομμάτι του κοινωνικού συνόλου.

1.1 Ο θεσμός της οικογένειας

Η οικογένεια είναι ένα σύστημα το οποίο αποτελείται από μια ομάδα ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με διάφορους δεσμούς, όπως συγγενικούς, συναισθηματικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς. Βρίσκεται τοποθετημένη σε ένα μεγαλύτερο σύστημα, την κοινωνία, μέσα στο οποίο ζει, αναπαράγεται και δρα. Μεταξύ της οικογένειας και της κοινωνίας υπάρχει αλληλεπίδραση. Μέσα στην οικογένεια τα άτομα που την αποτελούν διαμορφώνουν τον χαρακτήρα τους και τον τρόπο ζωής τους. Βγαίνοντας στην κοινωνία, η οποία αποτελείται από δυο και περισσότερα οικογενειακά συστήματα, τα οποία επηρεάζουν τόσο την κοινωνία όσο και η κοινωνία τα άτομα μέσα από τον συσχετισμό των διαφόρων οικογενειών. (Dechaux,2008)

Οι οικογένεια ορίζεται ή νομιμοποιείται μέσα από την διαδικασία του γάμου. Ο γάμος βασίζεται στην πίστη και την επιθυμία των ατόμων για παντοτινή συμβίωση. Σε ορισμένες ωστόσο περιπτώσεις έχει να κάνει με την ύπαρξη περιουσιακών στοιχείων. Οποιαδήποτε άλλη σχέση η οποία δεν βασίζεται στην σύναψη γάμου ή στην απόκτηση παιδιών, είναι μικρής χρονικής

διάρκειας ή δεν έχει την πρόθεση για ισόβια συμβίωση, δεν αποτελεί οικογένεια. (Dechaux, 2008)

Η οικογένεια είναι ένα σύστημα το οποίο επιβιώνει μέσα στο χρόνο. Διέρχεται από διάφορα στάδια και παίρνει διάφορες μορφές. Έχει ένα κύκλο ζωής ο οποίος επαναλαμβάνεται μέσα στο χρόνο και ο οποίος περνάει από διάφορες περιόδους και στάδια. Ξεκινάει από το ζευγάρι, προχωράει στο γάμο και στην απόκτηση παιδιών και στην έξοδο του παιδιού από την οικογένεια με την απόκτηση της δικής του οικογένειας και ούτω καθεξής. (Dechaux, 2008)

Κάθε οικογένεια λοιπόν, όπως ένας ζωντανός οργανισμός, ο οποίος εξελίσσεται και διαμορφώνεται ανάλογα με τις χώρο-χρονικές καταστάσεις στις οποίες έχει τοποθετηθεί. Αλλά και σαν ένα σύστημα αποτελούμενο από δύο ή και περισσότερα άτομα τα οποία επηρεάζονται μεταξύ τους, έχει κάποια δομή και κάποιες λειτουργίες που την χαρακτηρίζουν και την βοηθούν να διατηρηθεί στο ευρύτερο σύστημα στο οποίο εντάσσεται.

1.1.1 Δομή της οικογένειας

Η δομή μιας οικογένειας αποτελείται από θέσεις και από ρόλους που σχετίζονται μεταξύ τους. Δηλαδή ο κάτοχος μίας θέσης έχει και έναν συγκεκριμένο ρόλο που τον χαρακτηρίζει. Έτσι λοιπόν παραδοσιακά οι θέσεις και οι ρόλοι που το κάθε άτομο μέσα σε αυτό το κοινωνικό σύστημα κατέχει, έχουν να κάνουν με το φύλο(ένα χαρακτηριστικό το οποίο παραμένει αμετάβλητο) και την ηλικία(ένα χαρακτηριστικό το οποίο μεταβάλλεται με την πάροδο του χρόνου) και όχι με τις ικανότητες, την προσωπικότητα και τις επιθυμίες του καθενός. (Μουσούρου, 2006)

Παρατηρώντας όσα αναφέραμε παραπάνω καθώς επίσης και τα στοιχεία που απαρτίζουν τις οικογενειακές θέσεις (φύλο και ηλικία), καταλαβαίνουμε ότι οι "οικογενειακοί ρόλοι" διακατέχονται από ρευστότητα, αστάθεια και αντιφατικότητα. Κάτι το οποίο γίνεται εντονότερο όταν η οικογένεια και το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται, ξεκινάει να μπαίνει στην φάση του εκσυγχρονισμού. (Μουσούρου, 2006)

Στις παραδοσιακές οικογένειες, στις οποίες επικρατεί και η παραδοσιακή δομή που έχουμε αναλύσει, τα χαρακτηριστικά των θέσεων και των ρόλων υποδηλώνουν την έννοια της εξουσίας. Δηλαδή την ανώτερη θέση του άντρα προς την γυναίκα και των γονέων προς τα παιδιά. Η παραδοσιακή δομή της οικογένειας μεταβάλλεται δύσκολα. Ανάλογα με το πόσο παραδοσιακό είναι το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται η οικογένεια, τόσο διατηρείται και η συγκεκριμένη οικογενειακή δομή. Όμως με την πάροδο των χρόνων, την βιομηχανική ανάπτυξη και τον γενικότερο εκσυγχρονισμό ως φυσικό επακόλουθο, οι έννοιες της "ισοτιμίας" και της "εξουσίας" αποκτούν άλλη υπόσταση και καθορίζονται από διάφορους άλλους παράγοντες. (Μουσούρου, 2006)

Οι παράγοντες οι οποίοι διαμορφώνουν την οικογενειακή δομή στις εκσυγχρονισμένες κοινωνίες έχουν να κάνουν αρχικά με τον αριθμό των παιδιών που υπάρχουν σε μια οικογένεια και με την ηλικία τους. Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο πολλά είναι τα παιδιά τόσο πιο έντονη είναι η ανάγκη ύπαρξης της μητέρας – συζύγου μέσα στο σπίτι και τόσο πιο περιορισμένη είναι η δυνατότητα κίνησής της εκτός του χώρου του σπιτιού. Το ίδιο ισχύει και με την ηλικία των παιδιών, δηλαδή όσο πιο μικρά ηλικιακά είναι τα παιδιά τόσο πιο περιορισμένη είναι και η εξουσία της μητέρας. Επίσης σημαντικό ρόλο παίζει και το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων. Πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα το μορφωτικό επίπεδο ενός ανδρόγυνου επηρεάζει σε δύο τομείς. Ο σύζυγος με εκπαιδευτικό υπόβαθρο είναι πιο φιλελεύθερος, ενώ η σύζυγος με εκπαιδευτικό υπόβαθρο λειτουργεί πιο ανεξάρτητα και πραγματοποιεί περισσότερες από τις εργασίες, που η παραδοσιακή κοινωνία την θέλει να κάνει και που περιορίζονται αυστηρά εντός της οικίας. Έτσι βλέπουμε να δίνετε μεγαλύτερη βαρύτητα στο στοιχείο της ισοτιμίας μεταξύ των συζύγων. (Μουσούρου, 2006)

Ένα άλλο στοιχείο το οποίο ενισχύει την ισοτιμία μέσα στο οικογενειακό σύστημα, είναι η επαγγελματική απασχόληση. Στις εκσυγχρονισμένες κοινωνίες οι εργασίες αποτελεί προνόμιο και τον δύο φύλων. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι μείζονος σημασίας όσο αναφορά το βαθμό εκσυγχρονισμού. Τέλος ως ένα ακόμα χαρακτηριστικό μπορούμε να αναφέρουμε και την διαφορά του εισοδήματος μεταξύ των συζύγων. Στις αναπτυγμένες χώρες η σύζυγος μπορεί να είναι εξίσου ή και περισσότερο επιτυχημένη επαγγελματικά από τον σύζυγο. Αυτό το χαρακτηριστικό ωστόσο δεν επηρεάζει τόσο την οικογενειακή δομή. (Μουσούρου, 2006)

Συμπερασματικά με βάση τα όσα αναφέραμε παραπάνω μπορούμε να καταλάβουμε ότι η δομή της οικογένειας επηρεάζεται άμεσα από την κοινωνία στην οποία αναπτύσσετε. Όπως η κοινωνία εξελίσσετε από παραδοσιακή σε εκσυγχρονισμένη, έτσι και η δομή της οικογένειας διαμορφώνει ανάλογα τα χαρακτηριστικά της προκειμένου να επιβιώσει στο ανάλογο κοινωνικό περιβάλλον. Παρόλα αυτά και κυρίως στον Ελλαδικό χώρο, στις αγροτικές περιοχές περισσότερο και πιο σπάνια στις πόλεις, διατηρούνται ως ένα βαθμό η παραδοσιακές μορφές οικογένειας οι οποίες επηρεασμένες από την βιομηχανική ανάπτυξη δεν είναι τόσο απόλυτες όσο παλιά. (Μουσούρου, 2006)

Κάθε οικογενειακό σύστημα εκτός από την δομή την οποία έχει και η οποία καθορίζει τους ρόλους και τις θέσεις των μελών που την απαρτίζουν, έχει και μία σειρά από λειτουργίες που πραγματοποιούνται εντός του οικογενειακού συστήματος. Τις λειτουργίες αυτές θα τις αναφέρουμε και θα τις αναλύσουμε στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

1.1.2 Λειτουργίες της οικογένειας

Παρά τις αντιφάσεις των διαφόρων κοινωνιολόγων αλλά και τις διαφορές στο χώρο και τον χρόνο που υπάρχουν σε διάφορες κοινωνίες, έγινε μία ταξινόμηση των λειτουργιών που γίνονται σε ένα οικογενειακό σύστημα. Οι λειτουργίες αυτές είναι τέσσερις και έχουν να κάνουν με την αναπαραγωγή, την οικονομία, την εκπαίδευση και την ψυχολογία.(Μουσούρου, 2006)

Μια από τις πρωταρχικές λειτουργίες που πραγματοποιείται σε ένα οικογενειακό σύστημα είναι η "αναπαραγωγική λειτουργία". Η λειτουργία αυτή θεωρείται αρκετά σημαντική καθώς με αυτό τον τρόπο, μέσω δηλαδή της αναπαραγωγής, εξασφαλίζεται η συνέχεια του οικογενειακού συστήματος. Με την ανάπτυξη των κοινωνιών έχει δημιουργηθεί ένας διαχωρισμός μεταξύ της αναπαραγωγικής λειτουργίας και των σεξουαλικών σχέσεων. Αυτός ο διαχωρισμός έχει επιπτώσεις στην οικογένεια αλλά και στην κοινωνία. (Μουσούρου, 2006)

Στις λειτουργίες της οικογένειας, όπως προαναφέραμε, εντάσσετε και η "οικονομική λειτουργία". Στην λειτουργία αυτή σημειώνεται αλλαγή μεταξύ της παραδοσιακής κοινωνίας και της εκσυγχρονισμένης. Γενικότερα η λειτουργία αυτή είναι μεταβαλλόμενη καθώς στις κοινωνίες παρατηρούνται συχνά κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές. Έτσι λοιπόν στις παραδοσιακές

κοινωνίες η διαδικασία παραγωγής και κατανάλωσης περιορίζεται στα πλαίσια του σπιτιού και της οικογένειας σαν "ομάδα". Στις εκσυγχρονισμένες κοινωνίες ο τόπος παραγωγής εκτείνεται έξω από τα όρια του σπιτιού. Στην διαδικασία παραγωγής συμμετέχουν τα μέλη της οικογένειας ως "άτομα" και η κατανάλωση γίνεται μέσα από την αγορά των παραγόμενων προϊόντων. (Μουσούρου, 2006)

Ακόμα μία λειτουργία της οικογένειας είναι η "εκπαιδευτική λειτουργία". Με τον όρο αυτό θέλουμε να δηλώσουμε κυρίως την διαιώνιση του πολιτισμού που κάθε κοινωνία έχει. Η λειτουργία αυτή, με βάση πολλούς κοινωνιολόγους, διακρίνεται σε δύο υποκατηγορίες η οποίες αναφέρουν πρώτον, τις λειτουργίες οι οποίες θα μάθουν και θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη ικανοτήτων με σκοπό την πολιτισμική ανάπτυξη και δεύτερον, την κοινωνικοποίηση. Με την τελευταία υποκατηγορία δηλώνουμε από την μία, την προσπάθεια της κοινωνίας να μεταδώσει από την μία γενιά στην άλλη τον πολιτισμό της, την κοινωνική της υπόσταση και το κοινωνικό της σύνολο και από την άλλη, τον ρόλο της οικογένειας στην κατανόηση και ενστέρνιση των θεσμών και των κανόνων που κάθε κοινωνία έχει δημιουργήσει στα μέλη της. Στις παραδοσιακές κοινωνίες η εκπαίδευση και η κοινωνικοποίηση δεν διαχωρίζονται. Στις σύγχρονες κοινωνίες όμως πραγματοποιούνται με την βοήθεια διαφόρων φορέων, όπως είναι το σχολείο ή τα πανεπιστήμια, χωρίς να σημαίνει ότι η οικογένεια δεν συμμετάσχει στην λειτουργία αυτή. Η λειτουργία αυτή δεν περιορίζεται στα νέα μέλη της οικογένειας αλλά συνεχίζει καθ' όλη την διάρκεια ζωής της σε όλα τα μέλη της ανεξαιρέτως ηλικίας. Επιπλέον η εκμάθηση δεν γίνεται μόνο από τα μεγαλύτερα μέλη στα μικρότερα αλλά και αντίστροφα με αποτέλεσμα τα μικρότερα μέλη να μαθαίνουν τα ήθη, τα έθιμα, τους κανόνες και τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας στην οποία ζουν, αλλά και τα μεγαλύτερα μέλη να μαθαίνουν τις αλλαγές που η κοινωνία υφίσταται εξαιτίας του εκσυγχρονισμού. (Μουσούρου, 2006)

Τέλος έχουμε ακόμα μια λειτουργία που ονομάζεται "ψυχολογική λειτουργία" και έχει να κάνει με την ανάγκη των μελών μια οικογένειας να αισθάνονται ασφάλεια και στοργή. Η λειτουργία αυτή είναι μεγάλης σημασίας κυρίως για τις εκσυγχρονισμένες κοινωνίες όπου οι συχνές μεταβολές κλονίζουν τις σχέσεις και δεν βοηθούν στην σύσφιξη τους. (Μουσούρου, 2006)

Οι λειτουργίες που χαρακτηρίζουν μία οικογένεια και η μορφή που αυτές θα έχουν, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται η οικογένεια. Δηλαδή από το πόσο εκσυγχρονισμένη είναι από την κοινωνικό- οικονομική κατάσταση την οποία βιώνει,

από την δομή που έχει η οικογένεια, αλλά και από την ίδια την οικογένεια. Όλα αυτά λίγο πολύ είναι αλληλένδετα και επηρεάζουν το ένα το άλλο. (Μουσούρου, 2006)

Ωστόσο για να κατανοήσουμε σε βάθος τον γενικότερο θεσμό της οικογένειας, την δομή της και τις λειτουργίες της, καθώς επίσης και την εξέλιξη της αλλά και την άποψη που μπορεί κάποιος να έχει για την οικογένεια ανάλογα την εποχή στην οποία έχει ζήσει και της επιρροές που έχει, καλό θα ήταν να αναφερθούμε και στις απόψεις ορισμένων θεμελιωτών της κοινωνιολογίας.

1.1.3 Θεμελιωτές της κοινωνιολογίας και οι απόψεις τους για την οικογένεια

Η κοινωνιολογία της οικογένειας άρχισε να παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη στις Η.Π.Α στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με αρχές του 20^{ου} αιώνα. Την διάδοσή της, εκείνη την περίοδο, την οφείλει στην ενασχόληση με τον κλάδο, των κοινωνιολόγων Μόργκαν, Ένγκελς, Ουέστερμαρκ, Ντυρκαίμ και Μώς. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι σε αντίθεση με τις μέχρι τότε τεχνικές που χρησιμοποιούσαν για την διερεύνηση της οικογένειας μέσα στο κοινωνικό σύνολο, εκείνοι βασίστηκαν σε “ιστορικές και κοινωνικές μεθόδους” (Μισέλ, 1981)

Από τότε και με την εξέλιξη των κοινωνιών οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την μελέτη της οικογένειας έχουν βελτιωθεί καθώς επίσης έχουν διατυπωθεί και άλλες θεωρίες. Ωστόσο, πολλές είναι αυτές οι οποίες ακόμα και σήμερα βασίζονται στις θεωρίες που διατύπωσαν ορισμένοι βασικοί θεμελιωτές, όπως αυτές του Μόργκαν, του Ένγκελς και του Ντυρκαίμ.

Μόργκαν: Η εξέλιξη της κοινωνίας επηρεάζει την εξέλιξη και την δομή της οικογένειας. Δεν παραμένει σταθερή αλλά κινείται άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά, ανάλογα με την θετική τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας. Η απόψεις του Μόργκαν μπορούν να επιβεβαιωθούν με την βοήθεια των ιστορικών στοιχείων για την πορεία της οικογένειας. Έτσι λοιπόν θα αναφερθούμε σε δύο χρονικές περιόδους. (Μισέλ, 1981)

Πρώτον την περίοδο που ξεκινά από την Νεολιθική εποχή και φτάνει ως την Ά βιομηχανική επανάσταση. Στην περίοδο αυτή καταγράφεται ανάπτυξη της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της αγγειοπλαστικής και του γνεσίματος, όπου κατά κύριο λόγο ήταν ασχολία των γυναικών. Εκτός από την εκτέλεση των εργασιών αυτών, ασχολία και ευθύνη της γυναίκας ήταν και η διάδοση

των γνώσεων στα νεότερα μέλη της οικογένειας. Εργασία των αντρών ήταν το κυνήγι και η συλλογή καρπών. (Μισέλ, 1981)

Δεύτερον την περίοδο μεταξύ του 6.000 και 3.000 π.Χ ως την Β βιομηχανική επανάσταση. Την περίοδο αυτή έχουμε την ανακάλυψη αντικειμένων που βοηθούν στις διάφορες εργασίες, όπως είναι η χρήση του βοδιού και του αρότρου. Ακόμα γίνεται αξιοποίηση του μετάλλου και χρήση οικοδομικών υλικών. Αυτά χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο από τους άντρες, με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της παρουσίας της γυναίκας σε αυτού του είδους τις εργασίες και την ενίσχυση της αντρικής παρουσίας. (Μισέλ, 1981)

Γίνεται κατανοητή η άποψη του Μόργκαν, για το πώς οι τεχνολογικές και οι οικονομικές μεταβολές που υφίσταται μία κοινωνία επηρεάζει την δομή μίας οικογένειας όπως την διατυπώσαμε ανωτέρω. (Μισέλ, 1981)

Ένγκελς: Η εξέλιξη της οικογένειας, όπως διατυπώθηκε από τον Μόργκαν, ξαναδιατυπώθηκε από τον Ένγκελς. Με βάση των Ένγκελς αρχικά επικρατούν "οι ελεύθερες σεξουαλικά σχέσεις", όπου ο κάθε άντρας είναι ελεύθερος να συνάψει σχέση με την κάθε γυναίκα, χωρίς όμως αυτό να δημιουργούσε μία χαοτική κατάσταση. Από εκεί και μετά έχουμε την εμφάνιση διαφόρων μορφών οικογένειας οι οποίες ανάλογα με την εξέλιξη της κοινωνίας διαμορφώνονται και εξελίσσονται. (Μισέλ, 1981)

Πρώτον έχουμε την "ομόαιμη οικογένεια" κατά την οποία υπάρχει ελεύθερη σεξουαλική σχέση μεταξύ των αδελφών, απαγορευτική όμως μεταξύ των γονέων και των παιδιών. (Μισέλ, 1987)

Δεύτερον έχουμε την "ομαδογαμική οικογένεια " όπου έχουμε απαγόρευση των σεξουαλικών σχέσεων και μεταξύ των αδελφών. (Μισέλ, 1981)

Τρίτον έχουμε την "συνδιασμική οικογένεια" στην οποία ο άντρας επιτρέπεται να δημιουργεί οικογένεια με μια μόνο γυναίκα, αλλά η απιστία και η πολυγαμία σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δικαίωμά του. (Μισέλ, 1981)

Τέταρτο και τελευταίο είδος οικογένειας είναι ο "μονογαμικός γάμος" και αποτελεί εξέλιξη της παραπάνω οικογένειας. Η ανακάλυψη κοινών ταφών για τα ζευγάρια τα οποία ανήκουν στην παλαιολιθική εποχή, διαψεύδουν την θεωρία του Ένγκελς για την "πρωτόγονη αιμομιξία".(Μισέλ, 1981)

Ντυρκέμ: Ο Ντυρκέμ, ένας από τους βασικότερους κοινωνιολόγους, διατύπωσε με την σειρά του την θεωρία για την οικογένεια. Με βάση αυτή, η οικογένεια δεν είναι κάτι φυσικό, αλλά ένας κοινωνικός θεσμός ο οποίος οφείλεται σε κοινωνικά αίτια. Αυτή είναι μία γενικότερη άποψη του Ντυρκέμ, ότι δηλαδή κάθε κοινωνικό γεγονός οφείλεται σε ένα κοινωνικό αίτιο. Η δημιουργία οικογένειας κατά την οποία έχει πραγματοποιηθεί σύναψη γάμου, είναι το τέλος μιας εξελικτικής πορείας όπου η οικογένεια "συστέλλεται" καθώς διαστέλλεται το κοινωνικό γίνεσθαι του κάθε ατόμου που βρίσκεται σε άμεση σχέση. (Μισέλ, 1981)

Η σύγχρονη οικογένεια είναι αποτέλεσμα του " νόμου της συστολής". Σύμφωνα με τον νόμο αυτό, η εξέλιξη της οικογένειας είναι μία "κεντρομόλος πορεία" από έξω (δηλαδή την περιφέρεια) προς το κέντρο (δηλαδή την οικογένεια). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η οικογένεια να επηρεάζεται από τις ευρύτερες συνδιαλλαγές αλλά αυτές να μην επηρεάζονται από την οικογένεια. Τα λεγόμενα αυτά διαψεύστηκαν στη πορεία με βάση την εργασία του συγγραφέα ΜάρκΜπλόκ, ο οποίος αποδεικνύει ότι η οικογένεια δέχεται διαστολή και συστολή με βάση τις συνθήκες της οποίες βιώνει. (Μισέλ, 1981)

Θεωρίες σχετικά με την οικογένεια και την κοινωνία έχουν αναφέρει και άλλοι κοινωνιολόγοι. Ωστόσο, εδώ αναφέρουμε τις διατυπώσεις ορισμένων από τους βασικότερους κοινωνιολόγους. Διαβάζοντας τις απόψεις που ο καθένας έχει διατυπώσει, βλέπουμε ότι η κοινωνία επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την δομή μιας οικογένειας και κατ' επέκταση τις λειτουργίες της. Επίσης μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι μέσα από αυτήν την αλληλεπίδραση της κοινωνίας και της οικογένειας αλλά και τις μεταβολές που υφίσταται η κοινωνία μέσα στο χρόνο, έχουμε εξελίξει στα είδη της οικογένειας (κατανοείται καλύτερα από την θεωρία του Ένγκλες). Για τα είδη της οικογένειας, ποια είναι και την ανάλυσή τους, θα μιλήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο.

1.2 Είδη οικογένειας

Από το 1970 και μετά παρατηρούνται ταχύρυθμες αλλαγές στο τομέα της οικογένειας στις δυτικές κοινωνίες. Οι αλλαγές αυτές είναι τόσο μεγάλες που είναι δύσκολο να προσδιοριστούν. "Οι μετασχηματισμοί της οικογενειακής μορφολογίας" οφείλονται σε ορισμένους παράγοντες.

Από το 1960 παρατηρούνται τα πρώτα σημάδια αλλαγών, ωστόσο είναι μια διαδικασία που με την πάροδο των χρόνων έπαιρνε ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις. (Dechaux, 2008)

Οι παράγοντες αυτοί, οι οποίοι βοήθησαν στην τροποποίηση του τομέα της οικογένειας είναι αρχικά η παρακμή της παραδοσιακής οικογένειας. Το μοντέλο αυτό της οικογένειας θέλει το ζευγάρι να έχει συνάψει γάμο και την σύζυγο να παραμένει στο σπίτι, κάτι το οποίο στις σύγχρονες κοινωνίες δεν συναντάται σε μεγάλο βαθμό. (Dechaux, 2008)

Ένας παράγοντας, είναι και η μείωση της γονιμότητας και στην συνέχεια η αύξηση αυτής. Από το 1965- 1994, διάστημα τριών δεκαετιών παρατηρήθηκε μείωση της γονιμότητας στις ευρωπαϊκές χώρες. Από το 1995 και μετά όμως παρατηρείται αύξηση της τεκνοποίησης στις ευρωπαϊκές χώρες. Μεγάλο ρόλο σε αυτό παίζει και το γεγονός της ανόδου του μέσου όρου απόκτησης παιδιού που βρέθηκε στα 29,8 χρόνια το 2006 από τα 26,7 χρόνια που βρισκόταν το 1975, γεγονός που αποδεικνύει της ταχύρυθμες μεταβολές. (Dechaux, 2008)

Η μείωση των γάμων, αποτελεί ακόμα ένα παράγοντα. Τα τελευταία χρόνια, απώρια των γενικότερων μεταβολών, παρατηρείται μείωση της δημιουργίας γάμων. Από το 1973 και μετά παρατηρείται έντονη μείωση. Επιρροή σε μεγάλο βαθμό ασκεί το γεγονός της σύναψης συμφώνου ελεύθερης συμβίωσης που τα τελευταία χρόνια και κυρίως από το 2001 και μετά παρατηρείται ότι αποκτά μεγάλη προτίμηση. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται επίσης και αύξηση του μέσου όρου δημιουργίας του πρώτου γάμου στα 31,1 χρόνια για τους άνδρες και στα 29,1 χρόνια για τις γυναίκες το 2005. (Dechaux, 2008)

Ακόμα ένας παράγοντας είναι, η αλλαγή στους λόγους που οδηγούν στον γάμο. Παλιότερα για να πραγματοποιηθεί ένας γάμος έπρεπε να προηγηθεί η αναγγελία εγκυμοσύνης. Στη σύγχρονη εποχή δεν ισχύει κάτι τέτοιο. Αυτό οφείλεται σε αρκετά μεγάλο βαθμό στο ελεύθερο συμβίωσης μεταξύ των ζευγαριών, αλλά και στην ευκολία αναγνώρισης των παιδιών εκτός γάμου. (Dechaux, 2008)

Τέλος η παρακμή του προτύπου "μη εργαζόμενη μητέρα", συγκαταλέγεται μέσα στους παράγοντες. Τα τελευταία χρόνια και κυρίως από το 2003 και μετά το ποσοστό των γυναικών που παραμένουν στο σπίτι και ασχολούνται αποκλειστικά με τις οικιακές εργασίες έχει μειωθεί αισθητά συγκριτικά με το 1968. Τα τελευταία χρόνια επικρατεί κυρίως το μοντέλο της γυναίκας που ασχολείται με τα οικιακά αλλά και με τα επαγγελματικά. (Dechaux, 2008)

Τα είδη της οικογένειας όπως καταγράφονται στις σύγχρονες κοινωνίες, θα τα αναφέρουμε και θα τα αναπτύξουμε στο παρακάτω υποκεφάλαιο.

1.2.1 Ανάλυση των ειδών της οικογένειας

Με βάση λοιπόν τους παράγοντες που προαναφέραμε, στις σύγχρονες κοινωνίες παρατηρούμε την ανάπτυξη διαφόρων μορφών οικογένειας που τις ονομάζουμε “εναλλακτικές μορφές οικογένειας”. Αυτές οι οικογένειες είναι: οι μονογονεϊκές οικογένειες, οικογένειες που δημιουργούνται από δεύτερο γάμο του ενός ή και των δύο συζύγων, οικογένειες διπλής σταδιοδρομίας, <<χωλές>>οικογένειες και οικογένειες ομοφυλοφίλων. (Μουσουρού, 2006)

“Μονογονεϊκή οικογένεια”, θεωρείται η οικογένεια η οποία αποτελείται από ένα μόνο συζυγικό μέλος είτε λόγω επιλογής μη σύναψης γάμου, είτε λόγω δημιουργίας διαζυγίου, είτε λόγω θανάτου του ενός συζύγου. Το μέλος το οποίο είναι υπεύθυνο, μπορεί να είναι είτε η μητέρα είτε ο πατέρας αν και κατά κύριο λόγο συναντάται το πρώτο. Τα τελευταία χρόνια και με βάση την εξέλιξη των κοινωνιών, παρατηρούμε αύξηση του συγκεκριμένου μοντέλου οικογένειας κυρίως λόγω μιας σειράς παραγόντων, όπως περιορισμός των προκαταλήψεων σχετικά με τις άγαμες μητέρες, ανεξαρτησία και αυτονομία των γυναικών, αύξηση των διαζυγίων, μείωση των γάμων και δημιουργίας δεύτερων γάμων. Το μοντέλο αυτό της οικογένειας, ανάλογα με το υπεύθυνο μέλος, παρουσιάζει διάφορες δυσκολίες. Οι οικογένειες αυτής της μορφής που έχουν ως υπεύθυνο μέλος την μητέρα αντιμετωπίζουν κατά βάση σημαντικά οικονομικά προβλήματα και αυτό λόγω της χαμηλής εργασιακής αμοιβής στις γυναίκες. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες που έχουν υπεύθυνο μέλος άντρες, είναι κυρίως πρακτικά και έχουν να κάνουν με το γεγονός του ότι οι άντρες στις περισσότερες περιπτώσεις είναι απροετοίμαστοι για την εκτέλεση του γονεϊκού ρόλου πρακτικά αλλά και συναισθηματικά. Ωστόσο, τα προβλήματα αυτά δεν είναι τα πιο σημαντικά που ισχυρίζονται ότι αντιμετωπίζουν αυτά τα είδη της οικογένειας. Το κυριότερο έχει να κάνει με την γενικότερη ανατροφή του παιδιού, καθώς αυτό το είδος οικογένειας δεν θεωρείται αρτιμελές και πρόσφορο για την σωστή ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση του παιδιού. (Μουσουρού, 2006)

Οι “οικογένειες που δημιουργούνται από τον δεύτερο γάμο του ενός ή και των δύο συζύγων”, είναι οικογένειες που προέρχονται αρχικά από την δημιουργία διαζυγίου μεταξύ δύο συζύγων ή την χηρεία και την επιλογή του ενός ή και των δύο να συνάψουν εκ νέου γάμο με άλλον σύντροφο με σκοπό την δημιουργία οικογένειας. Με βάση έρευνες που έχουν γίνει έχει παρατηρηθεί ότι το ποσοστό των διαζυγίων δεν επηρεάζει τον αριθμό των δεύτερων γάμων και αυτό γιατί πολύ είναι αυτοί που επιλέγουν να μην ξαναπαντρευτούν. Πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα παρατηρείται υψηλό ποσοστό των ατόμων που ήταν άγαμοι πριν παντρευτούν, ενώ υψηλό είναι το ποσοστό των διαζευγμένων. Ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση των συζύγων, η σύναψη δεύτερου γάμου μπορεί να παρουσιάζει μία από την ακόλουθες μορφές. Πρώτον, κανένας από τους δύο συζύγους δεν έχει παιδιά από τον προηγούμενο γάμο του. Δεύτερον, η σύζυγος έχει παιδιά από τον προηγούμενο γάμο της, έχει την κηδεμονία τους, ο προηγούμενος σύζυγος είτε δικαιούται είτε δεν δικαιούται να βλέπει τα παιδιά του και είτε πληρώνει είτε δεν πληρώνει διατροφή. Ο καινούργιος σύζυγος θεωρείται πατριός των παιδιών. Τρίτον, ο σύζυγος έχει παιδιά από τον προηγούμενο γάμο, έχει την κηδεμονία τους, η προηγούμενη σύζυγος είτε δικαιούται είτε δεν δικαιούται να δει τα παιδιά της και τα παιδιά είτε ζουν είτε δεν ζουν για κάποιο χρονικό διάστημα μαζί της. Η καινούργια σύζυγος θεωρείται μητριά των παιδιών. Τέταρτον, η σύζυγος έχει παιδιά από προηγούμενο γάμο, τα παιδιά δεν ζουν μαζί της, ωστόσο η μητέρα έχει το δικαίωμα ή δεν έχει το δικαίωμα να τα επισκέπτεται, τα παιδιά είτε μένουν για κάποιο χρονικό διάστημα μαζί της ή δεν μένουν. Ο σύζυγος θεωρείται πατριός των παιδιών. Πέμπτον, ο σύζυγος έχει παιδιά από προηγούμενο γάμο, δεν έχει την κηδεμονία τους, ωστόσο είτε τα επισκέπτεται είτε δεν τα επισκέπτεται και πληρώνει κάποια διατροφή για αυτά είτε δεν πληρώνει κάποια διατροφή. Η σύζυγος θεωρείται μητριά των παιδιών. Τέλος και οι δύο σύζυγοι έχουν παιδιά από προηγούμενο γάμο, τα οποία είτε τα επισκέπτονται είτε όχι και είτε ζουν μαζί τους για κάποιο χρονικό διάστημα είτε όχι. Μετά την σύναψη δεύτερου γάμου, οι σύζυγοι έχουν την δυνατότητα απόκτησης κοινού παιδιού. Σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση εκτός της πρώτης, τα πράγματα περιπλέκονται όσον αφορά τις οικογενειακές και συγγενικές σχέσεις. Γενικότερα, το μοντέλο αυτό της οικογένειας παρουσιάζει δυσκολίες ως προς τις σχέσεις των μελών τους, οι οποίες κατά βάση έχουν να κάνουν με την συγγένεια, την εξουσία και την διαπαιδαγώγηση των παιδιών αλλά και νομικές υποθέσεις. Ωστόσο δυσκολίες αντιμετωπίζουν κυρίως τα παιδιά, τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν το διαζύγιο των γονέων, την δημιουργία σχέσης με τον πατριό ή την μητριά και τα παιδιά τα οποία

υπάρχουν από τον προηγούμενο γάμο ή που γεννήθηκαν από τον καινούργιο γάμο, αλλά και την σχέση του με τους γονείς που δεν μένουν πια μαζί. (Μουσούρου, 2006)

Οι “οικογένειες διπλής σταδιοδρομίας”, είναι οι οικογένειες στις οποίες και οι δύο σύζυγοι έχουν ως σκοπό την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Ανάλογα με τις επιθυμίες και τις επιλογές των συζύγων και αν υποθέσουμε ότι ασκεί κάποια επιρροή η παραδοσιακή μορφή οικογένειας, έχουμε τους εξής τύπους “οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας”. Πρώτον οι “παραδοσιακές οικογένειες” στις οποίες και οι δύο σύζυγοι έχουν επαγγελματικά όνειρα, αλλά προτεραιότητα της συζύγου είναι η ενασχόληση της με την οικογένεια της. Δεύτερον οι “οικογενειοκεντρικές” κατά την οποία όχι μόνο η σύζυγος αλλά και ο σύζυγος έχει σαν προτεραιότητα του την οικογένεια. Τρίτον “επαγγελματοκεντρικές” όπου και η σύζυγος αλλά και ο σύζυγος έχουν ως προτεραιότητα τους την επαγγελματική τους ανέλιξη και τέλος την “επαναστατική” στην οποία η σύζυγος θέτει ως προτεραιότητα της την επαγγελματική της ανάπτυξη, ενώ ο σύζυγος έχει σαν προτεραιότητα του την ανατροφή της οικογένειας. Σε αυτό το μοντέλο οικογένειας, οι ρόλοι προσαρμόζονται ανάλογα με τις επιθυμίες και τις ανάγκες και όχι ανάλογα με το φύλο και την ηλικία. Αυτή είναι η βασική διαφοροποίηση του από το τυπικό οικογενειακό μοντέλο. Όπως σε κάθε μοντέλο οικογένειας, έτσι και σε αυτό έχουμε κάποιες δυσκολίες οι οποίες έχουν να κάνουν, με τους συμβιβασμούς που πρέπει να κάνουν μεταξύ των επιθυμιών τους και αυτόν που τους επιτρέπεται να κάνουν και τον προσεκτικό προγραμματισμό κάθε δραστηριότητας τους, με την “ταυτότητα του φύλου” και αυτό έχει να κάνει με την ανάληψη ευθυνών που παραδοσιακά δεν ταιριάζει στο φύλο του καθενός, με την κοινωνική τους ζωή λόγω περιορισμένου χρόνου τον οποίο πρέπει να καταναίμει προσεχτικά με σκοπό να μην γίνεται αποκοπή από κάποιες ομάδες και προβλήματα τα οποία δημιουργούνται από το ευρύτερο περιβάλλον το οποίο συχνά δυσκολεύεται να αποδεχθεί τέτοιου είδους πρωτοποριακούστρόπους ζωής. Τα προβλήματα αυτά συνήθως είναι επιπρόσθετα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι “παραδοσιακές οικογένειες”. Παρόλα αυτά έχουν αρκετά θετικά στοιχεία τα οποία δεν προκύπτουν σε μια “παραδοσιακή οικογένεια”. (Μουσούρου, 2006)

Οι “«χωλές» οικογένειες”, είναι οι οικογένειες εκείνες που ζουν διασπασμένες για λόγους που τους αναγκάζουν να ζουν έτσι (χωριστά) για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η μορφή αυτή της οικογένειας άρχισε να αναλύεται από τους κοινωνιολόγους πρόσφατα. Ανάλογα με το αν οι λόγοι που κρατούν τα μέλη της οικογένειας χωριστά, είναι “ακούσιοι” ή “εκούσιοι”

(π.χ.ασθένεια ή εργασία) υπάρχουν διάφοροι τύποι “«χωλών» οικογενειών”. Τόσο η δομή όσο και τα προβλήματα που παρατηρούνται σε αυτό το μοντέλο της οικογένειας έχει σημαντικές διαφορές όχι μόνο προς το παραδοσιακό τύπο οικογένειας αλλά και μεταξύ τους. Αυτές οι έντονες διαφοροποιήσεις οφείλονται στους λόγους που οδηγούν το ζευγάρι να ζει χωριστά και επικεντρώνεται κυρίως στις κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες , στο κατά πόσο αυτό έχει να κάνει με έναν από τους δύο συζύγους ή και με τους δύο συζύγους και τέλος στο βαθμός θεσμοποίησής του. (Μουσούρου, 2006)

Οι “ομοφυλόφιλες οικογένειες”, είναι οι οικογένειες κατά τις οποίες και οι δύο σύζυγοι έχουν το ίδιο φύλο. Η έρευνες σχετικά με αυτό το μοντέλο οικογένειας ξεκίνησαν πρόσφατα, την δεκαετία του 1970. Από τότε και μετά έγιναν οι πρώτες προσπάθειες θεσμοθέτησης της “ομοφυλοφιλικής οικογένειας” με την νομιμοποίηση του γάμου μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου και την νομιμοποίηση υιοθέτησης παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια. Σχετικά με αυτού του είδους το οικογενειακό μοντέλο παρατηρούνται δύο πλευρές. Η αρνητική πλευρά, οι οποία παρουσιάζει δυσκολίες σε βιολογικό επίπεδο(δυσκολία αναπαραγωγής), θρησκευτικό επίπεδο (αντιτίθεται στον χριστιανισμό και στο ιουδαϊσμό), σε κοινωνικό επίπεδο(δεν μπορούν να ενταχθούν και να αναπτυχθούν ομαλά τα παιδιά που ζουν σε αυτές τις οικογένειες καθώς λείπει το πρότυπο του ενός από τα δύο φύλα). Η θετική πλευρά έχει σαν στόχο να τονίσει την προκατάληψη που διακατέχει την αρνητική πλευρά τονίζοντας όχι μόνο τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα, αλλά δημιουργεί και καινούργια. Σαν θεσμός η δημιουργία οικογένειας από ομοφυλόφιλα ζευγάρια δεν διαφέρει από τα ετεροφυλόφιλα καθώς, η τελετή του γάμου αλλά και η ανάθεση των ρόλων είναι ίδια. Διαφορές παρατηρούνται ανάμεσα στα ζευγάρια αντρών και στα ζευγάρια γυναικών καθώς η κύρια διαφορά βρίσκεται στο βιολογικό τομέα. Τα ζευγάρια αντρών μπορούν να αποκτήσουν παιδί μόνο μέσα από την διαδικασία της υιοθεσίας, ενώ τα ζευγάρια γυναικών έχουν την δυνατότητα να αποκτήσουν παιδί μέσα από την διαδικασία της σύλληψης.(Μουσούρου, 2006)

1.3 Οικογενειακός κύκλος

Ο οικογενειακός κύκλος αποτελεί κομμάτι της οικογένειας και για την καλύτερη κατανόησή του είναι χρήσιμο να αναφερθούμε σε μία μερική ανάλυση του τι είναι οικογένεια.

Οικογένεια είναι μια ομάδα τις οποίας αρχή και τέλος αποτελεί η συζυγική σχέση. Πιο συγκεκριμένα, η ομάδα αυτή ξεκινάει με την σύναψη γάμου μεταξύ των δύο ατόμων και λήγει, ή με την έκδοση διαζυγίου ή με τον θάνατο ενός από των δύο συζύγων. Τις διάφορες φάσεις τις οποίες περνάει η οικογένεια κατά την διάρκεια ζωής της, αποτελούν αυτό που ονομάζουν οι κοινωνιολόγοι "κύκλο ζωής". Οι φάσεις αυτές αποτελούνται συνήθως από δημογραφικά ή και από κοινωνικό-οικονομικά γεγονότα. (Μουσούρου, 2006)

Όλες οι οικογένειες, ανεξαρτήτως δομής και είδους, κατανέμονται σε διάφορα στάδια και περνούν από διάφορες φάσεις. Σύμφωνα με τον Zillbach κάθε στάδιο χαρακτηρίζεται από ένα γεγονός το οποίο ονομάζει "δείκτη οικογενειακού σταδίου". (Goldenberg&Goldenberg, 2005)

Η οικογένεια αποτελεί έναν θεσμό, ο οποίος εξελίσσεται. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να επιτυγχάνει σε ορισμένους στόχους που του επιτρέπουν την ανάπτυξη, αλλά και τα διάφορα προβλήματα που προκύπτουν στο εσωτερικό της. Τα αποτελέσματα από την εκπλήρωση του κάθε στόχου μεταφέρονται στο επόμενο στάδιο. Αν κάποιος από τους στόχους δεν πραγματοποιηθεί τότε η εξελικτική διαδικασία θα παρουσιάσει προβλήματα τα οποία θα μεταβούν με την σειρά τους στο επόμενο στάδιο. (Goldenberg&Goldenberg, 2005)

Σαν ένα σύστημα που εξελίσσεται μέσα στο χρόνο, επηρεάζεται από τις διάφορες μεταβολές του περιβάλλοντος, στο οποίο εντάσσεται. Όμως, ορισμένες φορές οι αλλαγές αυτές είναι τόσο έντονες που μπορεί να αποδιοργανώσουν την οικογένεια. Ωστόσο αυτό δεν είναι πάντα αρνητικό για το οικογενειακό σύστημα καθώς γίνεται ελαστικότερο στις διάφορες μεταβολές. (Goldenberg&Goldenberg, 2005)

1.3.1 Ανάλυση οικογενειακού κύκλου

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τον οικογενειακό κύκλο ζωής, θα αναφερθούμε στην μελέτη του Duvall και Hill. Η μελέτη αυτή έγινε στα τέλη της δεκαετίας του 1940 και στόχος ήταν να παρουσιαστεί το γεγονός ότι οι οικογένειες αναπτύσσονται και μεταβάλλουν μέσα σε μια αλληλουχία "εξελικτικών σταδίων". (Goldenberg&Goldenberg, 2005)

Έχοντας παρατηρήσει τις αλλαγές και τις προσαρμογές που κάνει μια οικογένεια όταν εξελίσσεται, πιο συγκεκριμένα την επέκταση και μετέπειτα συρρίκνωση, τις αλλαγές στις ηλικίες των μελών της οικογένειας με βάση την ηλικία του μεγαλύτερου παιδιού και τις αλλαγές στην θέση εργασίας αυτών που στηρίζουν οικονομικά την οικογένεια, δημιουργήθηκε από τους Duvall και Hill ένα μοντέλο που παρουσιάζει την πορεία εξέλιξης μιας μεσοαστικής αμερικανικής οικογένειας. Τα στάδια τα οποία διέρχεται είναι οκτώ με πρώτο το γάμο και τελευταίο τον θάνατο και των δύο συζύγων. (Goldenberg&Goldenberg, 2005)

Αναλυτικά τα στάδια έχουν ως εξής:

1. Παντρεμένα ζευγάρια χωρίς παιδιά
2. Οικογένειες που φέρουν στο κόσμο παιδιά(μεγαλύτερο παιδί, γέννηση - 30 μηνών)
- 3.Οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας (μεγαλύτερο παιδί 30 μηνών - 6 ετών)
4. Οικογένειες με παιδιά (μεγαλύτερο παιδί 6- 13 ετών)
5. Οικογένειες με εφήβους (μεγαλύτερο παιδί 13 -20 ετών)
6. Οικογένεια ως κέντρα αφετηρίας (από το πρώτο μέχρι το τελευταίο παιδί να φύγει από το σπίτι)
7. Μεσήλικοι γονείς (από την άδεια φωλιά μέχρι την σύνταξη)
8. Ηλικιωμένα μέλη της οικογένειας (από την σύνταξη μέχρι το θάνατο και των δύο συζύγων)

Η μελέτη αυτή παρουσιάζει τα στάδια μέσα από τα οποία περνάει συνήθως μια οικογένεια και τα χρονικά όρια του κάθε σταδίου. Σε κάθε ένα στάδιο η οικογένεια καλείται να ανταπεξέλθει σε ορισμένους στόχους που θα την βοηθήσουν στην εξέλιξη της. (Goldenberg&Goldenberg, 2005)

Ο κύκλος ζωής μιας οικογένειας, αλληλεπιδρά με τους ατομικούς κύκλους ζωής του κάθε ατόμου, που περιλαμβάνονται σε αυτή. Έτσι λοιπόν, η οικογένεια θα πρέπει να είναι ευέλικτη, ώστε να μπορεί να υποστηρίξει την είσοδο και την έξοδο των μελών της, καθώς και την πορεία του καθενός. (Goldenberg&Goldenberg, 2005)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Συμβουλευτική

Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο πρόκειται να αναφερθεί και να αναπτυχθεί με βάση τις κοινωνικές και ψυχολογικές επιστήμες ο ορισμός της συμβουλευτικής από διάφορους σημαντικούς επιστήμονες που συντέλεσαν στην δημιουργία και εν συνεχεία την ανάπτυξη και διαχωρισμό της συμβουλευτικής σε πολλούς κλάδους. Επίσης θα γίνει η ανάλυση του στόχου της συμβουλευτικής όπου αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της πάσχον κατάστασης και ο διαχωρισμός του σε διάφορα μοντέλα και θεωρητικές κατευθύνσεις, το αντικείμενο της συμβουλευτικής και πιο συγκεκριμένα στην σχολική κοινότητα, τα βασικά χαρακτηριστικά της συμβουλευτικής διαδικασίας, δηλαδή της συνέντευξης και τέλος η αναφορά του θεωρητικού και φιλοσοφικού υπόβαθρο της συμβουλευτικής, πιο συγκεκριμένα οι διάφορες τεχνικές καθοδήγησης σχετικές με την σχολική κοινότητα.

2.1 Ορισμός συμβουλευτικής

Τον ορισμό της συμβουλευτικής τον συναντάμε σε πολλές κοινωνικές επιστήμες. Μέσα από την συμβουλευτική βλέπουμε να παρέχονται υπηρεσίες σε δύο τομείς:

α) Κοινωνική εργασία σε άτομα και β) Κοινωνική εργασία σε ομάδες,

με σκοπό την ενθάρρυνση για την επίτευξη στόχων, μιας ή περισσότερων περιπτώσεων, για την καθοδήγησή τους. Η συμβουλευτική ανήκει στον κλάδο της Παιδαγωγικής επιστήμης και διαχωρίζεται στην ψυχολογική συμβουλευτική, στην εκπαιδευτική συμβουλευτική, στην επαγγελματική συμβουλευτική και στην θεραπευτική συμβουλευτική. Ο ειδικός για να εφαρμόσει την συμβουλευτική ψυχολογία θα πρέπει να είναι ενημερωμένος πλήρως με θέματα της φιλοσοφίας, της θρησκείας, της επικοινωνίας, όπως επίσης και με θέματα της ιστορικής εξέλιξης και των κοινωνικών φαινομένων της ανθρωπότητας. (Σάλμοντ, 2004)

Την συμβουλευτική την απαρτίζει μια σοβαρά πελατειακή σχέση ανάμεσα στον σύμβουλο και τον εξυπηρετούμενο, όπου κυριαρχούν οι αξίες και οι αρχές της αλληλοκατανόησης και της διάθεσης συνεργασίας με την χρήση εντολών συμβουλών και καθοδηγητικών προτάσεων. Οι συνεδρίες σε διάφορες περιπτώσεις καθορίζονται αν θα είναι βραχύχρονες ή μακρόχρονες ανάλογα με το περιστατικό και παρέχονται από ιδιωτικές ή δημόσιες υπηρεσίες, κερδοσκοπικού ή μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Leod, J. 2005).

Η συμβουλευτική δίνει την ευκαιρία στον εξυπηρετούμενο ή στους εξυπηρετούμενους να επεξεργαστούν το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν και μαζί με τον επαγγελματία να το αναλύσουν έτσι ώστε αρχικά να τεθούν οι στόχοι και στη συνέχεια να δοθεί μία κατευθυντήρια γραμμή στον πελάτη για να αναγάγουν από κοινού το σύνθετο πρόβλημα σε απλό (Leod, J. 2005).

Σύμφωνα με τον Williamson (1950) στην διατριβή της Σάλμοντ Ελευθερίας (Σάλμοντ, 2004), αναλύεται μια σειρά ορισμών όπως για παράδειγμα «Συμβουλευτική είναι μια προσωπική, εξατομικευμένη και αυτόβουλη διαδικασία για ανάπτυξη δεξιοτήτων και συνεχή επιτυχία κοινωνική, αυτοκατανόηση και αυτοκατεύθυνση» ή «συμβουλευτική είναι ένας χαρακτηριστικός τύπος, σχετικά μικρής, σε διάρκεια, κοινωνικής σχέσης ανάμεσα σε κάποιον που γνωρίζει τα προβλήματα του αναπτυσσόμενου ατόμου και τους τρόπους διευκόλυνσης αυτής της ανάπτυξης κι ενός ατόμου, που μαθαίνει και αντιμετωπίζει συνειδητά δυσκολίες στην προσπάθειά του να πετύχει αυτοελεγχόμενη και αυτοδιαχειριζόμενη βελτιωτική ανάπτυξη» και ακόμη «συμβουλευτική είναι τρόπος διευκόλυνσης της αναζήτησης από το άτομο της ταυτότητάς του, ο αγώνας για αυτοκατανόηση και για έκφραση των φιλοδοξιών του».

Ο Patterson (Patterson, 1980) στην διατριβή της Σάλμοντ Ελευθερίας (Σάλμοντ, E. 2004) παρατήρησε ότι με τους ορισμούς του Williamson, η συμβουλευτική διευρύνθηκε, περιλαμβάνοντας εκτός από τα ειδικά προβλήματα της εκπαίδευσης ή της επιλογής επαγγέλματος, όψεις της όλης προσωπικότητας του ατόμου. Επίσης σύμφωνα με τον Patterson (1980), «η συμβουλευτική σύμφωνα με τους πιο πολλούς ορισμούς χειρίζεται και περιλαμβάνει και τη συναισθηματική πλευρά –στάσεις, διαθέσεις, αισθήματα- κι όχι μόνο ιδέες. Όπου το συναισθηματικό στοιχείο είναι περιορισμένο δεν έχουμε συμβουλευτική, αλλά ίσως, διδασκαλία, παροχή πληροφοριών, ή πνευματική συζήτηση».

Η Μαλικιώση – Λοΐζου (1996) στην διατριβή της Σάλμοντ Ελευθερίας (2004), αναφέρει πως ο Patterson (1973) ορίζει τη συμβουλευτική πάνω στο συνδυασμό δύο στοιχείων της διαδικασίας και της συμβουλευτικής σχέσης και μάλιστα πιο συγκεκριμένα σημειώνει ότι «είναι η διαδικασία που περιλαμβάνει ένα ιδιαίτερο είδος σχέσης μεταξύ ενός ανθρώπου που ζητάει βοήθεια επειδή αντιμετωπίζει κάποιο ψυχολογικό πρόβλημα κι ενός άλλου ανθρώπου που έχει εκπαιδευτεί για να παρέχει τέτοιου είδους βοήθεια».

Τέλος ο Μάνος και η Μαλικιώση – Λοΐζου στην διατριβή της Σάλμοντ Ελευθερίας (2004) αναπτύσσουν ορισμός του πατέρα της Συμβουλευτικής C. Rogers. «Η αποτελεσματική συμβουλευτική συντελείται όταν δημιουργείται μία σχέση ανεκτικότητας που επιτρέπει στον πελάτη να κατανοήσει τον εαυτό του σε τέτοιο βαθμό που να τον κάνει ικανό να ακολουθήσει μία νέα πορεία υπό το φως του νέου του προσανατολισμού» (Μάνος, 1991), και «η επιτυχημένη συμβουλευτική αποτελείται από μια σαφώς οργανωμένη και επιτρεπτική σχέση που επιτρέπει στον πελάτη να αποκτήσει αυτογνωσία σε βαθμό που να μπορεί να κάνει θετικά βήματα προς την κατεύθυνση που του έχει υποδείξει ο νέος του προσανατολισμός», ενώ «η συμβουλευτική συνίσταται σε σειρά άμεσων επαφών με το άτομο που αποσκοπούν να του προσφέρουν βοήθεια ώστε να αλλάξει τις στάσεις και τη συμπεριφορά του» (Μαλικιώση-Λοΐζου, 1996).

2.2 Στόχος της Συμβουλευτικής

Για να διατυπωθεί επακριβώς ο στόχος της Συμβουλευτικής είναι χρήσιμο να αναφερθεί πρώτα η προσπάθεια ορισμού της Tyler (1969) όπου η ίδια διαχωρίζει τον ορισμό σε δύο τάσεις. Στην πρώτη βρίσκονται οι υποστηρικτές που αναφέρουν ότι, η συμβουλευτική επιδιώκει στην παροχή βοήθειας στο εξυπηρετούμενο να μπει στην διαδικασία των σωστών λήψεων απόφασης και επιλογής όσο αφορά την ζωή του. Και στην δεύτερη υποστηρίζουν ότι, επιδιώκει στην διαδικασία προσαρμογής του ατόμου και στην σταθεροποίηση του επιπέδου της ψυχικής υγείας, ή ακόμη και στην εξέλιξη του (Σάλμοντ, 2004).

Πιο συγκεκριμένα ο στόχος της συμβουλευτικής είναι ότι προσφέρει την δυνατότητα στο άτομο να γίνει αυτόνομο, να έχει αυτογνωσία και αυτοέλεγχο, έτσι ώστε να μπαίνει στην

διεργασία, να βάζει ο ίδιος στόχους στην ζωή του και να έχει πλήρη αίσθηση του εαυτού του, με σκοπό την ολοκλήρωση ως άτομο, ενεργό μέλος προς στην κοινωνία(ο.π.).

Στόχος επίσης της συμβουλευτικής είναι η αντιμετώπιση προβλημάτων, όπου τα άτομα ανεξαρτήτου ηλικίας βιώνουν δυσκολίες στην επαγγελματική ζωή, στην εκπαίδευση, στην προτίμηση διαφυλικής σχέσης, στην οικογένεια, στην υγεία, στον γάμο, στα γηρατειά όπως επίσης σε βιολογικές και σε κοινωνικές αναπηρίες(ό.π).

Βέβαια η διατύπωση του στόχου δεν παραμένει γενικός, διαχωρίζεται και σε μοντέλα διαφόρων θεωρητικών κατευθύνσεων, τα οποία στην διατριβή της Σάλμοντ Ελευθερίας (2004)είναι τα εξής :

1) Προσωποκεντρική προσέγγιση: Σύμφωνα με τον Rogers (1951) στόχος είναι «μια ευρύτερα βασισμένη δομή του εαυτού, η ανάληψη μεγαλύτερου ποσοστού εμπειρίας ως μέρους του εαυτού και μια πιο άνετη και ρεαλιστική προσαρμογή στη ζωή» (Σάλμοντ, 2004).

2) Σύμφωνα με τον AlbertEllis, λογικοθυμική θεωρία, αναφέρει ότι ο κύριος στόχος της συμβουλευτικής είναι ότι, παροτρύνει τον εξυπηρετούμενο να διώξει της μη λογικές στάσεις και ιδέες και να τοποθετήσει της λογικές.(ό.π.)

3) Οι αρχές της μάθησης, οι συμπεριφοριστές τις μεταχειρίζονται για να αλλάξουν την συμπεριφορά του εξυπηρετούμενου.(ό.π.)

4) Σύμφωνα με την θεωρία των χαρακτηριστικών και των παραγόντων, του Williamson (1950), από την σχολή της Minnesota, αναφέρει ότι, «ο σύμβουλος βοηθάει το μαθητή να επιλέξει τους στόχους που θα του φέρουν τη μεγαλύτερη δυνατή ικανοποίηση μέσα στα όρια των συμβιβασμών που επιβάλλονται από ανεξέλεγκτους και μη ελεγχόμενους παράγοντες στα άτομα και στην ίδια την κοινωνία».(ό.π.)

5) Ψυχαναλυτική προσέγγιση, ο στόχος που ορίζει στην χρησιμοποίηση της συμβουλευτικής είναι, ο προορισμός μη παροδικών αλλαγών όσο αφορά την συμπεριφορά του εξυπηρετούμενου. (ό.π.)

6) Σύμφωνα με τους υπαρξιστές οι κυριότεροι στόχοι της συμβουλευτικής είναι, η πλήρης, σαφή και ακριβής γνώση του εαυτού του εξυπηρετούμενου και η αποφυγή ανεπιθύμητων

πράξεων που ενδεχομένως να συμβούν, για να εξασφαλίσει στην πλήρη επαγρύπνηση του εαυτού του εξυπηρετουμένου, των συνθηκών και παραγόντων στο οποίο διαμένει.(ό.π.)

7) Σύμφωνα με τον Thorne (1950), ως κύριος εκπρόσωπος τη εκλεκτικής προσέγγισης, αναφέρει ότι, ο στόχος της συμβουλευτικής είναι να προφυλάξει την ψυχική υγεία του εξυπηρετουμένου με την πρόληψη ή έστω την αλλαγή διάφορων παραγόντων όπου επηρεάζουν αρνητικά ψυχική ηρεμία του ατόμου.(ό.π.)

Επιπρόσθετα, στο άρθρο του IdowuSegun (1986), οι στόχοι της συμβουλευτικής διαχωρίζονται με τις ανάλογες θεσμοθετημένες βαθμίδες εκπαίδευσης, όπως για παράδειγμα, για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι ότι χαρακτηρίζονται για το διττό τους χαρακτήρα καθώς έχουν αντίκτυπο όχι μόνο στον μαθητή αλλά και στον σύμβουλο-δάσκαλο. Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά το παιδί:

1. Ο σύμβουλος οφείλει να βοηθήσει το παιδί προκειμένου να κατανοήσει και να αποδεχθεί την μοναδικότητά του και την αξιοπιστία του
2. Ο σύμβουλος βοηθά το παιδί να αναπτύξει μια υγιείς εικόνα του εαυτού του
3. Ο σύμβουλος βοηθά το παιδί να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί σε όλους τους τομείς της ζωής
4. Ο σύμβουλος βοηθά το παιδί να διαχειριστεί τις διαπροσωπικές σχέσεις που έχει ή που θα αναπτύξει
5. Ο σύμβουλος βοηθά το παιδί να αντιμετωπίσει τα προσωπικά και συναισθηματικά προβλήματά του(Segun, 1986).

Όσον αφορά τον δάσκαλο-σύμβουλο:

1. Ο δάσκαλος μέσα από την κατανόηση της εικόνας και τις ανάγκες του κάθε παιδιού, καταφέρνει να δημιουργήσει ένα γενικότερο κλίμα κατανόησης και του ίδιου
2. Ο δάσκαλος βοηθείται να αναπτύξει μεθόδους που θα οδηγήσουν το παιδί να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του και να πάρει αποφάσεις
3. Ο δάσκαλος υποβοηθείται στο να αναγνωρίσει τα ταλέντα και τη μοναδικότητα του κάθε παιδιού όσον το δυνατό γρηγορότερα(Segun, 1986).

Η συμβουλευτική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι διαφορετική σε σύγκριση με τα άλλα επίπεδα εκπαίδευσης. Η βασική διαφορά είναι ότι στην περίπτωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι «πελάτες» είναι σε πολύ μικρή ηλικία σε σχέση με τους υπόλοιπους «πελάτες» των υψηλότερων βαθμίδων εκπαίδευσης. Γι αυτό το λόγο βασικό μέλημα του συμβούλου θα πρέπει να είναι η αμέριστη προσοχή του κυρίως όσον αφορά τα συναισθήματά τους, τα οποία οφείλει να κατανοεί και να μοιράζεται. Μια σχέση φιλική και ηθική που να εμπνέει μίμηση είναι το ζητούμενο της συμβουλευτικής στις ηλικίες μεταξύ 6 και 12 ετών. Επιπλέον, ο σύμβουλος δεν έχει την πολυτέλεια να κάθεται πίσω από γραφεία, αλλά αντίθετα πρέπει να αναπτύξει κατάλληλες σχέσεις με τα παιδιά ώστε να είναι αναγνωρίσιμο από όλους ότι είναι εκεί για να τους βοηθήσει (Segun, 1986).

Τέλος, το συμπέρασμα είναι ότι σε όσες θεωρητικές κατευθύνσεις ή όσοι ειδικοί επιστήμονες έχουν οριοθετήσει τον στόχο της συμβουλευτικής, διαπιστώνεται πως υπάρχουν κοινοί στόχοι, η αυτο-ανίχνευση, η αυτο-κατανόηση και η τροποποίηση συμπεριφοράς (Segun, 1986)

2.3 Το Αντικείμενο της Συμβουλευτικής Παρέμβασης

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα αναφερθούν περιπτώσεις και στόχοι όπου θεωρείται απαραίτητη ή απλά χρησιμοποιείται η συμβουλευτική παρέμβαση, και πιο συγκεκριμένα η συμβουλευτική κοινότητα στο σχολικό περιβάλλον.

Πρώτα κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί πως στο σχολικό περιβάλλον είναι δυνατόν να συναντήσει απεριόριστες περιπτώσεις για να παρέχει κάποιος σύμβουλος συμβουλευτική παρέμβαση και υπάρχει διαφορά ανάλογα με το είδος, τον βαθμό, την ένταση, τα ειδικά χαρακτηριστικά και πολλά άλλα. Και για τον λόγο αυτό θα αναφερθούν ορισμένες περιπτώσεις που χρειάζονται παρέμβαση

1. Ως πρώτη γενική διατύπωση είναι, οποιοδήποτε θέμα που προκαλεί έντονη δυσανασχέτηση στο παιδί και θεωρείτε ότι χρειάζεται παρέμβαση χωρίς την διάκριση και τον καθορισμό βαθμού σοβαρότητας από άλλα πρόσωπα.

2. Δεύτερη διατύπωση για συμβουλευτική παρέμβαση είναι, η υγεία του παιδιού είτε αφορά την σωματική του ακεραιότητα είτε την ψυχική του.
3. Τρίτη διατύπωση είναι η σχέση του παιδιού, διαπροσωπική ή προσωπική, συμπεριλαμβανομένου και τα άτομα αντίθετου φύλου.
4. Παροχή ψυχολογικής υποστήριξης ή αλλιώς συμπαράστασης σε καταστάσεις και συμβάντα τα οποία είναι ικανά να προξενήσουν ψυχολογική διαταραχή.
5. Συμβουλευτική παρέμβαση σε κοινωνικές ικανότητες και κατ' επέκταση στην συμπεριφορά εξωσχολικώς ή μη εξωσχολικώς. Συμπεριλαμβάνεται και η «μετάβαση».
6. Συμβουλευτική παρέμβαση όσο αφορά τον προσανατολισμό του παιδιού, ιδεολογικά, φιλοσοφικά και πολλά άλλα που αφορούν κατ' επέκταση για την ζωή και την εργασία.
7. Συμβουλευτική παρέμβαση, στο ηλικιακό στάδιο της εφηβείας και τις παθολογικές εκδηλώσεις που προξενούν σωματικές ή ψυχολογικές ή ακόμη συναισθηματικές βλάβες.
8. Συμβουλευτική παρέμβαση για το σύνολο προγραμματισμένων ή αλλιώς συντονισμένων ενεργειών και διαδικασιών ενταγμένων στην σχολική κοινότητα, για την ενεργή συμμετοχή των παιδιών στις ενέργειες αυτές, την πειθαρχία και πολλά άλλα.
9. Συμβουλευτική παρέμβαση για την επάνοδο ή αλλιώς επαναφορά και ένταξη εκ νέου των παιδιών με ειδικά χαρακτηριστικά εξωσχολικώς ή μη εξωσχολικώς.
10. Συμβουλευτική παρέμβαση στα οικογενειακά πλέγματα, στις προβληματικές καταστάσεις που επικρατούν, όπως για παράδειγμα διαζευγμένοι γονείς, σχέσεις μεταξύ τους, εγκατάλειψη οικογενειακής στέγης και πολλά άλλα.
11. Δημιουργία μεθόδων εκμάθησης και εξέτασης των δυνατοτήτων του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον σύμφωνα με τις προσωπικές του γνώσεις και τους στόχους του.
12. Συμβουλευτική παρέμβαση στους νεοεισαχθέντες μαθητές για αντιμετώπιση των αρνητικών συναισθημάτων που καταβάλλονται, όπως για παράδειγμα άγχος.
13. Και τέλος συμβουλευτική παρέμβαση στα θέματα άγχους λόγω εξεταστικής στα σχολεία, λόγω της πίεσης, προετοιμασίας και τα λοιπά (Δημητρόπουλος, 1989).

2.4 Τα βασικά χαρακτηριστικά της Συμβουλευτικής διαδικασίας

Σ ένα θεωρητικό πλαίσιο η συμβουλευτική αποσκοπεί στο να προσδιορίσει λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα άτομο. Επιπλέον, ειδοποιός διαφορά σε σχέση με άλλες διαδικασίες αλληλεπίδρασης, αποτελεί το γεγονός ότι η συμβουλευτική έχει ως σκοπό την λύση του προβλήματος από το ίδιο το άτομο που το έχει. Η διαδικασία της συμβουλευτικής όσον αφορά το εργασιακό τομέα θα μπορούσε να συμπεριλάβει τρία είδη παραγόντων που κινητοποιούν κάποιον να συμμετέχει στη λήψη κάποιας απόφασης: α) η πίστη ότι αυτό που κάνουν είναι το σωστότερο αποτελεί το θετικό κίνητρο συμβουλευτικής, β) τα χρήματα, οι συνθήκες και ο τύπος εργασίας αποτελούν την παρότρυνση των ατόμων προς εργασία ενώ γ) η προσωπική ανάγκη του ατόμου για εργασία είναι ο ουσιαστικός παράγοντας για την συμβουλευτική μέσα στην εργασία (Μπορντ, 1997).

Η σημαντικότερη αρετή για έναν σύμβουλο είναι το να αναγνωρίζει, να δέχεται και να προσπαθεί να δουλέψει με βάση τη «δουλειά μου», δηλαδή το να είναι σε θέση να κατανοήσει την αυτονομία του κάθε ατόμου. Οι προτεραιότητες για τον κάθε ένα είναι διαφορετικές και δεν είναι απαραίτητο να ταυτίζονται με αυτές του συμβούλου επομένως δεν οφείλει να τις καταπολεμήσει, αλλά αντίθετα να τις διοχετεύσει σε όλη την διαδικασία της συμβουλευτικής (Μπορντ, 1997).

Μερικές πτυχές ή αλλιώς χαρακτηριστικά για μια αποτελεσματική συνέντευξη αποτελούν:

1. Ακρόαση

Σύμφωνα με τον C. Rogers, η ακρόαση δεν αποτελεί μια παθητική διαδικασία. Αντίθετα, ο ρόλος του συμβούλου οφείλει να είναι ενεργός. Αυτός συμπεριλαμβάνει την σωστή στάση του σώματος του αλλά και του νου προς μια κατεύθυνση που να ενεργοποιεί θετικά τον συνεντευξιζόμενο και να τον τοποθετεί στο επίκεντρο. Επιπλέον, η ενεργός ακρόαση έχει οφέλη, δυο εκ των οποίων είναι ότι προσφέρει περαιτέρω συζήτηση - δράση και έχει θεραπευτικό χαρακτήρα η εξωτερίκευση των προβλημάτων στην διαδικασία όπου αποφορτίζει τον ομιλητή.

2. Παρουσίαση του προβλήματος

Η γενικότερη διατύπωση του προβλήματος είναι μια δύσκολη διαδικασία, καθώς σε μια συμβουλευτική η σχέση μεταξύ των δυο ατόμων που την υφίστανται είναι σημαντικός παράγοντας. Η αποτελεσματικότερη αντίδραση στο θέμα είναι η προσεκτική ακρόαση από την μεριά του συμβούλου για να προχωρήσει στην ουσία του προβλήματος.

3. Ουσία του προβλήματος

Η αποκάλυψη του πραγματικού προβλήματος είναι σημαντικό βήμα για την συνέχεια της διαδικασίας της συμβουλευτικής.

4. Αναγνώριση και αποδοχή των συναισθημάτων

Όσο τεχνικό και αν είναι ένα πρόβλημα, δεν παύει να κρύβει μέσα του κάποια συναισθηματική εμπλοκή. Η αναγνώριση των συναισθημάτων αποτελεί απαραίτητο και ταυτόχρονα πολύ δύσκολο βήμα για την συνέχεια της συμβουλευτικής. Αυτό επιτυγχάνεται με την ευαισθησία του επαγγελματία προκειμένου να ανοιχτεί ο εξυπηρετούμενος και να ξεκαθαρίσει επακριβώς τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

5. Κριτική

Η άσκηση κριτικής σε ένα άτομο αντίστοιχα ενεργοποιεί τους μηχανισμούς άμυνάς του και επομένως το κινεί στο να υιοθετεί μια άσχημη διάθεση. Στην διαδικασία της συμβουλευτικής η άσχημη κριτική από την πλευρά του συμβούλου προς τον εξυπηρετούμενο του, μπορεί να έχει επιζήμια αποτελέσματα.

6. Επίλυση του προβλήματος

Μια οργανωμένη συμβουλευτική που θα φέρει πιο κοντά την επίλυση των προβλημάτων συμπεριλαμβάνει τα έξης συστατικά:

- Ø Το πρόβλημα
- Ø Εντοπισμός της ουσίας του προβλήματος
- Ø Τα αίτια που τοποθετούν ως πρόβλημα
- Ø Διερεύνηση των συναισθημάτων
- Ø Προτεινόμενες λύσεις και εναλλακτικές
- Ø Επιπτώσεις
- Ø Τρόπος ενέργειας

7. Επιλογή της κατεύθυνσης

Ο σωστός διάλογος θα αποτελέσει θεμέλιο για την σωστή πορεία της συμβουλευτικής. Με άλλα λόγια, ο σύμβουλος οφείλει να κατασκευάσει μια λογική υπόθεση ως βάση και από κει να συνεχίσει. Επίσης οφείλει να είναι αντικειμενικός χωρίς να προσπαθεί να επηρεάσει τη συζήτηση ενώ ταυτόχρονα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχει μια πολύπλευρη προσέγγιση στο πρόβλημα. Αυτό σημαίνει να έχει την ικανότητα να κατανοεί την ανθρώπινη συμπεριφορά, να ελίσσεται και να προσαρμόζεται στην κατεύθυνση της συζήτησης (Μπορντ, 1997).

2.5 Θεωρίες της Συμβουλευτικής

Σ' αυτό το κεφάλαιο συναντάται και αναλύεται όλο το θεωρητικό και φιλοσοφικό υπόβαθρο της Συμβουλευτικής, με βάση το οποίο πορεύθηκαν οι θεωρητικοί και εδραίωσαν τις διάφορες τεχνικές καθοδήγησης, από τις οποίες θα αναλυθούν οι πιο γνωστές και συγκεκριμένα, αυτές που είναι σχετικές με τη σχολική κοινότητα. Στην ανάλυση κάθε θεωρίας θα αναφέρονται τα τρία βασικά σημεία που είναι ο ορισμός, οι σκοποί και η μεθοδολογία καθοδήγησης (Δημητρόπουλος, 1989).

1. Κλασσική ψυχαναλυτική θεωρία:

Πατέρας της κλασσικής ψυχαναλυτικής θεωρίας είναι ο Freud. και χρησιμοποιείται ως μέθοδος στην ψυχοθεραπεία. Η μέθοδος αυτή λοιπόν, παρατηρεί προσεκτικά τις αιτίες που προκαλούν βλάβη στο παρελθόν για να αναλύσει και να θεραπεύσει την συμπεριφορά στο παρόν. Σύμφωνα με τον Freud, η θεραπεία της συμπεριφοράς επιφέρει επιθυμητά αποτελέσματα προσδιορίζοντας και μελετώντας τις όψεις του ασυνείδητου του κάθε ανθρώπου (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Σκοπός της θεωρίας αυτής είναι να απομακρύνει τις παιδικές ιδέες που διακατέχει το άτομο και να τοποθετήσει ορθές σκέψεις για την ενίσχυση του υπereγώ για την αποτροπή των ενδόμυχων συγκρούσεων. Και αυτό επιτυγχάνεται με την ενασχόληση της αιτίας παρά με το σύμπτωμα της λανθάνουσας συμπεριφοράς (Δημητρόπουλος, 1989).

Μέθοδος :

Η μέθοδος που εφαρμόζεται είναι η εμπύχωση του θεραπευτή προς τον εξυπηρετούμενο για να παρουσιάσει όλες τις ιδέες και σκέψεις που συλλογίζεται την συγκεκριμένη στιγμή. Σκοπεύει δηλαδή στον ελεύθερο συνειρμό και είναι ικανός να εφαρμόσει μια πληθώρα τεχνικών από τον κλάδο της ψυχολογίας όπως για παράδειγμα την μελέτη ονείρων, την μελέτη πράξεων, την ύπωση του ασθενούς και πολλές άλλες, κρίνοντας βέβαια πως η περίπτωση όπου αναλαμβάνει χρειάζεται άμεση παρέμβαση (Δημητρόπουλος, 1989).

2. Ατομική ψυχολογία :

Επινοήθηκε από τον Alfred Adler, ο οποίος εμπνεύστηκε από την φροϋδική ψυχανάλυση, όπου σύμφωνα με αυτήν την θεωρία το άτομο επιχειρεί να ισορροπήσει τα μειονεκτικά του αισθήματα που χρησιμοποιείται το κύριο κίνητρο του είναι η επιζήτηση του «ανήκειν». Σύμφωνα με τον Adler, η αρχή της ισχύος τοποθετείται στην θέση της ηδονής του Freud. (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Σύμφωνα με τον Adler, ο σκοπός της θεωρίας αυτής είναι η ελάττωση των συναισθημάτων που νιώθει το άτομο, δηλαδή κοινωνικά κατώτερος. Και αυτό επιτυγχάνεται με την ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο, με την ενασχόληση σε κοινωνικά πλαίσια και με την δημιουργία κοινωνικών επαφών, έτσι το αποτέλεσμα είναι η ανοδική πορεία της αυτοαντίληψης (Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Οι θεραπευτές της συγκεκριμένης σχολής επιλέγουν την εξέταση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών παραγόντων όπου συμβάλουν στην συμπεριφορά ενός ατόμου. Η καθοδήγηση που χρησιμοποιείται και συναντάται πιο συχνά, χωρίς βέβαια να αποκλειστεί το ενδεχόμενο της ατομικής συνάντησης και θεραπείας, είναι η ομαδική συνάντηση για την θεραπεία του προβλήματος. Μια αγαπητή μέθοδος εργασίας που χρησιμοποιούν είναι η ανάδειξη της προαναφερθείσας θεραπείας η συγκέντρωση ατόμων με θετικά στοιχεία των χαρακτήρων τους και συμπεριφορών για να κινήσει το ενδιαφέρον του εξυπηρετούμενου. Αυτό βέβαια φαίνεται εξωτερικά πως η μορφή της συγκεκριμένης μεθόδου καθοδήγησης είναι κοινή με την μορφή της διδασκαλίας, όπου και αυτή είναι μια μέθοδος καθοδήγησης (Δημητρόπουλος, 1989).

3. Ατομοκεντρική Καθοδήγηση :

Σύμφωνα με το πρότυπο της πελατοκεντρικής, η ατομοκεντρική θεωρία εισηγήθηκε από τον γνωστό Carl Rogers, η οποία είναι η πρώτη θεωρία καθοδήγησης στην Αμερική. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη θεωρία λοιπόν, το άτομο θεωρείται κεντρικό πρόσωπο, δηλαδή οι αποφάσεις που πρέπει να πάρει το άτομο λαμβάνονται από το ίδιο, και ακόμη πιο συγκεκριμένα η θεωρία αυτή προς το άτομο και τις ανάγκες του, κατάγεται από την υπαρξιστική φιλοσοφία. Βασική άποψη της ατομοκεντρικής θεωρίας είναι οι εσωτερικές συγκρούσεις συναισθημάτων ενός ατόμου όπου αυτά με την σειρά τους εξωτερικεύονται δημιουργώντας προβλήματα. Σε αυτήν την φάση καλείται το άτομο να κατέχει την γνώση της αντιμετώπισης τους με την λήψη αποφάσεων και ενεργειών ώστε να επιβιώσει. Γι αυτό με την έναρξη της θεραπείας ο θεραπευτής δημιουργεί ένα καλό κλίμα συνεργασίας με σκοπό ο εξυπηρετούμενος να εκμυστηρευτεί τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ώστε να καταλήξουν στο τελευταίο στάδιο, δηλαδή την θεραπεία (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Ο σκοπός σύμφωνα με τον Rogers δεν έχει διατυπωθεί καθαρά. Στην περίπτωση που το άτομο, και με την παροχή βοήθειας από τον θεραπευτή φυσικά, φτάσει στο τελικό στάδιο, που στην προκειμένη περίπτωση είναι η θεραπεία, τότε αυτός θεωρείται και ο «σκοπός της ατομοκεντρικής θεωρίας», η μεταβολή δηλαδή της αυτοαντίληψης προς την θετική πορεία (Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Ως βασικό γνώρισμα είναι ότι ο θεραπευτής καλό είναι να μην θέτει τις απόψεις του, τις λύσεις, και τις συμβουλές του στις συναντήσεις του με τον εξυπηρετούμενο. Στο σημείο αυτό ο θεραπευτής καταβάλει προσπάθειες, και πιο συγκεκριμένα : α) να ακούει προσεκτικά, β) να δέχεται τις σκέψεις και τα συναισθήματα που εξωτερικεύει ο εξυπηρετούμενος, γ) οι σκέψεις του εξυπηρετούμενου να διασαφηνίζονται από τον ίδιο τον θεραπευτή, και δ) να βοηθάει στην αυτοδιερεύνηση του εξυπηρετούμενου. Το άτομο είναι υπεύθυνο για τον εαυτό του στην διάρκεια της συνάντησης, στο να αποφορτιστεί από τα συναισθήματα που ανήκουν στο παρόν, χωρίς να ψάχνει τα αίτια που του προκάλεσαν προβλήματα στο παρελθόν, και πάντα με την

βοήθεια του θεραπευτεί να επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή η θεραπεία (Δημητρόπουλος, 1989).

4. Θεραπεία Gestalt :

Σύμφωνα με αυτήν την θεραπεία η πρόταση και εφαρμογή έγινε από τον Perls, και πάρθηκε από τις αρχές και την μεθοδολογία της Μορφολογικής Ψυχολογίας. Εδώ δίνεται ιδιαίτερη σημασία και προσοχή στην κατάσταση που αντιμετωπίζει το άτομο τώρα, στο παρόν, και όχι στο παρελθόν ή στο μέλλον. Χρησιμοποιείται και συχνά με τον όρο θεραπεία συγκέντρωσης, λόγω της προσοχής όπου δίδεται μέσω παρότρυνσης, στο να συγκεντρώνεται δηλαδή ο εξυπηρετούμενος και να κατέχει συναίσθηση του τώρα (Δημητρόπουλος, 1989).

Σύμφωνα με την θεωρία Gestalt, υπαρξιστικής προσέγγισης, επιδιώκει στο όλον, πιο συγκεκριμένα στον οργανισμό και στην ατομικότητα ολοκλήρωσης, η οποία είναι μια ασύνδετη διαδικασία, γνωρίζοντας πως υπάρχει πάντα και συνεχή διαταραχή προσοχής στην αντίληψη και στο πλαίσιο, δηλαδή σε αυτό που βιώνει τώρα, επιζητώντας την αναπροσαρμογή (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Ο σκοπός είναι ο εξυπηρετούμενος να φτάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή την ολοκλήρωση, και φυσικά με την βοήθεια διεύρυνσης της συγκέντρωσης, της ευθύνης προς τον ίδιο, και της συνειδητοποίησης. Ένα παράδειγμα είναι η ενδυνάμωση της επιθετικότητας, και αυτό σημαίνει ότι το άτομο πρέπει να κρατά επικοινωνία με το περιβάλλον του. Εάν δεν χρησιμοποιήσει την επιθετικότητα του σε οποιοδήποτε αντικείμενο τότε θα προβεί σε μη αποδεκτούς τρόπους ικανοποίησης των αναγκών του και δεν θα είναι υγιές προς αυτόν και το περιβάλλον του (Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Η καθοδήγηση που χρησιμοποιείται από τον θεραπευτή προς τον εξυπηρετούμενο είναι η εύρεση στοιχείων της κατάστασης που βιώνει τώρα, χωρίς να δίνεται σημασία στο παρελθόν, δηλαδή τα κενά, η μη ικανοποιημένες ανάγκες του εξυπηρετουμένου που εμποδίζουν την ολότητα του ατόμου. Η μέθοδος Gestalt εφαρμόζει τεχνικές οι οποίες είναι :

- Η ανάπτυξη συζήτησης με « άδεια καρέκλα », πιο συγκεκριμένα η ανάπτυξη διαλόγου με ένα πραγματικό ή φανταστικό άτομο.
- Ως τεχνική χρησιμοποιείται και η μέθοδος της «προβολής».
- Η αντιστροφή ρόλων, όπου το άτομο καλείται μιμηθεί έναν ρόλο αντίθετο με αυτόν που είναι, δηλαδή από εσωστρεφής να γίνει εξωστρεφής.
- Μια άλλη τεχνική είναι η ανάλυση ονείρων.
- Και τέλος «παιχνίδια φαντασίας», δηλαδή τι επιζητεί από την παρούσα κατάσταση και όχι τι βιώνει τώρα (Δημητρόπουλος,1989).

Συγκεκριμένα σύμφωνα με την θεραπεία Gestalto θεραπευτής έχει ενεργό ρόλο από ότι ο εξυπηρετούμενος, κάνει πολλές ερωτήσεις, παρέχει οδηγίες και εντολές. Για αυτό το λόγο δεν διακρίνεται για την ατομοκεντρικότητα της (Δημητρόπουλος, 1989)

5. Γνωστική – Συναισθηματική Θεραπεία :

Σύμφωνα με την συγκεκριμένη θεραπεία έγινε πρόταση και ανάπτυξη από τον Ellis (1962), η οποία λέγεται και ως « θεραπεία ΑΒΓ». Πιο συγκεκριμένα :

Α) «Συμβάν διέγερσης», η αρχή ορισμένης αντίδρασης προκαλείται από ένα εξωτερικό ερέθισμα.

Β) «Παράλογες σκέψεις», δηλαδή το σύνολο των αρνητικών επεξεργασμένων ιδεών.

Γ) «Συναισθηματικές συνέπειες», δηλαδή τα συναισθήματα ως αποτελέσματα της αντίδρασης (Δημητρόπουλος, 1989).

Στο στάδιο (Α) συμβαίνει σε όλα τα άτομα του ευρύ κοινωνικού συνόλου, όμως στο στάδιο (Γ)η κατάληξη της συμπεριφοράς ποικίλει, δηλαδή δεν είναι ίδια σε όλα τα άτομα. Άρα στο μεσοδιάστημα μεταξύ (Α) και (Γ) είναι αυτό που επηρεάζει την αντίδραση (Γ). Και το μεσοδιάστημα μεταξύ του (Α) και του (Γ) είναι το (Β) ο τρόπος δηλαδή που επεξεργάζονται τα γεγονότα και τις καταστάσεις τα άτομα. Έτσι με την βοήθεια της Γνωστικής – Συναισθηματικής θεραπείας οι εξυπηρετούμενοι μειώνουν τις «παράλογες» ιδέες (Β) για να επωφεληθούν οι λογικές (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Ο σκοπός όπως και προαναφέρθηκε είναι η αλλαγή των ιδεών από παράλογες σε λογικές, στάδιο (B). Και σε αυτό το σημείο, σύμφωνα με τους ψυχαναλυτές, ο Ellis έχει την πεποίθηση πως η διαδρομή και η μεθοδολογία όπου κατευθύνθηκαν δεν ήταν λάθος, ισχυρίζεται όμως πως ενδιαφέρθηκαν με τα δευτερεύον συναισθήματα που έχει ο εξυπηρετούμενος παρά με τον τρόπο επεξεργασίας των σκέψεων του ατόμου (Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Όπως προαναφέρθηκε σύμφωνα με το στάδιο (B) η μέθοδος καθοδήγησης εξυπηρετεί τα άτομα να διώξουν τις «παράλογες» ιδέες που έχουν και να τις μετατρέψουν σε λογικές. Στο σημείο αυτό, ο θεραπευτής βοηθάει με οποιοδήποτε μέσο που έχει στην κατοχή του ή εφευρίσκει για να παρουσιάσει τον παραλογισμό ορισμένων ιδεών που καταβάλλει ο εξυπηρετούμενος. Στην σχολική κοινότητα ο σύμβουλος προσπαθεί να εμποδίσει τις εσφαλμένες υποθέσεις των μαθητών του και μπαίνει στην διεργασία με μεθόδους όπως για παράδειγμα της παρώθησης, της ενθάρρυνσης, της ενίσχυσης της κατ' οίκον εργασίας και πολλές άλλες (Δημητρόπουλος, 1989).

6. Λογοθεραπεία :

Η συγκεκριμένη θεωρία συνδέεται άμεσα με τον υπαρξισμό και προτάθηκε από τον Frankl, η οποία ασχολείται με τα προβλήματα της ζωής, πιο συγκεκριμένα την μελλοντική επιτυχία ή αποτυχία, τις ανθρώπινες σχέσεις, το συναίσθημα «αγάπη» και πολλά άλλα. Συγχρόνως υπογραμμίζει και τις ευθύνες των ανθρώπων για τις πράξεις τους. Και ως κύρια φιλοσοφία της συγκεκριμένης θεωρίας είναι η σταθερή προσήλωση της να ανακαλυφθεί η ανάγκη του ανθρώπου για το νόημα της ζωής του (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Όπως προαναφέρθηκε ο σκοπός είναι ότι παρέχει βοήθεια στην εύρεση και στην δημιουργία, ως «ανάγκη» του ατόμου, ο σκοπός και το νόημα της ζωής του. Αυτό επιτυγχάνεται με την αλλαγή του τρόπου σκέψης του ατόμου για την κοινωνία, θεωρεί δηλαδή το ίδιο το άτομο ότι πέφτει θύμα, και με το να ελέγχει ο ίδιος τον εαυτό του και την ζωή του, ως υπεύθυνο άτομο (Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Η καθοδήγηση που δίδεται είναι φιλοσοφικού χαρακτήρα και ευέλικτο. Δεν εφαρμόζονται καθόλου μεθόδους και τεχνικές από αυτές που γνωρίζουμε αλλά οποιαδήποτε άλλη φιλοσοφικής, πνευματικής και ψυχολογικής προσέγγισης η οποία θεωρείται απαραίτητη (Δημητρόπουλος, 1989).

Επίσης με την καθοδήγηση εφαρμόζονται ποικίλες μεθοδευμένες σειρές ενεργειών οι οποίες είναι : η κατήχηση, η χρήση της πειθούς, η συζήτηση, η διάλεξη και πολλές άλλες (Δημητρόπουλος, 1989).

Ως θεραπεία των νευρωτικών συμπτωμάτων εφαρμόζονται οι μέθοδοι της παραδοξολογικής παρέμβασης και της αγνόησης. Ποιά συγκεκριμένα :

- Παραδοξολογική παρέμβαση : εφαρμόζεται για την καταπολέμηση του «προδρομικού άγχους». Είναι όταν το άτομο καταβάλλεται από φόβο πως θα έλθει αντιμέτωπο σε μια θέση μελλοντικά, όπου δεν επιθυμεί. Σε αυτή τη φάση ο θεραπευτής καθίσταται ικανός να αστειευτεί με τον συγκεκριμένο φόβο έτσι ώστε ο εξυπηρετούμενος να γελάσει για τον φόβο του.
- Αγνόηση : χρησιμοποιείται για να στραφεί αλλού το άτομο μακριά από το αγχωτικό αντικείμενο που του προκαλεί δυσανασχέτηση ή από τα αρνητικά σχόλια από άλλα άτομα στα οποία εκτίθεται (Δημητρόπουλος, 1989).

7. Θεραπεία Πραγματικότητας :

Δημιουργός της θεραπείας πραγματικότητας ήταν ο Glasser, και δίνεταυδιαίτερη προσοχή στην λειτουργία της πραγματικότητας, της ευθύνης και του «λάθους ή σωστού». Ο εξυπηρετούμενος έρχεται αντιμέτωπος σε αρνητικά γεγονότα λόγω των συνθηκών που κυριαρχούν και αδυνατεί να ανταπεξέλθει (Δημητρόπουλος, 1989).

Σύμφωνα με τον Glasser (1962) οι κεντρικές θέσεις της θεωρίας αυτής, για να εναντιωθεί στην ψυχανάλυση :

- Δεν υπάρχει πνευματική ασθένεια. Ο άνθρωπος αρρωσταίνει πνευματικά, όταν συμπεριφέρεται ανεύθυνα. Όταν προσπαθεί δηλαδή να ικανοποιήσει τις ανάγκες του σε βάρος κάποιου άλλου.
- Ο σύμβουλος βασίζεται στην παρούσα συμπεριφορά του ατόμου και όχι στο ιστορικό της παιδικής του ηλικίας.

- Ο σύμβουλος συμπεριφέρεται σαν σύμβουλος κι όχι σαν «φορέας μεταβίβασης» όπως συμβαίνει στην ψυχανάλυση με τον ψυχαναλυτή.
- Δεν γίνεται προσπάθεια ανίχνευσης του ασυνείδητου, αλλά προσπάθεια αξιολόγησης της συμπεριφοράς του ατόμου από το ίδιο το άτομο.
- Η καθοδήγηση ασχολείται ιδιαίτερα έντονα με την αντίληψη του ατόμου ως προς το τι είναι σωστό και τι λανθασμένο, δίκαιο ή άδικο, στις σχέσεις του με τους άλλους.
- Η καθοδήγηση είναι στην πραγματικότητα «επανεκπαίδευση» και διαδικασία διδασκαλίας – μάθησης, κατά την οποία οι μαθητές μαθαίνουν καλύτερους τρόπους ικανοποίησης των αναγκών τους (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Ο σκοπός σύμφωνα με την συγκεκριμένη θεωρία είναι να δοθεί βοήθεια στον εξυπηρετούμενο να εξερευνήσει την πραγματικότητα, να εισχωρήσει μέσα της, να μην νιώθει μόνος, να συμμετέχει ενεργά με κύριο αποτέλεσμα την προσωπική του επιτυχία. Τέλος, σκοπός της είναι και η μετάδοση γνώσεων στα άτομα, για το πώς δηλαδή να καλύπτουν τις ανάγκες τους, τον τρόπο παροχής της ευθύνης, και φυσικά να μην έχουν ψυχική και πνευματική ασθένεια στο κοινωνικό σύνολο (Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Σύμφωνα με την μέθοδο καθοδήγηση ο θεραπευτής χρησιμοποιεί τρεις φάσεις :

A) Ο σύμβουλος αποκτά μια σχέση ίδιου βαθμού με όλους και παίρνει ενεργό ρόλο συμμετοχής, έτσι ώστε να δείξει την ειλικρινή προσοχή του προς τους μαθητές για τις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν.

B) εφόσον εξασφαλιστεί η συγκεκριμένη σχέση, τότε ο σύμβουλος μπορεί να προχωρήσει στην αποβολή των αρνητικών συμπεριφορών, που έχουν οι μαθητές, όχι όμως και τους ίδιους.

Γ) Και μπορεί να ξεκινήσει την «επανεκπαίδευση» τους (Δημητρόπουλος, 1989).

8. Υπαρξιστική θεωρία :

Σύμφωνα με την υπαρξιστική θεωρία, θεωρείται ως η «Τρίτη Δύναμη» μεταξύ των σχολών της Ψυχολογίας, όμως δεν είναι σχολή και φυσικά ούτε θεωρία καθοδήγησης. Συνδέεται

πιο πολύ ως φιλοσοφία, διότι συμβάλει περισσότερο στην θεωρία όπως επίσης και στην μεθοδολογία καθοδήγησης. Και τέλος δεν υποχρεώνει κανέναν στην χρησιμοποίηση μεθόδων και τεχνικών. Κύρια ενέργεια του υπαρξισμού είναι να καταλάβει το πώς διενεργεί το άτομο, και εννοείται μέσα στο ευρύ φάσμα στο οποίο το άτομο ζει, για να παρέχει με την σειρά του, ο υπαρξισμό, βοήθεια στο να κατανοήσει και το ίδιο το άτομο το ευρύ φάσμα όπου ζει (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Ο σκοπός της υπαρξιστικής θεωρίας είναι η αντίληψη της ολότητας του ατόμου, δηλαδή αυτά που νιώθει, αυτά που σκέφτεται, αυτά που χρειάζεται ένα άτομο, όπως επίσης και τις αξίες που κατέχει. Επιπλέον προσφέρει την δυνατότητα προς το άτομο να εξερευνήσει τον εαυτό του, να βρει τους προβληματισμούς του και τέλος να αναζητήσει τους τρόπους καταπολέμησης ή αλλιώς εξάλειψης(Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Σύμφωνα με τον υπαρξισμό, θεωρία καθοδήγησης δεν υπάρχει, άρα ούτε και τεχνικές χρησιμοποιούνται. Παρέχει πιο πολύ φιλοσοφικά θεμέλια όπου με την σειρά τους εξοικειώνεται και ρυθμίζεται σε διάφορες θέσεις, πρακτικής και εφαρμογής. Παρόλα αυτά συναντούνται όμοιες θέσεις σε σχέση της υπαρξιστικής θεωρίας με την ατομοκεντρική θεωρία, και σύμφωνα με την ατομοκεντρική θεωρία η κεντρική μέθοδος καθοδήγησης υποχρεώνει την χρησιμοποίηση της τεχνικής της, στις περιπτώσεις που χρησιμοποιείται η φιλοσοφική θέση του υπαρξισμού. Οπότε σύμφωνα με την τεχνική αυτή θα βοηθήσει στην ενίσχυση των συναισθημάτων του ζεστού κλίματος, της κατανόησης, της οικειότητας για ανάπτυξη φιλικής σχέσης και του ατόμου ως κεντρικό πρόσωπο(Δημητρόπουλος, 1989).

9. Θεωρία «Χαρακτηριστικών» :

Ο Parson ήταν αυτός που παρουσίασε την συγκεκριμένη θεωρία και λειτουργεί ως οδηγός για τις περισσότερες θεωρίες, άσχετα αν οι συγκεκριμένες θεωρίες παρουσιάστηκαν ως κόντρα προς τον Parson. Θεωρείται μάλλον ως αντίθετη της ατομοκεντρικής θεωρίας διότι, δίδεται περισσότερο σημασία στον θεραπευτή και συγκεκριμένα θεωρείται πιο υπεύθυνος με διαφορά των υπόλοιπων θεωριών στο θέμα με τις επιλογές που παίρνει το άτομο. Όταν αναφέρονται οι

επιλογές νοείται κυρίως τις επαγγελματικές επιλογές του ατόμου, με την προσφορά βοήθειας της πράξης και θεωρίας φυσικά. (Δημητρόπουλος, 1989)

Σκοπός :

Ο σκοπός της συγκεκριμένης θεωρίας δεν αφορά την θεραπεία των ψυχικών ασθενειών. Κεντρικός σκοπός όπως και προαναφέρθηκε είναι η παρότρυνση του ατόμου να παίρνει αποφάσεις. Στην περίπτωση που ερευνηθούν το άτομο και το επαγγελματικό περιβάλλον του, όπως προαναφέρθηκε ότι με αυτό ασχολείται κυρίως η συγκεκριμένη θεωρία, και εφόσον βγουν τα συμπεράσματα θετικά για να παρθεί μια μη ουτοπική απόφαση τότε η καθοδήγηση έχει ολοκληρωθεί με επιτυχία(Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Η μέθοδος καθοδήγησης είναι :

- Πρώτο σημείο είναι η «ανάλυση» του ατόμου και του επαγγελματικού περιβάλλοντος του. Πιο συγκεκριμένα, πριν την ανάλυση λαμβάνονται πρώτα ορισμένα χαρακτηριστικά – στοιχεία του ατόμου και του επαγγελματικού του περιβάλλοντος μέσω εξειδικευμένων τεστ, ατομικών συνεντεύξεων και μεθόδων όπως η «ανάλυση επαγγέλματος» και στην συνέχεια αναλύουν τα αποτελέσματα.
- Δεύτερο σημείο είναι η «σύνθεση», πιο συγκεκριμένα τα δεδομένα που μαζεύτηκαν στο σημείο της ανάλυσης τροποποιούνται και γίνονται πληροφορίες και στα δύο μέρη, δηλαδή και στο άτομο και στο επαγγελματικό περιβάλλον.
- Τρίτο σημείο είναι η «διάγνωση», πιο συγκεκριμένα, είναι όταν συμβούν ορισμένες επιπλοκές στο χρονικό της λήψης των στοιχείων ατόμου – επαγγελματικού περιβάλλοντος, και θα πρέπει να σχεδιαστούν ενέργειες αντιμετώπισης τους.
- Τέταρτο σημείο είναι η «συνεργασία» ανάμεσα στον εξυπηρετούμενο και τον θεραπευτή, πιο συγκεκριμένα πραγματοποιούν τις ενέργειες που σχεδίασαν στα προηγούμενα σημεία. Για αυτό και ονομάζεται Συμβουλευτική.
- Πέμπτο και τελικό σημείο είναι η παρατήρηση του εξυπηρετούμενου, για να εξακριβώσει ο θεραπευτής τον βαθμό που πραγματοποιήθηκαν οι ενέργειες και τον βαθμό για επιπλέον βοήθεια στον εξυπηρετούμενο από τον θεραπευτή(Δημητρόπουλος, 1989).

10. Θεωρίες Μάθησης / Θεραπεία Συμπεριφοράς :

Σε αυτό το σημείο οι τεχνικές και οι θεωρίες που ακολουθούνται ως προσεγγίσεις, είναι με βάση από τις θεωρίες μάθησης και πιο συγκεκριμένα από την ψυχολογία της συμπεριφοράς. Το κύριο στήριγμα είναι πως οι συγκεκριμένες θεωρίες λήφθηκαν από την συμπεριφορά η οποία είναι κατάληξη της μάθησης(Δημητρόπουλος,1989).

Πιο συγκεκριμένα οι προσεγγίσεις που καθοδηγούν είναι πολλές, εδώ όμως θα γίνει μια απλή αναφορά των πιο διαδεδομένων διότι δεν θεωρείται σκόπιμο η περαιτέρω ανάλυση τους για την συγκεκριμένη πτυχιακή, οι προσεγγίσεις είναι οι εξής :

- «Θεωρία Ενίσχυσης», των Dollard και Miller(1950)
- Θεωρία «Κλασικής Εξάρτησης», του Pavlov
- «Θεραπεία Αντανακλαστικών», του Salter (1965)
- Θεωρία «Παλινδρομική Επίσχεση», του Wolpe (1969)
- Θεωρία «Ενεργού Εξάρτησης», του Skinner (1953)
- Θεωρία «Καθοδήγηση Συμπεριφοράς» των Krumboltz και Thoresen (1969)
(Δημητρόπουλος, 1989).

Σύμφωνα με αυτούς του εκπροσώπους και τις θεωρίες τους υποστηρίζουν ότι, το άτομο όταν γεννιέται είναι ουδέτερος, δεν καταβάλλεται δηλαδή ούτε από λανθασμένα χαρακτηριστικά ή συμπεριφορές ούτε από καλές. Στην συνέχεια όμως διαπλάθεται ανάλογα με τα ερεθίσματα που εκλαμβάνει από γύρω του και με βάση της θετικής ανταπόκρισης προς το άτομο, αποκτάται προσωπικότητα (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Σύμφωνα με την σχολική κοινότητα ο κύριος σκοπός είναι η υποβοήθηση των παιδιών να ρυθμίζουν από μόνα τους την συμπεριφορά τους. Όπως και η υποβοήθηση τους να αδιαφορήσουν για την ενίσχυση εξωτερικά παρά εσωτερικά, πιο συγκεκριμένα, αυτό θα επιτευχθεί με την άρνηση θετικής ανταμοιβής από εξωτερικά πρόσωπα και με την αναγνώριση προσωπικής φύσεως (Δημητρόπουλος, 1989).

Καθοδήγηση :

Η καθοδήγηση που δίδεται είναι η διαγραφή οποιασδήποτε αρνητικής συμπεριφοράς η οποία λήφθηκε και μαθεύτηκε ως εμπειρία έπειτα από επεξεργασία και στενής σχέσης με το ερέθισμα.

Και σε αυτό το σημείο της διαγραφής παρέχεται η επανεκπαίδευση, η αντικατάσταση μέσω μάθησης της αρνητικής συμπεριφοράς με μια νέα. Τέλος οι τεχνικές που εφαρμόζονται είναι :

- Η Απευαισθητοποίηση : η εφαρμογή με αργό ρυθμό μείωση ή κατάργησης του συναισθήματος ενός ανθρώπου για ένα αντικείμενο ή για ένα γεγονός.
- Η Εσωτερική Επίσχεση : η σχέση μη παροδικής εξάρτησης με το ερέθισμα το οποίο εμφανίζεται επανειλημμένως, σε τακτά χρονικά και εξουθενώνει το άτομο με την άρνηση εκτόνωσης της κακής συμπεριφοράς.
- Η Αναστροφή Εξάρτησης : η αντικατάσταση ενός δυσάρεστου ερεθίσματος με ένα θετικό προς το άτομο.
- Η Θεραπεία Αποστροφής : είναι όταν διακρίνεται η στενή σχέση ενός ανεπιθύμητου ερεθίσματος με το άτομο και καθοδηγείται με την θεραπεία αποστροφής, στρέφει την προσοχή του ατόμου σε άλλη κατεύθυνση, για παράδειγμα ένα μικρής έντασης ηλεκτρικό χτύπημα αρκεί για να αλλάξει παροδικά βέβαια την προσοχή ενός καπνιστή από το τσιγάρο (Δημητρόπουλος, 1989).

11. Εξελικτική Συμβουλευτική :

Σύμφωνα με αυτήν θεωρία, θέτεται από το Blocher(1966) και συνδέεται περισσότερο από τις άλλες θεωρίες με την σχολική κοινότητα, τις σχολικές αντιλήψεις και πεποιθήσεις των μαθητών. Γνωρίζοντας βέβαια πως η σχολική ενασχόληση θεωρείται εξελικτική (Δημητρόπουλος, 1989).

Κύρια στήριξη την συγκεκριμένη θεωρία είναι πως το άτομο μεταβαίνει από την μία φάση στην άλλη, τα γνωστά «εξελικτικά στάδια». Όπου εξελικτικό στάδιο νοείται η αλλαγή και η ανάπτυξη συμπεριφορών που μεταβαίνουν τα άτομα. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται όχι από μία θεωρία αλλά από ανάπτυξη πολλών μαζί, και αναφέρεται για την διεργασία που κάνει το άτομο ώστε από το στάδιο της εκπαίδευση να μεταφερθεί στο στάδιο επαγγελματικής κατάρτισης μέσω αλλαγής της αυτοαντίληψης του ατόμου και λόγω της ωρίμανσης του (Δημητρόπουλος, 1989).

Σκοπός :

Ο κύριο σκοπός είναι ένας, η παροχή βοήθειας προ το άτομο να εξελιχθεί προς το καλύτερο, και πιο συγκεκριμένα να βοηθήσει στην δημιουργία και στην διαδοχή φάσεων προσωπικότητας του ατόμου. Το μέσο για την κατάληξη επιθυμητού αποτελέσματος είναι η μη λανθασμένη αλλά

στερεή βάση μετάδοσης γνώσεων, την εύρεση των δυνατοτήτων του ατόμου, τον συνδυασμό ενεργειών, την εύρεση χρήσιμων πληροφοριών και πολλά άλλα (Δημητρόπουλος, Ε., Γ., 1989).

Καθοδήγηση :

Η συγκεκριμένη καθοδήγηση γνωστοποιεί πως δεν διαθέτει μέθοδο να χρησιμοποιήσει, διότι αφορά μακρόχρονες καταστάσεις και όχι για καθορισμένες συναντήσεις συμβούλου – συμβουλευόμενου. Αυτό που επιζητεί κυρίως είναι το άτομο να γίνει πιο υπεύθυνο, και συγχρόνως τονίζει την σημασία και βαρύτητα του θεραπευτή. Κύρια θέση έχει η έρευνα και η εξέταση ενός συνόλου γεγονότων, πράξεων και πραγμάτων από το άτομο αλλά και από γύρω του, ακόμη και η εφαρμογή τεστ για την εξακρίβωση των δυνατοτήτων, χαρακτηριστικών, ενδιαφερόντων και αξιών (Δημητρόπουλος, 1989).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Εκπαιδευτική συμβουλευτική

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει αναφορά στην συμβουλευτική και πιο συγκεκριμένα, σε τομείς που η συμβουλευτική εφαρμόζεται. Θα γίνει αναφορά λοιπόν στην εφαρμογή της συμβουλευτικής στον εκπαιδευτικό χώρο με ιδιαίτερη μνεία στην συμβουλευτική όπως εφαρμόζεται στο εκπαιδευτικό χώρο στην Ελλάδα. Ακόμα θα αναλύσουμε την σχέση του σχολείου με την οικογένεια και τι οφέλη έχει τόσο στην οικογένεια όσο και στους μαθητές αλλά και στα οικογενειακά προβλήματα και πως αυτά επηρεάζουν το σχολικό περιβάλλον.

3.1 Συμβουλευτική στον χώρο της εκπαίδευσης

Η συμβουλευτική αναπτύχθηκε στον 20^ο αιώνα με γρήγορους ρυθμούς και σήμερα κατέχει σημαντική θέση σε πολλούς επιστημονικούς κλάδους, αφού γίνεται χρήση της σε διάφορους τομείς, καθώς μπορεί να διεξαχθεί με πολλούς τρόπους και τεχνικές και αποτελεί αντικείμενο μελέτης και εκπαίδευσης σε πολλές σχολές στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη. (Mc Leod, 2005)

Όπως λοιπόν αναφέραμε και παραπάνω, η συμβουλευτική είναι ένας τίτλος που μπορούμε να τον συναντήσουμε σε πολλούς επιστημονικούς κλάδους. Όμως, σαν αντικείμενο υλοποίησης του κάθε κλάδου, η συμβουλευτική διαφέρει ανάλογα με την εξειδίκευση του κάθε επαγγελματία που βρίσκεται στον ανάλογο κλάδο όπου εφαρμόζεται η συμβουλευτική. Έτσι λοιπόν μπορούμε να συναντήσουμε διάφορους συμβούλους όπως: “σύμβουλο γάμου”, “σύμβουλο ψυχικής υγείας”, “σχολικό σύμβουλο” και άλλους πολλούς (Mc Leod, 2005).

Βλέποντας λοιπόν την τοποθέτηση της συμβουλευτικής στο χώρο της εκπαίδευσης, καλό θα ήταν για να κατανοήσουμε καλύτερα το θέμα, να πούμε ορισμένα πράγματα και για το χώρο στον οποίο λαμβάνει χώρα το βασικό αντικείμενο μελέτης αυτού του κεφαλαίου.

Τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης του ο άνθρωπος με σκοπό να διασφαλίσει τον εαυτό του και να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, δημιούργησε μικρές ή μεγάλες κοινότητες. Με την εξέλιξη των χρόνων και την διαμόρφωση της δομής των κοινωνιών αλλά και την οργάνωση τους, η κάθε κοινωνία διαχωρίστηκε σε μικρότερα κοινωνικά συστήματα (υποσυστήματα), κυρίως λόγω της ανάγκης να καλυφθούν οι μαζικές ανάγκες των ατόμων που απαρτίζουν κάθε κοινωνικό σύστημα. Έτσι έχουμε τη δημιουργία θεσμών όπως είναι η εκκλησία, η οικογένεια, το σχολείο και άλλα. (Διαμαντόπουλος, 2002)

Οι θεσμοί είναι μείζονος σημασίας για το κοινωνικό σύνολο καθώς είναι βασικό κομμάτι της ζωής των μελών της. Ανάλογα με το πόσο σημαντικοί είναι οι θεσμοί για την ατομική αλλά και την κοινωνική εξέλιξη του ατόμου, αλλά και με βάση τον αριθμό των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτή, οι θεσμοί διακρίνονται σε “κύριους” και σε “δευτερεύοντες”. Το σχολείο ανήκει στους λεγόμενους “κύριους” θεσμούς και ουσιαστικά διαμορφώθηκε μέσα από την κοινωνική εξέλιξη τόσο σαν θεσμός όσο και σαν έννοια. (Διαμαντόπουλος, 2002)

Έχοντας κάνει αναφορά στο αντικείμενο μελέτης μας, την συμβουλευτική, αλλά και στο χώρο που αυτή πραγματοποιείται, θα συνεχίσουμε στο επόμενο κομμάτι κάνοντας αναφορά στην συμβουλευτική και πως αυτή εφαρμόζεται στην Ελληνική εκπαίδευση.

3.1.1 Συμβουλευτική στην Ελληνική εκπαίδευση

Στην σύγχρονη Ελληνική κοινωνία υπάρχουν πολλές υπηρεσίες οι οποίες εξυπηρετούν σε διάφορους τομείς τους Έλληνες πολίτες. Όσον αφορά τον χώρο εκπαίδευσης στην Ελλάδα υπάρχουν οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας ενταγμένες στα σχολεία που αποτελούνται από τρία επίπεδα πρόληψης: την πρωτογενή, την δευτερογενή και την τριτογενή. (Χατζηχρήστου, 2004)

Η πρωτογενής πρόληψη είναι μια διαδικασία πρόληψης που αφορά όλους τους μαθητές. Ανάλογα με τους στόχους που έχει διακρίνεται σε “καθολική” και “επιλεκτική” παρέμβαση. Η “καθολική” παρέμβαση έχει σαν στόχο της την ανάπτυξη της ψυχική υγείας, την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, την ανάπτυξη των ικανοτήτων επικοινωνίας και των κοινωνικών δεξιοτήτων αλλά και την εγκαθίδρυση θετικού κλίματος και υποστηρικτικού περιβάλλοντος για όλους τους μαθητές. Η “επιλεκτική” παρέμβαση έχει να κάνει με ομάδες μαθητών που λόγω διαφόρων παραγόντων επικινδυνότητας (οικογενειακοί και κοινωνικοί) τείνουν να εμφανίσουν ψυχικά προβλήματα. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι τα παιδιά που λαμβάνουν μέρος στην “επιλεκτική” παρέμβαση δεν πάσχουν από κάποιου είδους ψυχικής διαταραχής. (Χατζηχρήστου, 2004)

Η δευτερογενής πρόληψη, αφορά παιδιά τα οποία αρχίζουν να εμφανίζουν κάποια συμπτώματα, τα οποία πιθανώς να οδηγήσουν στην ανάπτυξη κάποιας διαταραχής ή κάποιας μαθησιακής δυσκολίας. Σκοπός της είναι να επιλυθούν τα τυχόν προβλήματα αλλά και να γίνει πρόληψη στην ανάπτυξη κάποιας σοβαρής διαταραχής. Οι μαθητές οι οποίοι συμμετέχουν στην δευτερογενή πρόληψη, έχουν επιλεγεί είτε λόγο παραπομπής του δασκάλου είτε έχει εντοπιστεί κάτι κατά την διάρκεια ψυχοδιαγνωστικών μεθόδων αξιολόγησης. Τα προγράμματα αυτά έχουν να κάνουν με διάφορα ψυχοκοινωνικά προβλήματα, όπως είναι διαταραχή ελλειμματικής προσοχής, η κοινωνική απομόνωση και άλλες πολλές. Η δευτερογενής πρόληψη εφαρμόζεται είτε ομαδικά, είτε ατομικά, με διάφορες δομές και ποικιλίες τεχνικών. (Χατζηχρήστου, 2004)

Η τριτογενής πρόληψη, έχει να κάνει με μαθητές στους οποίους υπάρχει ήδη διάγνωση για κάποια ψυχική ή μαθησιακή διαταραχή. Σκοπός της είναι να προσφέρει υποστήριξη στους μαθητές αυτούς σε κατάλληλα εκπαιδευτικά πλαίσια. (Χατζηχρήστου, 2004)

Η πραγματοποίηση όσον αναφέρθηκαν παραπάνω στην πρωτογενή και δευτερογενή πρόληψη, πραγματοποιείται από σχολικούς ψυχολόγους ή ειδικά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς υπό την εποπτεία ειδικών. Όσο αφορά την τριτογενή πρόληψη, απευθύνεται σε κάθε άτομο χωριστά και πραγματοποιείται από ειδικούς ψυχικής υγείας αλλά και ειδικούς παιδαγωγούς. (Χατζηχρήστου, 2004)

Στα σύγχρονα Ελληνικά σχολεία υπάρχουν προγράμματα τα οποία συνδυάζουν την παραδοσιακή εκπαίδευση με την παροχή υπηρεσιών φροντίδας σε επίπεδο πρόληψης και αντιμετώπισης. Βάση των προγραμμάτων αυτών, αποτελούν τα σχολεία. Τα προγράμματα αυτά αφορούν κυρίως στην φύλαξη των παιδιών, στην υγειονομική φροντίδα, στη φροντίδα της ψυχικής υγείας, στην ενημέρωση και επιμόρφωση των γονέων, σε αθλητικές δραστηριότητες, σε παροχή συμβουλευτικής της οικογένειας και άλλα. Τα μοντέλα αυτά υλοποιούνται μέσα από την ανάπτυξη συνεργασίας διάφορων επιστημών όπως είναι οι ψυχολόγοι, οι οικονομολόγοι, οι παιδαγωγοί, οι κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι. (Χατζηχρήστου, 2004)

Έχει παρατηρηθεί ότι στην Ελλάδα τα σχολεία εστιάζουν περισσότερο στην σχολική επίδοση των παιδιών παραβλέποντας τη φροντίδα της ψυχικής υγείας και την αλληλεπίδραση που αυτά τα δύο έχουν. Τα σύγχρονα Ελληνικά σχολεία ωστόσο έχουν σαν στόχο να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον τους και σε άλλους τομείς του παιδιού που χρειάζονται ανάπτυξη όπως είναι για παράδειγμα, η ψυχική υγεία, η σωστή εκπαίδευση και η υποστήριξη παιδιών με σοβαρά προβλήματα. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι η νέα βάση στην οποία δομούνται τα νέα σχολεία είναι ότι όλα τα παιδιά εκτός από αυτά τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα (κινητικά ή νοητικά) έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση. (Χατζηχρήστου, 2004)

Με βάση έρευνες που έχουν γίνει, τα σχολεία στα οποία έχει σημειωθεί μεγάλο ποσοστό επιτυχίας στην διαδικασία της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά: Οι δάσκαλοι πιστεύουν ότι όλοι οι μαθητές μπορούν να μάθουν, επικρατεί ένα κλίμα στο οποίο προωθείται η εκπαίδευση χωρίς βία, επικεντρώνονται στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων και δίνουν περισσότερο χρόνο στους μαθητές να ασχοληθούν με την μελέτη, υπάρχουν σαφείς εκπαιδευτικοί στόχοι που βοηθούν τους δασκάλους να κρίνουν και να παρακολουθούν σωστά την επίδοση τους στα μαθήματα. Σημαντικό ρόλο τέλος, έχουν και οι διευθυντές των σχολείων οι οποίοι πρέπει να επιβλέπουν την σωστή λειτουργία όλων, να δημιουργούν κίνητρα που θα ωθήσουν τα παιδιά στην εκπαίδευση και να θέτουν όρια με σκοπό να επικρατεί πειθαρχία. (Χατζηχρήστου, 2004)

Στα πλαίσια της δημιουργίας ενός “αποτελεσματικού” σχολείου, έγιναν πολλές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες βασίζονται σε διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν

διατυπωθεί. Παρόλα αυτά στις μέρες μας, επικεντρώνονται στο πόσο οι σχέσεις μεταξύ των ατόμων μέσα στο σχολείο μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να προσαρμοστούν σ' αυτό. Στόχος λοιπόν είναι να βοηθήσουν τα παιδιά να αισθανθούν το σχολικό περιβάλλον σαν μια “κοινότητα” στην οποία ανήκουν. Τα παιδιά νιώθοντας μέλη μιας κοινότητας μπορούν να βάλουν στόχους, να αναπτύξουν σχέσεις με άλλα άτομα, να συμμετέχουν πιο ενεργά στην σχολική ζωή και κατ' επέκταση να προσαρμοστούν πιο εύκολα σ' αυτή. Έχοντας πει αυτά, παρατηρούμε ότι, τα παιδιά είναι με τον τρόπο αυτό ψυχολογικά πιο ασφαλή, ανέχονται τη διαφορετικότητα, αποκτούν πιο αισιόδοξη στάση απέναντι στις σχολικές τους δραστηριότητες και αποκτούν πίστη στις δυνάμεις τους. (Χατζηχρήστου, 2004)

Με βάση τα όσα αναφέραμε, μπορούμε εύκολα να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ένα σχολείο το οποίο δεν έχει σαν στόχο μόνο τους βελτιωμένους βαθμούς των παιδιών, αλλά αποσκοπεί και στην συναισθηματική κάλυψη τους, είναι πιο αποδοτικό ειδικά για τα παιδιά που χαρακτηρίζονται “υψηλού κινδύνου” και πιθανόν να στερούνται την συναισθηματική κάλυψη από κάποιο άλλο περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται. (Χατζηχρήστου, 2004)

3.2 Σχέσεις σχολείου- οικογένειας- μαθητή

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει αναφορά στις σχέσεις μεταξύ γονέων και δασκάλων. Το θέμα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς οι μαθητές επηρεάζονται άμεσα, τόσο από το οικογενειακό περιβάλλον, όσο και από το σχολικό περιβάλλον και πιο συγκεκριμένα μέσα από την σχέση τους με τους δασκάλους.

Ο δάσκαλος είναι από τα σημαντικότερα όργανα επιτυχίας του παιδιού στο σχολείο. Τα προσόντα ενός δασκάλου είναι και αυτά που εν μέρει επηρεάζουν την σχολική επίδοση του παιδιού. Ένας δάσκαλος λοιπόν, είναι σημαντικό εκτός από τις γνώσεις που πρέπει να διαθέτει και την αγάπη του για το επάγγελμα που ασκεί αλλά και για τα παιδιά, θα πρέπει να διαμορφώσει σωστά και την προσωπικότητα του. Ο δάσκαλος πρέπει να είναι σε θέση να καταλαβαίνει τις γνωστικές ικανότητες ενός μαθητή. Πρέπει δηλαδή, αν είναι ικανός, να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο εκπαιδεύεται, την αντιληπτική του ικανότητα, τη μνήμη του, την έκφρασή του και άλλα. Σημαντική είναι η δυνατότητα του δασκάλου να καταλάβει τυχόν προβλήματα που μπορεί

να αντιμετωπίζει ένα παιδί κατά την εκπαίδευσή του, όπως την πιθανότητα κάποιας μαθησιακής δυσκολίας. Ακόμα ένας ρόλος που καλείται να αναλάβει ο δάσκαλος, είναι εκείνου του ατόμου που θα βοηθήσει το παιδί να αναπτύξει δεξιότητες που θα τον βοηθήσουν στην “αυτοεκμάθηση”. Ο δάσκαλος λοιπόν πρέπει να είναι γνώστης και των πληροφοριών που θα μεταδώσει στα παιδιά, αλλά και των τεχνικών που χρειάζεται για την μετάδοση των γνώσεων. Τέλος ο δάσκαλος είναι εκείνος που καλείται να μάθει στα παιδιά την έννοια της ενσυναίσθησης και του ενδιαφέροντος για τα άλλα παιδιά. (Γαληνέας, 2006)

Η συνεργασία όμως του δασκάλου δεν περιορίζεται μόνο εκεί. Σωστή συνεργασία πρέπει να δημιουργεί και με τους γονείς των παιδιών. Το σχολείο, η οικογένεια και το παιδί, είναι τρεις παράγοντες αλληλένδετοι που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα παιδιά αποτελούν το συνδετικό κρίκο μεταξύ του σχολείου και των γονέων. Κατά τη διάρκεια αυτής της αλληλεπίδρασης, δηλαδή της επικοινωνίας μεταξύ γονέα- παιδιού και δασκάλου- γονέα, εκφράζονται απόψεις, απαιτήσεις και αλλά, τα οποία περιπλέκονται ανάλογα με την σχολική βαθμίδα στην οποία βρίσκεται το παιδί. (Καραμηνάς&Τριλιανός, 2004)

3.2.1 Επικοινωνία σχολείου- γονέα

Η επικοινωνία των δασκάλων με τους γονείς γίνεται συνήθως με δύο τρόπους: Πρώτος τρόπος είναι η επικοινωνία μέσω συλλογικών οργάνων, όπως είναι ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων. Η διαδικασία αυτή είναι συνήθως η οργάνωση μιας ομάδας γονέων, οι οποίοι εκλέγοντας έναν αντιπρόσωπο επικοινωνούν με τον δάσκαλο για τα διάφορα θέματα τα οποία έχουν προκύψει. (Καραμηνάς&Τριλιανός, 2004)

Ο δεύτερος τρόπος θεωρείται πιο ουσιαστικός τρόπος επικοινωνίας των γονέων με τους δασκάλους και έχει να κάνει με τις καθιερωμένες μηνιαίες συναντήσεις των δασκάλων της τάξης με τους γονείς των μαθητών που φοιτούν στην συγκεκριμένη τάξη. Αυτή η μορφή επικοινωνίας είναι πιο ουσιαστική καθώς η ενημέρωση γίνεται από τον αρμόδιο δάσκαλο προς το γονέα, για την σχολική επίδοση ή και για προβλήματα που πιθανόν να αντιμετωπίζει κάποιο παιδί. (Καραμηνάς&Τριλιανός, 2004)

Ως επικοινωνία μεταξύ δασκάλων και γονέων όμως μπορούν να θεωρηθούν και ορισμένες απρόοπτες συναντήσεις, είτε λόγω κάποιου έκτακτου περιστατικού που χρειάζεται η παρουσία του γονέα (π.χ. προβλήματα συμπεριφοράς), είτε λόγω κάποιας ανησυχίας του γονέα για τις σχολικές επιδόσεις των παιδιών του. (Καραμηνάς&(Λαζαράτου)Τριλιανός, 2004)

Οι γενικότερα αποδεκτοί τρόποι επικοινωνίας/ συνεργασίας των γονέων με το σχολείο έχουν διατυπωθεί από την Epstein και είναι:

Επικοινωνία σχολείου- οικογένειας: Είναι μια διαδικασία που δημιουργεί σχέση επικοινωνίας, σύμφωνα με την οποία οι γονείς ενημερώνονται για την πρόοδο των παιδιών τους και για τα σχολικά προγράμματα και το σχολείο ενημερώνεται για ότι συμβαίνει στο σπίτι που να επηρεάζεται την πρόοδο του παιδιού.(Γεωργίου, 2000)

Εθελοντική βοήθεια των γονιών στο σχολείο: Η εθελοντική βοήθεια των γονέων προς το σχολείο έχει να κάνει με την παροχή βοήθειας από τους γονείς προς το σχολείο περιστασιακά ή σε μόνιμη βάση. Ένα παράδειγμα της παροχής βοήθειας που προσφέρουν είναι η δημιουργία σχολικών εκδηλώσεων. (Γεωργίου, 2000)

Βοήθεια του σχολείου στο σπίτι: Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για το παιδί και για την μάθηση του. Όταν η οικογένεια αδυνατεί να το κάνει, μπορεί να πραγματοποιηθεί με την βοήθεια του σχολείου. (Γεωργίου, 2000)

Βοήθεια στην κατ' οίκον εργασία του παιδιού: Ο τομέας αυτός επικεντρώνεται στο σημείο της πρόσθετης παροχής βοήθειας στο σπίτι από τους γονείς, όταν αυτό καταστεί ανάγκη, σε συνεργασία με τους δασκάλους.(Γεωργίου, 2000)

Συνεργασία σε θέματα διοίκησης του σχολείου: Αφορά στη συμμετοχή των γονέων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που σχετίζονται άμεσα με τα παιδιά τους.(Γεωργίου, 2000)

Συνεργασία σχολείου- οικογένειας- κοινότητας: Χρήση πόρων και υπηρεσιών που παρέχονται από την κοινότητα με σκοπό την κάλυψη των αναγκών του σχολείου ή κάποιων οικογενειών. (Γεωργίου, 2000)

Αυτοί οι τρόποι επικοινωνίας που αναλύσαμε παραπάνω είναι οι ιδανικοί τρόποι επικοινωνίας μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας, ωστόσο δεν συναντώνται σε όλα τα σχολεία. (Γεωργίου, 2000)

3.2.2 Μοντέλα σχολείου- οικογένειας

Στο σημείο αυτό θα γίνει γνωριμία αλλά και θα αναλυθούν, έξι μοντέλα που παρουσιάζουν την σχέση του σχολείου με την οικογένεια. Τα μοντέλα αυτά είναι τα εξής: το σταδιακό, το οργανισμικό, το οικοσυστημικό, το σφαιρικό, το κοινωνικό και το πολιτικό. (Γεωργίου, 2000)

· **Σταδιακό μοντέλο:** Αποτελεί ουσιαστικά το πρώτο μοντέλο που δημιουργήθηκε και όρισε την σχέση μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας. Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιεί σαν βάση του την ανάπτυξη του παιδιού στην προοπτική του χρόνου. Το μειονέκτημα του σταδιακού μοντέλου είναι ότι δεν αποβλέπει στην “αλληλεπίδραση” του σχολείου με την οικογένεια αλλά θεωρεί ότι η ευθύνη από την οικογένεια προς το σχολείο θα γίνει όταν έρθει η στιγμή που το παιδί θα φτάσει στην σχολική ηλικία. (Γεωργίου, 2000)

· **Οργανισμικό μοντέλο:** Το μοντέλο αυτό οφείλει το όνομα του στις ιδέες που διατύπωσαν ο Weber και ο Parson για να παρουσιάσουν τον τρόπο λειτουργίας των “παραγωγικών οργανισμών”. Το μοντέλο αυτό υποστηρίζει ότι οι διάφοροι οργανισμοί είναι παραγωγικότεροι όταν λειτουργούν “αυτόνομα” και “ανεξάρτητα”. Με σκοπό την εξασφάλιση μεγαλύτερης επιτυχίας και επίτευξης των στόχων, οι οργανισμοί αυτοί θα πρέπει να έχουν ιεραρχία στις οποίες να δίνονται ξεκάθαρες αρμοδιότητες, να αποφεύγεται η κάλυψη των ρόλων και των ευθυνών και η εξουσία να προέρχεται από καθορισμένες αρχές. Η εφαρμογή αυτού του μοντέλου στις σχέσεις του σχολείου με την οικογένεια ήταν προβληματική. Αυτό οφείλονταν στη δημιουργία μιας στάσης, που ωθούσε τόσο τους γονείς όσο και τους δασκάλους στο να διστάζουν να επικοινωνούν μεταξύ τους. Και οι δύο πιστεύουν ότι είναι προτιμότερο ο ένας να μην επεμβαίνει “στην δουλειά” του άλλου. Έτσι, παρατηρείται επικοινωνία μεταξύ τους όταν παραστεί άμεση ανάγκη (π.χ. πρόβλημα του παιδιού στο σχολείο ή στο σπίτι). Τόσο αυτό το μοντέλο όσο και το προηγούμενο που αναπτύξαμε δεν θεωρείται από τα μοντέλα που ευνοούν την ανάπτυξη επικοινωνίας μεταξύ των δύο πλευρών. Αντίθετα, το αποθαρρύνουν. (Γεωργίου, 2000)

· **Οικοσυστημικό μοντέλο:** Στο μοντέλο αυτό διατυπώνεται η άποψη ότι τόσο το σχολείο όσο και η οικογένεια, αποτελούν κομμάτι του ίδιου συστήματος. Κατ'επέκταση αυτό σημαίνει ότι με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο μεταξύ τους υπάρχει αλληλεπίδραση η οποία αποτελεί φυσικό επακόλουθο της λειτουργίας του μοντέλου, αλλά ταυτόχρονα είναι επιθυμητή. Για να καταλάβουμε τον τρόπο λειτουργίας του συγκεκριμένου μοντέλου, θα κάνουμε μια αναφορά στη δομή του. Το οικοσυστημικό μοντέλο αποτελείται από μια σειρά ομόκεντρων κύκλων. Ο μεγαλύτερος ονομάζεται “μακροσύστημα”. Στο ενδιάμεσο βρίσκονται τα “μικροσυστήματα”, “μέσοσυστήματα”, “εξωσυστήματα”. Το “μικροσύστημα” χαρακτηρίζεται από ουσιαστική σχέση μεταξύ των μελών που το απαρτίζουν, επικοινωνία και άτυπη δομή και λειτουργία. Το “μέσοσυστημα” αποτελείται από οργανισμούς (π.χ. τα κόμματα) και τα “εξωσυστήματα” που είναι το κράτος, το έθνος κ.α. (Γεωργίου, 2000)

Το σχολείο και η οικογένεια τοποθετούνται στα “μικροσυστήματα” και μαζί με τα υπόλοιπα, που κατατάσσονται σε αυτό το σύστημα ασκούν μεγάλη επιρροή στο παιδί. Όσο απομακρύνεται ο βαθμός της επιρροής μικραίνει, αλλά δεν παύει να υπάρχει. (Γεωργίου, 2000)

· **Σφαιρικό μοντέλο:** Το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελεί είδος οικοσυστημικού μοντέλου (το μοντέλο αυτό το αναλύσαμε προηγουμένως) και διατυπώθηκε από την Joyce Epstein. Με βάση το μοντέλο αυτό, υπάρχει μια διαρκή αλληλεπίδραση μεταξύ του σχολείου, της κοινότητας και της οικογένειας, με κοινό σημείο το παιδί. Ανάλογα με την ύπαρξη κάποιων δεδομένων όπως είναι η ηλικία του παιδιού, η συμπεριφορά των δασκάλων, η ευαισθητοποίηση της κοινότητας όσο αφορά την συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι σφαίρες είτε συγκλίνουν είτε αποκτούν απόσταση μεταξύ τους. Ας πάρουμε για παράδειγμα, το δεδομένο της ηλικίας του παιδιού. Όταν το παιδί βρίσκεται στις τάξεις του δημοτικού, ο γονιός βρίσκεται πιο κοντά στο σχολείο. Όσο το παιδί μεγαλώνει και ανεβαίνει σχολική βαθμίδα, τόσο ο γονιός απομακρύνεται από το σχολείο. (Γεωργίου, 2000)

· **Κοινωνικό μοντέλο:** Το μοντέλο αυτό διατυπώθηκε από τους Guba και Getzels και αποτελείται από δύο τμήματα: από το νομοθετικό και το ιδιογραφικό. Το νομοθετικό αφορά την λειτουργία του κάθε οργανισμού (στη δική μας περίπτωση το σχολείο) στην κοινωνία και το ιδιογραφικό αφορά στην λειτουργία που έχει ο κάθε εργαζόμενος στον οργανισμό (στη δική μας περίπτωση η συμπεριφορά του δασκάλου στο σχολικό χώρο). Τα δύο αυτά τμήματα, έχουν τέμνοντα σημεία τα οποία παράγουν “ενέργεια” τόσο από την πλευρά του ατόμου όσο και από και από την πλευρά του οργανισμού. Αν προσπαθήσουμε να εφαρμόσουμε το μοντέλο στη δική μας περίπτωση, θα

έχουμε την εξής ανάλυση: το σχολείο αποτελεί κοινωνικό σύστημα με αποτέλεσμα να επηρεάζεται από τις απόψεις και τις αξίες της κοινωνίας στην οποία βρίσκεται. Ωστόσο παρατηρείται αλληλεπίδραση μεταξύ της κοινωνίας και του σχολείου. Έτσι βλέπουμε ότι παρά το γεγονός ότι η κοινωνία δημιούργησε το σχολείο για να την εξυπηρετεί, έφτασε στο σημείο να την επηρεάζει. Για να κατανοήσουμε την ιδιογραφική διάσταση, βλέπουμε ότι κάθε σχολείο απαρτίζεται από διάφορους “ρόλους”, όπως του διευθυντή, του δασκάλου κ.α. Καθένας από αυτούς έχει απαιτήσεις και επιθυμίες. Οι επιθυμίες αυτές μπορούν να οριστούν επίσημα και ανεπίσημα. Ο “ρόλος” που αναλαμβάνει ο καθένας εμπλουτίζεται κάθε φορά με την προσωπικότητα του ατόμου, που τον έχει αναλάβει. Επίσης έχουν ανάγκες που τους προωθούν. Τα δύο αυτά δεδομένα αλληλεπιδρούν με τα χαρακτηριστικά των ομάδων που αποτελούν τον οργανισμό και δημιουργούν μια νέα κατάσταση σχετικά με τους στόχους και αυτά που επιδιώκει. Το μοντέλο αυτό παρέχει την ικανότητα να προβλέπει την αντίδραση του σχολείου σε πρωτοτυπίες όπως π.χ. ενίσχυση της εμπλοκής των γονέων στο σχολείο. (Γεωργίου, 2000)

· **Πολιτικό μοντέλο:** Το πολιτικό μοντέλο διατυπώθηκε από τον Easton με σκοπό να γίνει κατανοητός ο τρόπος συναλλαγής μεταξύ των οργανισμών και των οργανωμένων ομάδων που αλληλεξαρτώνται. Κάθε σύστημα που παράγει πολιτική και ασχολείται με τα θέματα εξουσίας βρίσκεται σε μια συχνή επικοινωνία με τις “ομάδες πίεσης”. Οι ομάδες αυτές μεταφέρουν άμεσα ή έμμεσα τις απαιτήσεις τις οποίες το σύστημα πρέπει να εκπληρώσει, ενώ ταυτόχρονα στηρίζει το σύστημα με πολλούς τρόπους, όπως με την πολιτική στήριξη, με την έγκριση προϋπολογισμού, κ.α. Η αλληλεξάρτηση αυτών των δυο σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα είναι αναγκαία. Ανάλογα με το πόσο ικανοποιημένα είναι τα μέλη των ομάδων από το σύστημα, έχουμε και ανάλογη υποστήριξη. Δηλαδή αύξηση, μείωση ή μεταβολή. Με τον ίδιο τρόπο μεταβάλλονται και οι απαιτήσεις που εκφράζουν. Στον εκπαιδευτικό τομέα το μοντέλο αυτό εφαρμόζεται. Το εκπαιδευτικό σύστημα, αποτελείται από τις “ομάδες πίεσης”, που μπορεί να είναι εκπαιδευτικοί, γονείς, συνδικαλιστικές οργανώσεις κ.α., οι οποίες το υποστηρίζουν. Οι απαιτήσεις οι οποίες παρουσιάζονται αρκετές φορές είναι αλληλοσυγκρουόμενες, ενώ πολλές είναι και οι φορές που χρειάζεται να γίνει συμβιβασμός κάποιων ακραίων θέσεων. Ανάλογα με τις αποφάσεις που θα πάρει το σύστημα, υπάρχουν και ανάλογες αντιδράσεις καθώς καθεμία ομάδα επηρεάζεται σε διαφορετικό επίπεδο. Όσον αφορά το σχολείο που αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος, το μοντέλο αυτό είναι σχετικά δύσκολο στο να εφαρμοστεί στην χώρα μας, καθώς αποτελούν μικρές ομάδες που παράγουν πολιτική στο ελάχιστο. Ωστόσο

μπορούμε να το παρουσιάσουμε εφαρμοσμένο, δηλαδή οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι διευθυντές και οι εκπαιδευτικοί επηρεάζουν τις ζωές των οικογενειών. Για το λόγο αυτό πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις απόψεις όλων τους. Ακόμη, τα σχολεία βρίσκονται στο επίκεντρο της προσοχής άλλων ομάδων, όπως τα Μ.Μ.Ε που αντικατοπτρίζουν τα λεγόμενα των πολιτών. Για το λόγο αυτό τα σχολεία θα πρέπει να αναπτύξουν διάλογο με τις ομάδες αυτές, να ακούσουν την γνώμη τους και να τους παραχωρήσουν μέρος στην διαμόρφωση της πολιτικής με σκοπό την υποστήριξη τους. (Γεωργίου, 2000)

Από τα μοντέλα αυτά, το σταδιακό και το οργανισμικό μοντέλο δεν χρησιμοποιούνται από τους σύγχρονους αναλυτές. Όμως τα αναφέρουμε γιατί ακόμη και σήμερα ασκούν επιρροή στη στάση και την συμπεριφορά πολλών καθηγητών και γονέων. Όσον αφορά τα υπόλοιπα μοντέλα, θεωρούν απαραίτητη την ύπαρξη συνεργασίας μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας. Το κάθε ένα από αυτά τα μοντέλα δίνει βάση σε συγκεκριμένες διαστάσεις στη σχέση σχολείου-οικογένειας για αυτό και η εφαρμογή τους διαφοροποιείται ανάλογα. (Γεωργίου, 2000)

3.2.3 Παράγοντες που επηρεάζουν τις σχέσεις σχολείου- οικογένειας

Όπως κάθε μορφή σχέσης, έτσι και η σχέση του σχολείου με την οικογένεια επηρεάζεται άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά, από κάποιους παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί (που θα αναλυθούν στην πορεία) έχουν να κάνουν περισσότερο με καταστάσεις που μπλοκάρουν την “γονεϊκή εμπλοκή”. (Γεωργίου, 2000)

Για να γίνει πιο κατανοητή η παρακάτω ανάλυση των παραγόντων, καλό θα ήταν να ορίσουμε τι είναι η “γονεϊκή εμπλοκή”. Όταν γίνεται αναφορά στη σχέση των γονέων με το σχολείο εν μέρει αναφερόμαστε και στην συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία, ποιοτικά και ποσοτικά. Αυτό προσδιορίζεται με τον όρο “γονεϊκή εμπλοκή”. “ Γονεϊκή εμπλοκή” μπορεί να υπάρχει ανεξάρτητα από την στάση του σχολείου, καθώς αφορά περισσότερο τον χαρακτήρα, την προσωπικότητα και την συμπεριφορά που χαρακτηρίζει τον κάθε γονέα.(Γεωργίου, 2000)

· Παράγοντες που αφορούν τον γονέα:

Οι παράγοντες που αφορούν τον γονέα είναι τρεις: το φύλο, η κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, η άποψη των γονέων για την σχολική επίδοση των παιδιών τους.

Φύλο: η εμπλοκή των γονέων στα σχολικά θέματα του παιδιού αποτελεί προνόμιο των μητέρων και σε λιγότερο βαθμό των πατέρων. Στις συντηρητικές χώρες, όπως η Ελλάδα, τα επίπεδα εμπλοκής των πατέρων στα σχολικά θέματα παραμένει χαμηλό κάτι που συναντάται σπάνια στις βορειοευρωπαϊκές και φιλελεύθερες χώρες. (Γεωργίου, 2000)

Κοινωνικό-οικονομική κατάσταση: οι γονείς κατώτερων κοινωνικό- οικονομικών στρωμάτων δυσκολεύονται να δείξουν εμπλοκή σε σχολικά θέματα. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε λόγους πρακτικούς όπως δυσκολία να πάρουν άδεια από το χώρο εργασίας τους ή ψυχολογικούς όπως το αίσθημα κατωτερότητας απέναντι στους δασκάλους ή σε άλλους γονείς. (Γεωργίου, 2000)

Άποψη γονέων για την σχολική επίδοση των παιδιών τους: με βάση έρευνες που έχουν γίνει έχει διαπιστωθεί ότι ο λόγος για τον οποίο οι γονείς θεωρούν ότι το παιδί τους πέτυχε ή απέτυχε στην επίδοση του καθορίζει το βαθμό εμπλοκής τους στις σχολικές υποθέσεις.(Γεωργίου, 2000)

· Παράγοντες που αφορούν το παιδί:

Οι παράγοντες εδώ αφορούν την ηλικία του παιδιού και την επίδοση του. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει παραπάνω, η ηλικία του παιδιού ασκεί μεγάλη επίδραση στη σχέση του γονέα με το σχολείο. Έτσι βλέπουμε ότι κατά τις πρώτες τάξεις του δημοτικού σημειώνεται μεγάλη αύξηση της γονεϊκής εμπλοκής, η οποία παρουσιάζει μείωση κατά τις τελευταίες τάξεις. Αύξηση παρουσιάζεται πάλι όταν το παιδί μπει στο γυμνάσιο με μικρότερη όμως ένταση εξαιτίας της αντίδρασης που παρουσιάζει το παιδί σε αυτή την ηλικία.(Γεωργίου, 2000)

Ακόμη, η αντίληψη του γονέα σχετικά με την επίδοση του παιδιού του στο σχολείο, αλλά και τα σχόλια των δασκάλων σχετικά με αυτό, επηρεάζει σε κάποιο βαθμό την “γονεϊκή εμπλοκή”. (Γεωργίου, 2000)

· Παράγοντες που αφορούν το σχολείο:

Όσον αφορά το σχολείο, οι παράγοντες που εμποδίζουν την “γονεϊκή εμπλοκή” είναι από την μια μεριά η σχέση του σχολείου με την οικογένεια και από την άλλη το ίδιο το σχολείο με τους

κανονισμούς του αλλά και το προσωπικό του σχολείου με την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα του. (Γεωργίου, 2000)

Οι δάσκαλοι θεωρούν ότι η ανάπτυξη μιας σχέσης μεταξύ των ίδιων και των γονέων είναι καλοδεχούμενη. Θέλουν όμως η σχέση αυτή να επεκτείνεται μέχρι ενός σημείου που εκείνοι ορίζουν, κωλύόμενοι την τυχόν παρέμβαση των γονέων στην εργασία τους. Από την άλλη πλευρά και οι γονείς δεν επιδιώκουν συχνή σχέση με τους δασκάλους λόγω της διαφοράς που πιθανόν να υπάρχει σε κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο αλλά και σε μορφωτικό. Με βάση αυτό δημιουργούνται τρεις κατηγορίες γονέων που χαρακτηρίζουν την σχέση των γονέων με τους δασκάλους. Αρχικά έχουμε τους γονείς που βρίσκονται κοντά στο σχολείο “συναισθηματικά” και δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα ενημέρωσης ή διαχείρισης προβλημάτων σχετικά με αυτό. Στη συνέχεια έχουμε τους γονείς που φαίνεται να μην έχουν καμία σχέση και βρίσκονται συνέχεια στο περιθώριο. Η ομάδα αυτή φαίνεται να αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα με το σχολείο, αλλά δεν διαφαίνεται να έχει κάποια δυνατότητα για να τα επιλύσει. Τέλος, έχουμε την ομάδα των γονέων που βρίσκεται ανάμεσα στις δύο προηγούμενες ομάδες. Αποτελείται από το μεγαλύτερο αριθμό γονέων και είναι αυτοί που παρουσιάζουν πρόβλημα στις σχέσεις τους με το σχολείο καθώς εκφράζουν παράπονα σχετικά με τις αποφάσεις που παίρνει το σχολείο ή επιδιώκουν συχνή επικοινωνία με τους δασκάλους. (Γεωργίου, 2000)

Επίσης, ως παράγοντας που επηρεάζει την “γονεϊκή εμπλοκή”, αναφέραμε ότι είναι και οι διάφοροι κανονισμοί που υφίστανται στο σχολείο αλλά και η προσωπικότητα και ο τρόπος συμπεριφοράς των δασκάλων και των διευθυντών που είτε θα εξασφαλίσουν την επιθυμία των γονέων για επικοινωνία είτε θα τους απωθήσουν. (Γεωργίου, 2000)

3.3 Οικογενειακά προβλήματα και οι επιπτώσεις στο σχολικό περιβάλλον

Από τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και μετά, με βάση τα δεδομένα πολλών ανεπτυγμένων χωρών, καταγράφεται αύξηση ψυχικών διαταραχών σε παιδιά και εφήβους . (Χατζηχρήστου, 2004)

Λόγω των πολλών επικίνδυνων κοινωνικών παραγόντων (π.χ. χρήση ουσιών, χωρισμός ενός ζευγαριού), τα ψυχικά προβλήματα που μπορεί να εμφανιστούν σε ένα παιδί ποικίλλουν. Η ψυχική υγεία ενός παιδιού αλλά και οι σχολικές του επιδόσεις, επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από πολλούς κοινωνικούς παράγοντες, όπως οικογενειακούς, κοινωνικούς και άλλους. Τα

διάφορα ψυχικά προβλήματα που ένα παιδί μπορεί να παρουσιάσει εξαρτάται από το πόσο εκτεθειμένο είναι ένα παιδί στους “παράγοντες επικινδυνότητας”. (Χατζηχρήστου, 2004)

Ως “παράγοντες επικινδυνότητας” θεωρούνται καταστάσεις που επηρεάζουν τη ψυχική υγεία ενός παιδιού με αποτέλεσμα να ευνοηθεί η ανάπτυξη κάποιας ψυχικής διαταραχής. Τέτοιοι παράγοντες μπορούν να εντοπιστούν σε διάφορα τμήματα της κοινωνικής ζωής ενός παιδιού όπως στο σχολικό περιβάλλον, στην οικογενειακή ζωή, στις σχέσεις του με τους συνομήλικους και άλλα. (Χατζηχρήστου, 2004)

Όσο πιο εκτεθειμένο είναι ένα παιδί σε “παράγοντες επικινδυνότητας”, τόσο πιο εύκολο είναι να αναπτύξει κάποια διαταραχή όπως για παράδειγμα, προβλήματα συμπεριφοράς, προβλήματα στις διαπροσωπικές του σχέσεις, προβλήματα στις σχολικές του επιδόσεις. (Χατζηχρήστου, 2004)

Πριν ένα παιδί φτάσει στην κατάλληλη ηλικία για την ένταξη του στην κοινωνία και την συμμετοχή του στο σχολικό περιβάλλον, φορέας κοινωνικοποίησης και διαμόρφωσης του χαρακτήρα του αποτελεί η οικογένεια του. Ένας τομέας ο οποίος αναπτύσσεται ανάλογα με την συμπεριφορά των γονέων, είναι η συναισθηματική αγωγή.

Συναισθηματική αγωγή ή αλλιώς συναισθηματική νοημοσύνη αφορά την συναισθηματική επικοινωνία των παιδιών στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα είναι το κομμάτι της νοημοσύνης που βοηθάει τα παιδιά να εκφράζονται, να αντιλαμβάνονται και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους, να έχουν αυτοέλεγχο, κατανόηση για τους άλλους και αποδοχή των συναισθημάτων τους, επίγνωση και αποδοχή του εαυτού τους. (Χατζηχρήστου, 2004)

Η διαμόρφωση της συναισθηματικής νοημοσύνης ξεκινάει από την προσχολική ηλικία. Έτσι οι γονείς αποτελούν “πρότυπα” για το παιδί όσον αφορά την συμπεριφορά, τη διαχείριση και επίλυση προβλημάτων και την έκφραση και διαχείριση συναισθημάτων. Για την κατανόηση του ρόλου που παίζουν οι γονείς στην ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης έχουν καταγραφεί τα είδη των γονέων όπως παρουσιάζονται από τον Baumrind, 1970 και Gottman. (Χατζηχρήστου, 2004)

Σύμφωνα λοιπόν με των Baumind έχουμε τρία είδη γονέων:

Αυταρχικοί γονείς :

- Ασκούν έλεγχο στα παιδιά τους
- Βάζουν όρια
- Δεν δείχνουν έντονα τα συναισθήματα τους
- Θέλουν υπακοή χωρίς να εξηγούν το γιατί

Επιτρεπτικοί- Ανεκτικοί γονείς :

- Δεν επιβάλουν όρια
- Δεν έχουν απαιτήσεις
- Δείχνουν τα συναισθήματα τους, αλλά δεν καταφέρνουν να τα στηρίξουν αποτελεσματικά όταν παραστεί ανάγκη

Διαλεκτικοί- Δημοκρατικοί γονείς:

- Συζητούν ανοιχτά με τα παιδιά τους
- Σέβονται και συζητούν τις επιθυμίες τους
- Βάζουν όρια αναλύοντας το γιατί(Χατζηχρήστου, 2004)

Σε αντίθεση με των Baumind, ο Gottman υποστηρίζει ότι υπάρχουν τέσσερα είδη οικογένειας:

Αποστασιοποιημένοι γονείς:

- Θεωρούν τα συναισθήματα των παιδιών τους ως ασήμαντα
- Κρατούν απόσταση ή αγνοούν τα συναισθήματα των παιδιών τους
- Θέλουν την άμεση εξαφάνιση των αρνητικών συναισθημάτων από τα παιδιά τους
- Πιθανόν να μην αναγνωρίζουν τα δικά τους συναισθήματα
- Δίνουν μεγάλη σημασία στο πως θα ξεπεραστούν τα συναισθήματα και όχι στην ουσία τους
- Δεν γνωρίζουν τι πρέπει να κάνουν με τα συναισθήματα των παιδιών τους
- Δεν δίνουν σημασία στην επίλυση των προβλημάτων του παιδιού.

Επικριτικοί- Αποδοκιμαστικοί γονείς:

- Ασκούν κριτική και στις συναισθηματικές εκφράσεις των παιδιών τους

- Δίνουν σημασία στην συμμόρφωση των παιδιών τους με καλά πρότυπα
- Πιστεύουν ότι τα αρνητικά συναισθήματα δείχνουν και κακό χαρακτήρα
- Πιστεύουν ότι τα συναισθήματα πρέπει να εκφράζονται σε σύντομο χρονικό διάστημα
- Πιστεύουν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τα αρνητικά τους συναισθήματα για να τους χειριστούν
- Πιστεύουν ότι τα συναισθήματα κάνουν τους ανθρώπους μαλθακούς

Επιτρεπτικοί- Παραχωρητικοί γονείς:

- Αποδέχονται τα συναισθήματα των παιδιών τους
- Στέκονται στα παιδιά τους όταν εκφράζουν τα αρνητικά τους συναισθήματα
- Δεν βάζουν όρια
- Καθοδηγούν τα παιδιά τους ελάχιστα
- Δεν εκπαιδεύουν τα παιδιά τους στο να επιλύουν τα προβλήματα τους
- Πιστεύουν ότι τα αρνητικά συναισθήματα απλώς ξεπερνιούνται

Συναισθηματικοί Μέντορες:

- Διακρίνουν στα συναισθήματα των παιδιών την ευκαιρία να δημιουργήσουν μια φιλία με το παιδί τους
- Περνούν αρκετό χρόνο στην έκφραση συναισθημάτων
- Αντιλαμβάνονται και εκτιμούν τα δικά τους συναισθήματα
- Δεν αγχώνονται για τα συναισθήματα των παιδιών τους
- Δεν λένε στα παιδιά τους πως να νοιώσουν
- Δεν πιστεύουν ότι εκείνοι πρέπει να επιλύουν τα προβλήματα των παιδιών τους αντί για αυτά
- Μαθαίνουν τα παιδιά τους πως να επιλύουν τα προβλήματα τους
- Βάζουν όρια (Χατζηχρήστου, 2004)

Εκτός όμως από την συναισθηματική αγωγή που έχει το αντίκτυπό της στις σχέσεις του παιδιού και την σχολική επίδοση, σημαντικό ρόλο στην σχολική επίδοση, που η διαμόρφωσή της επηρεάζεται από το οικογενειακό περιβάλλον, είναι η “αυτοαντίληψη”.

Με την έννοια της “αυτοαντίληψης” θέλουμε να δηλώσουμε την εικόνα που το κάθε άτομο αποκτά για τον εαυτό του και πιο συγκεκριμένα, για τις δυνατότητες του, για τις δεξιότητες του, για την κοινωνική του τοποθέτηση και άλλα. (Μάνος, Μάνου& Μάνου, 2003)

Το πως κάθε άτομο θα διαμορφώσει την δική του “αυτοαντίληψη” δεν έχει να κάνει αποκλειστικά με την δική του εμπειρία και άποψη, αλλά και με την στάση και την συμπεριφορά των άλλων προς το άτομο του. Για τον λόγο αυτό η “αυτοαντίληψη” ενός ατόμου δεν αντανακλά πάντοτε την πραγματική του αξία. (Μάνος, Μάνου, Μάνου, 2003)

Μερικοί ακόμα σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της “αυτοαντίληψης” είναι η ανατροφή που δόθηκε από τους γονείς, οι σχολικές του εμπειρίες και τα βιώματα του. Όλα όσα προαναφέρθηκαν παίζουν σημαντικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο ένα παιδί θα αλληλεπιδρά με το ευρύτερο περιβάλλον του, θα συμπεριφέρεται στο οικογενειακό και σχολικό του περιβάλλον και γενικότερα στις σχέσεις του. Επίσης σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της “αυτοαντίληψης” παίζει και η εξωτερική εμφάνιση αλλά και το σώμα. Αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί οι δύο αυτοί παράγοντες είναι οι μόνοι άμεσα εμφανείς και αποτελούν αντικείμενο σχολιασμού πολλών. Έτσι το άτομο από τα πρώτα χρόνια της ζωής του μέχρι και την εφηβεία του, διαμορφώνει μεγάλο κομμάτι της “αυτοεκτίμησης” του από τους σχολιασμούς της εξωτερικής του εμφάνισης. (Φλουρής, 1989)

Με βάση έρευνες που έχουν γίνει, πολλοί ερευνητές έχουν οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι η “αυτοαντίληψη” παίζει σημαντικό ρόλο στην σχολική επιτυχία. (Μάνος, Μάνου, Μάνου, 2003)

Η “αυτοαντίληψη” που διακατέχει ένα παιδί στα πρώτα χρόνια της σχολικής του δραστηριότητας, οφείλεται στην διαμόρφωσή του από το οικογενειακό του περιβάλλον στο οποίο ζει. Έτσι λοιπόν κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του το παιδί διαμορφώνει μια θετική ή αρνητική άποψη για τον εαυτό του, η οποία οφείλεται στους γονείς του και που τον ακολουθεί στα πρώτα χρόνια της σχολικής του δραστηριότητας. Παρόλα αυτά όμως, το σχολικό περιβάλλον αποτελεί ένα διαφορετικό κομμάτι στη ζωή των παιδιών και της κοινωνικοποίησης τους. Έτσι αν το περιβάλλον του σχολείου είναι ευνοϊκό τότε το παιδί έχει μεγάλες πιθανότητες να

βελτιώσει την “αυτοαντίληψη” του και τις σχολικές του επιδόσεις και αυτό γιατί με την σχολική επιτυχία το άτομο αποκτά πίστη στον εαυτό του και στις ικανότητες του. (Φλουρής, 1989)

Όσο όμως και αν παρατηρούμε ότι το σχολικό περιβάλλον με κατάλληλη συμπεριφορά μπορεί να βοηθήσει ένα παιδί στα πρώτα του σχολικά χρόνια, να βελτιώσει την “αυτοαντίληψη” και την σχολική του επίδοση, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε πόσο σημαντική είναι η γονεϊκή συμπεριφορά και πόσο αυτή επηρεάζει την σχολική επίδοση. Με βάση διάφορες έρευνες που διεξήχθησαν κυρίως στο εξωτερικό, παράγοντες που σχετίζονται με την οικογένεια φαίνεται να επηρεάζουν την σχολική επίδοση του παιδιού. Παράγοντες όπως, η δομή της οικογένειας, προσδοκίες και στάσεις των γονέων για την σχολική επίδοση των παιδιών τους, ενθάρρυνση των παιδιών για σχολική βελτίωση, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, κοινωνική τοποθέτηση, αλλά και άγνοια των γονέων για τις ικανότητες των παιδιών τους, είναι αυτοί που λίγο ή πολύ ασκούν επιρροή και διαμορφώνουν την σχολική επίδοση και την “αυτοαντίληψη”. (Φλουρής, 1989)

Όλα όσα λοιπόν προαναφέραμε και αναλύσαμε στο κεφάλαιο αυτό, μας βοηθούν να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο πολλά παιδιά αναπτύσσουν διάφορα προβλήματα στο σχολικό χώρο, τα οποία σχετίζονται με την σχολική τους επίδοση. Τα προβλήματα τα οποία σχετίζονται με την σχολική επίδοση είναι γνωστά ως “μαθησιακές διαταραχές”.

Με τον όρο “μαθησιακές διαταραχές”, αναφερόμαστε σε διαταραχές που εντοπίζονται σε παιδιά τα οποία διακρίνονται από δυσκολία στην ανάπτυξη των σχολικών ικανοτήτων. Επίσης αφορά παιδιά τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα συμπεριφοράς εντός του σχολικού χώρου, αλλά και δυσκολίες στο να ανταποκριθούν στα σχολικά τους καθήκοντα στο χώρο του σπιτιού. (Λαζαράτου, Αναγνωστόπουλος, Μαγγανάρη, Ζέλιος, Χριστοδούλου, Σίνη)

Με βάση την έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί, τα αίτια που προκαλούν τις “μαθησιακές διαταραχές” οφείλονται κυρίως σε βιολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Πιο συγκεκριμένα θα μπορούσαμε να πούμε ότι, οι “μαθησιακές διαταραχές” εμφανίζονται λόγω κληρονομικότητας (π.χ. αν κάποιος από τους δύο γονείς έχει διαγνωστεί με δυσλεξία, τότε υπάρχει μεγάλη πιθανότητα το παιδί να αναπτύξει δυσλεξία κατά τα σχολικά του χρόνια). Ωστόσο “μαθησιακές διαταραχές” οφείλονται και στους κοινωνικούς παράγοντες που έχουν να

κάνουν περισσότερο με το μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας και την κοινωνικό-οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται. (Λαζαράτου, Αναγνωστόπουλος, Μαγγανάρη, Ζέλιος, Χριστοδούλου, Σίγη)

Κεφάλαιο 4: Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού

Εισαγωγή

Η εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό στάδιο ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου. Πιο συγκεκριμένα, η εκπαίδευση περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες που συμβάλουν στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του ατόμου, της κριτικής του σκέψης και της σωματικής αγωγής του. Σκοπός της δηλαδή, είναι η κοινωνικοποίησή του και η ένταξή του στην κοινωνία. (Σταθόπουλος, 2005)

Η ένταξη της κοινωνικής εργασίας ως ειδικότητα στην εκπαίδευση κρίνεται απαραίτητη, καθώς συμβάλει στην ομαλή ένταξη του παιδιού στον εκπαιδευτικό χώρο και την κοινωνικό-ψυχολογική του ανάπτυξη. Οι κοινωνικοί λειτουργοί στηρίζουν τους μαθητές και τις οικογένειες αυτών, με στόχο την εξασφάλιση των επαρκών μέσων για τη μάθηση, την ανάπτυξη και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων των μαθητών, προωθώντας την συνεργασία του σχολείου, της οικογένειας και της κοινότητας. (Σταθόπουλος, 2005)

4.1 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην Εκπαίδευση

Κύριο αντικείμενο της κοινωνικής εργασίας στον εκπαιδευτικό τομέα είναι η συμβουλευτική σε άτομα, σε ομάδες και στην κοινότητα. Σχετικά με την κοινωνική εργασία με άτομα, ο κοινωνικός λειτουργός έχει ως στόχο να καλύψει τις ανάγκες του μαθητή, για την αντιμετώπιση των προβληματικών συμπεριφορών και των μαθησιακών προβλημάτων. Ενώ, η κοινωνική εργασία με ομάδες περιλαμβάνει την συμβουλευτική οικογενειών για την αντιμετώπιση ψυχο-συναισθηματικών και κοινωνικό-οικονομικών προβλημάτων. Όσο αφορά την κοινωνική εργασία με την κοινότητα, ο κοινωνικός λειτουργός αναλαμβάνει προγράμματα ενημέρωσης της κοινότητας, αλλά και την συνεργασία με άλλους φορείς για θέματα της σχολικής κοινότητας. Ενώ, μέσα στο ρόλο του κοινωνικού λειτουργού περιλαμβάνεται και η συμμετοχή του ως μέλος της διεπιστημονικής ομάδας του σχολείου, δηλαδή με εκπαιδευτικούς, τον διευθυντή και άλλους επιστήμονες υγείας. (Καλλινικάκη, 2009)

Η παρουσία του κοινωνικού λειτουργού στον εκπαιδευτικό χώρο είναι απαραίτητη, καθώς ο αριθμός των μαθητών είναι αρκετά μεγάλος και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εμφανίζονται πολλά και πολύπλοκα προβλήματα στην σχολική κοινότητα. Ειδικότερα, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία αποτελεί ένα από τα αρχικά στάδια κοινωνικοποίησης του παιδιού. Έτσι, ο κοινωνικός λειτουργός στοχεύει στην μέγιστη αξιοποίηση των ευκαιριών των μαθητών και την διευκόλυνση της κοινωνικοποίησης των παιδιών στον σχολικό χώρο. (Καλλινικάκη, 2009)

4.1.1 Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού σε μικροεπίπεδο

Πρωτεύουσα ενέργεια ενός κοινωνικού λειτουργού σε ένα δημοτικό σχολείο είναι η υποδοχή του κάθε μαθητή και η ομαλή ένταξή του στην σχολική κοινότητα, ειδικά σε μαθητές της πρώτης δημοτικού. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να δημιουργήσει ένα αίσθημα ασφάλειας και φιλικότητας στους μαθητές, ώστε να νιώσουν ότι ο κοινωνικός λειτουργός θα είναι δίπλα τους, όταν τον χρειαστούν. Η κοινωνική εργασία, δηλαδή, στο σχολικό περιβάλλον στοχεύει στην ενδυνάμωση του τρόπου μάθησης των μαθητών και στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του μαθητή. (Παπακωνσταντίνου, 2011)

Ωστόσο, εκτός από την ατομική παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού, πραγματοποιούνται και ομαδικές παρεμβάσεις. Στις ομαδικές παρεμβάσεις, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι συμβουλευτικός και στόχο έχουν να προάγουν την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των μαθητών, αλλά και την κάλυψη των αναγκών τους. Ο σύμβουλος, μέσω των ομαδικών παρεμβάσεων δημιουργεί ένα φιλικό περιβάλλον στην τάξη, αλλά και σε όλη την σχολική κοινότητα. Επίσης, πραγματοποιούνται ομάδες γονέων για την ενημέρωση των αναγκών των παιδιών, αλλά και την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και οι ίδιοι οι γονείς στις σχέσεις τους με τα παιδιά τους. (Καλλινικάκη, 2009)

Σημαντικό όμως, αντικείμενο του κοινωνικού λειτουργού αποτελεί η κοινωνική εργασία με τις οικογένειες των μαθητών. Ο κοινωνικός λειτουργός ενημερώνει τους γονείς για την πορεία των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον, για τυχόν μαθησιακές δυσκολίες ή δυσκολία στην προσαρμογή τους στον χώρο. Επίσης, διερευνά τις σχέσεις μέσα στην οικογένεια και παρεμβαίνει, αν εντοπίσει προβληματικές σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας.

Δημιουργεί δηλαδή, μία σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ γονέων και μαθητών μέσω των συνεδριών, που πραγματοποιούνται. Ωστόσο, όταν δεν είναι εφικτό να λυθούν οι παθολογικές συμπεριφορές σε μια οικογένεια, τότε ο κοινωνικός λειτουργός συνεργάζεται με άλλους φορείς και παραπέμπει την οικογένεια στην κατάλληλη υπηρεσία. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού δηλαδή, είναι συμβουλευτικός, υποστηρικτικός και συντονιστικός. (Σταθόπουλος, 2005)

4.1.2 Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού σε μακροεπίπεδο

Όπως προαναφέρθηκε, ο κοινωνικός λειτουργός συνεργάζεται με άλλους φορείς, κυρίως όταν εντοπίζονται περιπτώσεις οι οποίες χρειάζονται μία εξειδικευμένη παρέμβαση. Η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με άλλους φορείς της κοινότητας, όμως συμπεριλαμβάνει και άλλες δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα συνεργάζεται με τις υπηρεσίες, με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών για διάφορα κοινωνικά θέματα, αλλά και την πρόληψη αυτών. Δηλαδή, έχει την δυνατότητα να ευαισθητοποιήσει και να κινητοποιήσει την κοινότητα στην αντιμετώπιση προβλημάτων, που αφορούν παρεκκλίνοντα θέματα. (Σταθόπουλος, 2005)

Επίσης, ο κοινωνικός λειτουργός παρεμβαίνει σε συλλόγους γονέων και κηδεμόνων για την αντιμετώπιση προβλημάτων, τα οποία πηγάζουν από την σχολική κοινότητα. Σκοπός, δηλαδή είναι να ενημερώσει, να τους ευαισθητοποιήσει και να τους κινητοποιήσει να αναλάβουν δράση, έχοντας έναν συντονιστικό ρόλο. (Σταθόπουλος, 2005)

4.1.3 Ο κοινωνικός λειτουργός ως μέλος της διεπιστημονικής ομάδας

Η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού οφείλει να λαμβάνει χώρα και με το εκπαιδευτικό προσωπικό, καθώς με την συνεργασία αυτή θα εντοπίζονται όλα τα προβλήματα των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός δηλαδή, οφείλει να ενημερώνει τον κοινωνικό λειτουργό για τυχόν προβλήματα, που παρουσιάζονται στην τάξη και ο ίδιος να παρεμβαίνει αναλόγως, καθώς είναι καταρτισμένος με τις απαραίτητες γνώσεις, σε αντίθεση με τον εκπαιδευτικό, που οι γνώσεις του στην συμβουλευτική θεραπεία είναι ελλιπείς. Ο κοινωνικός λειτουργός λοιπόν, στα πλαίσια της συνεργασίας, ενημερώνει τους εκπαιδευτικούς σχετικά με το πώς να διαχειρίζονται τα διάφορα

προβλήματα των μαθητών. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό να παρέχεται συμβουλευτική και στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, καθώς είναι υπεύθυνοι για την σωστή εκπαίδευση των παιδιών. Ένας εκπαιδευτικός πρέπει να είναι σε θέση να διδάξει, μη έχοντας δικές του ανησυχίες και δικούς του προβληματισμούς. Έτσι, μία πρόσφορη συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού και του εκπαιδευτικού θα ήταν αποτελεσματική στην εξάλειψη των προβλημάτων και την ομαλή ένταξη και πορεία των μαθητών στο σχολικό χώρο, πραγματοποιώντας τους στόχους της εκπαιδευτικής κοινωνικής εργασίας. (Παπακωνσταντίνου, 2011)

Συνοψίζοντας, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στον χώρο του σχολείου, είναι πολύπλευρος και απαιτεί συνεχή και συστηματική εκπαίδευση για τον ίδιο. Ο κοινωνικός λειτουργός δεν παρέχει συμβουλευτική μόνο στους μαθητές, αλλά είναι υπεύθυνος για τις σχέσεις μαθητή-οικογένειας, μαθητή-σχολείου και σχολείου-οικογένειας. Στόχος, δηλαδή είναι η σωστή ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού μέσα στα συστήματα, που ανήκει. (Παπακωνσταντίνου, 2011)

4.2 Αντικείμενο του κοινωνικού λειτουργού στην εκπαίδευση

Όπως προαναφέρθηκε, η εργασία του κοινωνικού λειτουργού στο σχολικό περιβάλλον λαμβάνει χώρα στους μαθητές και τις οικογένειές τους, στο προσωπικό του σχολείου και στην κοινότητα. Αναλύθηκε δηλαδή, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού σύμφωνα με αυτούς τους τομείς κοινωνικής εργασίας. Έτσι, σε αυτό το υποκεφάλαιο θα γίνει μια αναφορά στις ενέργειες του κοινωνικού λειτουργού στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Τα αντικείμενα του κοινωνικού λειτουργού στην σχολική κοινότητα είναι:

- Ø Η πρόσφορη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών.
- Ø Η κοινωνική ένταξη των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον.
- Ø Η υποστήριξη μαθητών, που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες είτε μαθητών με ειδικές ανάγκες είτε μαθητών που προέρχονται από μειονοτικές ομάδες πληθυσμού.
- Ø Η υποστήριξη των μαθητών, που αντιμετωπίζουν προσωπικές ή οικογενειακές κρίσεις, ώστε να μην εγκαταλείψουν την φοίτησή τους.

- Ø Η ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης στην κοινότητα και η συμμετοχή των μαθητών σε αυτό.
- Ø Η συνεργασία με υπηρεσίες για την αντιμετώπιση ψυχο-κοινωνικών προβλημάτων των παιδιών.
- Ø Η κοινωνική εργασία με τις οικογένειες μαθητών.
- Ø Η συμβουλευτική παρέμβαση σε εκπαιδευτικούς. (Καλλινικάκη, 2009)

4.3 Δεξιότητες και τεχνικές του κοινωνικού λειτουργού

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα αναλυθούν οι δεξιότητες του κοινωνικού λειτουργού τόσο σε μικροεπίπεδο όσο και σε μακροεπίπεδο. Οι δεξιότητες δηλαδή, που χρησιμοποιεί ο κοινωνικός λειτουργός σε όλα τα επίπεδα παρέμβασης είναι η δημιουργία επαγγελματικής σχέσης και επικοινωνίας με τους εξυπηρετούμενους (μαθητές- οικογένειες), η συλλογή πληροφοριών για αυτούς και η εκτίμηση αυτών, ώστε να ληφθεί ένα σχέδιο δράσης. Επίσης, σημαντική δεξιότητα του κοινωνικού λειτουργού αποτελεί η δημιουργία συμβολαίου μεταξύ εξυπηρετούμενων και του ίδιου καθώς, και ο καθορισμός των στόχων της παρέμβασης, αλλά και του ρόλου, που έχει αναλάβει ο κοινωνικός λειτουργός. Ενώ, σημαντική δεξιότητα είναι και η αξιολόγηση της παρέμβασης και των στόχων, που είχαν τεθεί κατά την αρχική φάση της παρέμβασης. (Δημοπούλου- Λαγωνίκα, 2009)

Οι δεξιότητες και οι τεχνικές, που χρησιμοποιούν οι κοινωνικοί λειτουργοί στον χώρο της εκπαίδευσης δεν διαφέρουν ως προς τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας γενικότερα. (Καλλινικάκη, 2009) Ωστόσο, ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να χρησιμοποιήσει όλες τις απαραίτητες τεχνικές, ώστε ο κάθε μαθητής να είναι σε θέση να αξιοποιήσει στο μέγιστο την εκπαιδευτική του ιδιότητα. Πιο συγκεκριμένα, ο σχολικός σύμβουλος πρέπει να διερευνά τις συνθήκες της σχολικής κοινότητας και να δημιουργεί ένα κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών και του ίδιου. Δηλαδή, οι τεχνικές του κοινωνικού λειτουργού στοχεύουν στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης του κάθε μαθητή και την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία. (Katsama, 2013)

4.3.1 Δεξιότητες στην συμβουλευτική παιδιών

Όπως προαναφέρθηκε, οι κοινωνικοί λειτουργοί κατά την εργασία τους χρησιμοποιούν κάποιες δεξιότητες, οι οποίες ισχύουν για όλα τα επίπεδα της κοινωνικής εργασίας. Ωστόσο, υπάρχουν και κάποιες δεξιότητες, οι οποίες χρησιμοποιούνται στην συμβουλευτική παιδιών.

Έτσι, οι κοινωνικοί λειτουργοί, κατά την κοινωνική εργασία με τους μαθητές, χρησιμοποιούν κάποιες δεξιότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν την προσέγγιση του παιδιού, την παρατήρηση και την ενεργητική ακρόαση. Καθώς επίσης, την αύξηση της επίγνωσης για την επίλυση των προβλημάτων, την αντιμετώπιση των σκέψεων του παιδιού, την ενεργητική διευκόλυνση της αλλαγής και τέλος, την λήξη της συμβουλευτικής διαδικασίας. (Geldard&Geldard, 2009)

Οι τεχνικές αυτές χρησιμοποιούνται καθ' όλη την διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί δηλαδή, πρέπει να είναι σε θέση να παρατηρούν την συμπεριφορά του παιδιού, την διάθεσή του, τις λεκτικές και τις κινητικές δεξιότητες του παιδιού, αλλά και το γενικότερο παρουσιαστικό του. Επίσης, σημαντική δεξιότητα του συμβούλου αποτελεί η ενεργητική ακρόαση, σύμφωνα με την οποία δίνεται η δυνατότητα στον μαθητή να κατανοήσει την προσοχή που χρειάζεται από τον σύμβουλο και να μπορέσει να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά του, έτσι ώστε να επέλθει η αλλαγή σε όλους τους τομείς της ψυχοσύνθεσής του. Ενώ, ταυτόχρονα ο σύμβουλος πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει όλες τις σκέψεις του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα, ο σύμβουλος συχνά καλείται να αντιμετωπίσει φαινόμενα μεταβίβασης και αντιμεταβίβασης, αλλά και δυσλειτουργικές συμπεριφορές των παιδιών. Το κομμάτι αυτό είναι αρκετά δύσκολο, καθώς τα παιδιά αφομοιώνουν συμπεριφορές από το οικογενειακό, κυρίως, περιβάλλον. Έτσι, ο κοινωνικός λειτουργός χρειάζεται να χρησιμοποιήσει συγκεκριμένες τεχνικές, ώστε το παιδί να αντικαταστήσει τις δυσλειτουργικές με πιο υγιείς συμπεριφορές.(Geldard&Geldard, 2009)

Εφόσον, το παιδί αφηγηθεί την ιστορία του και κατανοήσει αυτές τις προβληματικές συμπεριφορές, ο κοινωνικός λειτουργός βοηθά το παιδί να ενοποιήσει τις σκέψεις του, αλλά και το διευκολύνει ώστε να αντικαταστήσει αυτές τις δυσλειτουργικές συμπεριφορές με πιο λειτουργικές. Δηλαδή, οδηγεί το παιδί να καταλάβει τις επιλογές, που έχει και να επιλέξει να χρησιμοποιήσει νέες συμπεριφορές. Περνώντας έτσι, στην τελική φάση της θεραπευτικής διαδικασίας, όπου ο κοινωνικός λειτουργός προετοιμάζει το παιδί για την λήξη της διαδικασίας,

όταν επιτευχθούν οι στόχοι και επιλυθούν τα προβλήματα. Ωστόσο, χρειάζεται προσοχή από τον σύμβουλο, καθώς υπάρχουν κάποιες καταστάσεις, που καθιστούν αδύνατη την λήξη της θεραπευτικής διαδικασίας. Αυτές είναι όταν υπάρχει είτε παλινδρόμηση είτε το παιδί μείνει στάσιμο ή εμφανίσει νέες προβληματικές συμπεριφορές, καθώς και εάν ο σύμβουλος εμφανίσει εξάρτηση από την θεραπευτική σχέση.(Geldard&Geldard, 2009)

Εκτός από τις δεξιότητες και τις τεχνικές, που χρησιμοποιούν οι κοινωνικοί λειτουργοί, πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετές φορές χρησιμοποιούν διάφορα θεραπευτικά μέσα και δραστηριότητες, όπως παιχνίδια, βιβλία, κατασκευές κ.α.(Geldard&Geldard, 2009)

4.4 Χαρακτηριστικά του συμβούλου

Ο κοινωνικός λειτουργός, κατά την εργασία του, εκτός από τις αρχές του επαγγέλματος και τις τεχνικές που χρησιμοποιεί, έχει και κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία χρησιμοποιεί κατά την θεραπευτική διαδικασία. Τα χαρακτηριστικά αυτά απορρέουν από την προσωπικότητα του. (Geldard&Geldard, 2009) Σε αυτήν την ενότητα, θα γίνει μία αναφορά στα χαρακτηριστικά, που έχει ένας κοινωνικός λειτουργός όπου εργάζεται στον εκπαιδευτικό χώρο, και κυρίως τα χαρακτηριστικά, τα οποία πρέπει να διαθέτει στην εργασία του με τα παιδιά.

Ο κοινωνικός λειτουργός λοιπόν, πρέπει να είναι ένας συνεπής άνθρωπος, ώστε να εμπνέει εμπιστοσύνη και ασφάλεια στο παιδί. Καθώς με αυτόν τον τρόπο θα δημιουργηθεί μία καλή θεραπευτική σχέση μεταξύ του συμβούλου και του παιδιού. Επίσης, ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή επαφή με το παιδική του φύση, διότι με αυτόν τον τρόπο επιδρά θετικά στο παιδί. Εάν δεν υπάρχει αυτή η επαφή είναι πολύ πιθανόν να περάσει την εικόνα του γονέα ή του δασκάλου, με αποτέλεσμα να μην δημιουργηθεί μία καλή θεραπευτική σχέση. Άλλο ένα χαρακτηριστικό, που πρέπει να έχει ένας κοινωνικός λειτουργός που εργάζεται με παιδιά είναι η αποδοχή του για άλλους ανθρώπους, επιτρέποντας στα παιδιά να εκφράσουν όλα τα στοιχεία του εαυτού τους χωρίς αναστολές ή περιμένοντας την τιμωρία τους. Τέλος, ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να είναι συναισθηματικά αποστασιοποιημένος. (Geldard&Geldard, 2009)

ΜΕΡΟΣ Β': ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Μεθοδολογία έρευνας

1.1 Θέμα

Η παρούσα πτυχιακή πραγματεύεται την συμβουλευτική οικογενειών στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σκοπός δηλαδή, της έρευνας είναι να αναδειχθεί κατά πόσο το σχολείο αποτελεί φορέα κοινωνικοποίησης του παιδιού και σε ποιον βαθμό τα διάφορα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να την επηρεάσουν. Επιπλέον, μέσα από το ερωτηματολόγιο θα αναζητηθεί κατά πόσο τα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν στο σχολικό περιβάλλον, αλλά και πόσο είναι χρήσιμη η ύπαρξη και η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με τους δασκάλους. Στα ερωτηματολόγια αυτά κλήθηκαν να απαντήσουν εκπαιδευτικοί που εργάζονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει παρουσίαση του ερωτηματολογίου καθώς επίσης και παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν μέσα από την ανάλυσή του.

1.2 Είδος έρευνας

Σύμφωνα με την θεωρητική προσέγγιση, όταν μία έρευνα έχει ως στόχο την διεξαγωγή στατιστικών αποτελεσμάτων και την περιγραφή ενός φαινομένου χρησιμοποιείται η ποσοτική έρευνα. (Σαχίνη- Καρδάση,2007) Στην παρούσα έρευνα λοιπόν, σκοπός είναι η ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την συμβουλευτική στα σχολεία, και κατά πόσο τα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να επιλυθούν στον εκπαιδευτικό χώρο. Καθώς, και η άποψη τους σχετικά με την παρουσία των κοινωνικών λειτουργών στην εκπαίδευση. Έτσι, στην συνέχεια θα διεξαχθούν ποσοστιαία αποτελέσματα σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

1.3 Μέθοδος έρευνας

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε είναι αυτή της επισκόπησης, σύμφωνα με την οποία εξετάζονται τα άτομα, χαρακτηριστικά, στάσεις κ.τ.λ. ενός πληθυσμού.

1.4 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι συγκεκριμένοι ερευνητικοί άξονες, στους οποίους στηρίζεται το γνωστικό αντικείμενο που ερευνάται. Τα ερευνητικά ερωτήματα απορρέουν από τον στόχο της έρευνας, ενώ στην συνέχεια αναλύονται κάποια χαρακτηριστικά, που εμφανίζουν τα «καλά» ερευνητικά ερωτήματα. (Robson, 2010)

Τα χαρακτηριστικά είναι τα εξής:

- Σαφή. Δεν είναι διφορούμενα και κατανοούνται εύκολα
- Συγκεκριμένα. Είναι επαρκώς συγκεκριμένα , ώστε να είναι σαφές τι αποτελεί μια απάντηση.
- Απαντητέα. Μπορούμε να καταλάβουμε τι δεδομένα χρειάζονται για να απαντήσουμε τα ερωτήματα και πως θα συλλεχθούν αυτά τα δεδομένα.
- Αλληλοσυνδεόμενα. Τα ερωτήματα συνδέονται με κάποιο κατανοητό τρόπο, διαμορφώνοντας ένα συνεπές σύνολο.
- Κατ' ουσία σχετικά. Είναι αξιόλογα, μη τετριμμένα ερωτήματα που αξίζουν ερευνητική προσπάθεια. (Robson, 2010)

Στην συγκεκριμένη έρευνα τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

1. Να αναδειχτεί κατά πόσο το σχολείο λειτουργεί ως φορέας κοινωνικοποίησης του παιδιού
2. Σε ποιον βαθμό τα διάφορα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνικοποίηση του παιδιού
3. Η αναζήτηση του κατά πόσο τα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν στο σχολικό περιβάλλον

4. Κατά πόσο είναι χρήσιμη η ύπαρξη του κοινωνικού λειτουργού στα σχολεία και η συνεργασία τους με τους δασκάλους

1.5 Πληθυσμός- Δείγμα

Ως «πληθυσμός» ορίζεται το σύνολο των ατόμων, από τα οποία θα διεξαχθούν τα αποτελέσματα της έρευνας. Ενώ, το «δείγμα» είναι το δειγματοληπτικό πλαίσιο, όπου θα πραγματοποιηθεί η έρευνα, δηλαδή είναι ένα μέρος του πληθυσμού. (Robson, 2010)

Στην παρούσα έρευνα, ως «πληθυσμός» έχει οριστεί το σύνολο των εκπαιδευτικών, που διδάσκουν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Ενώ, το «δείγμα» αποτελούν 120 εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στα δημοτικά σχολεία του Ν. Αττικής, του Ν. Ιωαννίνων και του Ν. Σερρών, όπου πραγματοποιήθηκε η έρευνα.

1.6 Χαρακτηριστικά δείγματος

- Άνδρες
- Γυναίκες
- Ανεξαρτήτου ηλικίας
- Εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όλων των τάξεων των Δημόσιων Δημοτικών σχολείων.

1.7 Δειγματοληψία

Οι μέθοδοι δειγματοληψίας διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, οι οποίες με την σειρά τους διακρίνονται, ανάλογα με το πια είναι η καταλληλότερη για την έρευνα που πραγματοποιείται, σε κατηγορίες. Έτσι, έχουμε την μέθοδο της *πιθανότητας* : όπου κάθε άτομο το οποίο αποτελεί μέρος του δείγματος και έχει εξίσου την ίδια πιθανότητα να συμμετέχει στην έρευνα, και την

μέθοδο της *μη πιθανότητας*: κατά την οποία τα άτομα που συμμετέχουν στην έρευνα επιλέγονται τυχαία μέσα από το δείγμα που έχει οριστεί.

Με βάση τα όσα αναφέρουμε και με βάση την συγκεκριμένη έρευνα την οποία διεξάγουμε θα ακολουθήσουμε την μέθοδο δειγματοληψίας της *μη πιθανότητας* καθώς τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα μέσα από το δείγμα μας (δάσκαλοι δημοτικών σχολείων) επιλέχθηκαν τυχαία.

Αφού ορίστηκε η μέθοδος δειγματοληψίας θα πάμε να ορίσουμε πια από τις μεθόδους της *μη πιθανότητας* θα χρησιμοποιήσουμε στην συγκεκριμένη έρευνα. Οι μέθοδοι της *μη πιθανότητας* αναφορικά είναι η εξής: δειγματοληψία ευκολίας, δειγματοληψία απόφασης, δειγματοληψία ποσόστωσης και δειγματοληψία χιονοστιβάδας. Από τις προαναφερθείσες μεθόδους στην παρούσα έρευνα θα γίνει χρήση της δειγματοληψίας απόφασης. Σύμφωνα με την δειγματοληψία απόφασης, το δείγμα το οποίο επιλέγετε να συμμετάσχει στην έρευνα επιλέγετε με βάση απόφαση. Για παράδειγμα ο πληθυσμός μπορεί να αφορά όλοι την Ελλάδα και το δείγμα το οποίο συμμετέχει στην έρευνα να αποφασιστεί να επιλεγεί από συγκεκριμένη περιοχή. Έτσι λοιπόν και σε αυτή την έρευνα ο πληθυσμός αφορά όλη την Ελλάδα, όμως το δείγμα το οποίο επιλέχθηκε για τα αποτελέσματα περιορίστηκε στους νομούς Αττικής, Ιωαννίνων και Σερρών.

1.8 Επιλογή εργαλείων έρευνας

Στην ποσοτική έρευνα, τα εργαλεία συλλογής δεδομένων είναι η συνέντευξη και το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο προσφέρει έγκυρη μέτρηση των ερευνητικών υποθέσεων, εξασφαλίζει την έγκυρη συνεργασία των ερωτηθέντων και είναι κατάλληλο, ώστε να αποσπά ακριβείς πληροφορίες. (Robson, 2010)

Η μέθοδος του ερωτηματολογίου είναι η πιο κατάλληλη μέθοδος για την παρούσα έρευνα διότι επιτρέπει την διανομή και την ανάκτηση των πληροφοριών σε σύντομο χρονικό διάστημα.

1.9 Τύπος και χρόνος έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 14 Δημοτικά σχολεία στους Ν. Αττικής, Ν. Ιωαννίνων και το Ν. Σερρών. Η διάρκεια διανομής ερωτηματολογίων διήρκησε 2 εβδομάδες. Πιο συγκεκριμένα, η διάρκεια διεξαγωγής τους πραγματοποιήθηκε από 30/03/2015 έως 03/04/2015.

1.10 Σημαντικότητα έρευνας

Σύμφωνα με το Ν.Δ. 195/1974, το Π.Δ. 891/1978 και το Π.Δ. 5050/1985 έχει κατοχυρωθεί νομικά την πρόσληψη κοινωνικών λειτουργών στα σχολεία. Ωστόσο, η απουσία των κοινωνικών λειτουργών στην εκπαίδευση είναι φανερή, ενώ ταυτόχρονα τα κοινωνικά προβλήματα αυξάνονται έχοντας αντίκτυπο στην ανάπτυξη των παιδιών. Οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι με τις οικογενειακές συγκρούσεις, την φτώχεια και άλλα κοινωνικά προβλήματα με αποτέλεσμα την ανάπτυξη παθολογικών συμπεριφορών. Έτσι, μέσα από την έρευνα γίνεται μια προσπάθεια να αναδειχθεί η γνώμη των εκπαιδευτικών σχετικά με το θέμα. Η μελέτη δηλαδή του θέματος θεωρείται σημαντική, καθώς η απουσία των κοινωνικών λειτουργών από την εκπαιδευτική κοινότητα έχει συνέπειες στους μαθητές. Καθώς επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες η παρουσία επιστημόνων υγείας είναι υποχρεωτική στην εκπαίδευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Παρουσίαση αποτελεσμάτων μελέτης έρευνας

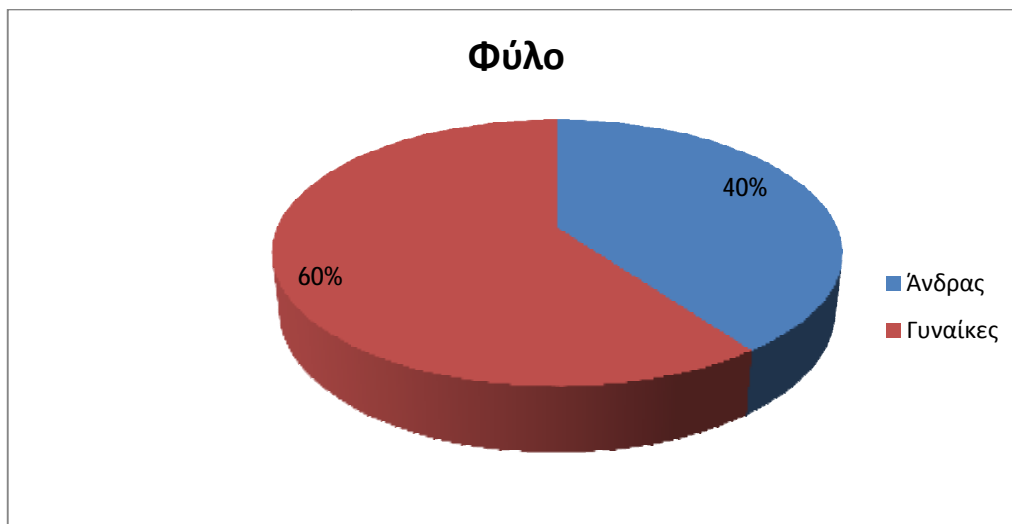
2.1 Πίνακες και ανάλυση (ποσοτική)

Το ερωτηματολόγιο ξεκινά με κάποια ορισμένα στοιχεία των ατόμων που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο όπως αυτά φαίνονται παρακάτω:

Ερώτηση 1: Φύλο

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Άνδρας	48	40.0
Γυναίκα	72	60.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 1:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς το φύλο.

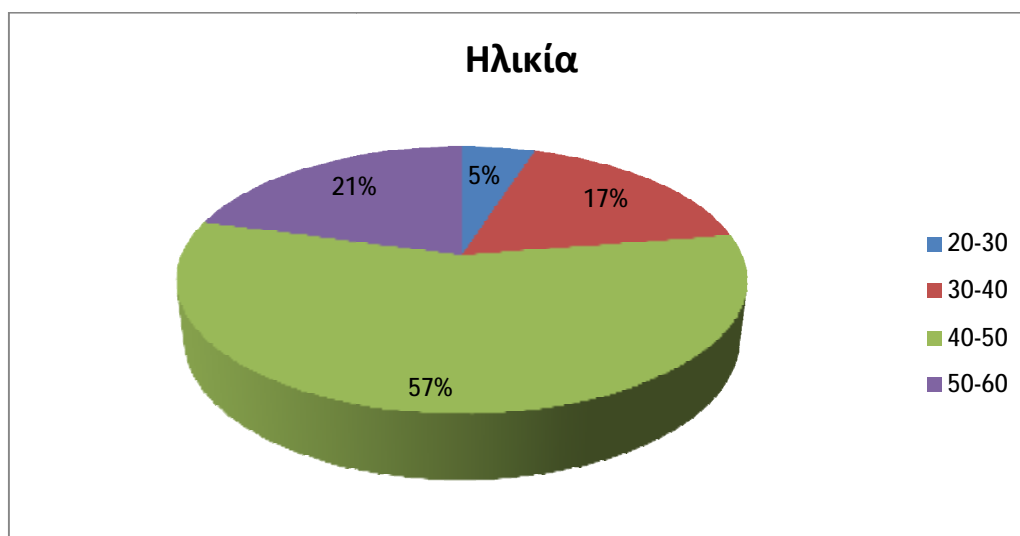
ΓΡΑΦΗΜΑ 1: Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς το φύλο.

Παραπάνω φαίνεται ότι στα σχολεία που επισκεφθήκαμε και μοιράστηκαν τα ερωτηματολόγια, το 60% ήταν γυναίκες ενώ το 40% άνδρες εκπαιδευτικοί.

Ερώτηση 2: Ηλικία

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
20-30	6	5.0
30-40	21	17.0
40-50	68	57.0
50-60	25	21.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την ηλικία.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2: Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την ηλικία.

Όσον αφορά την ηλικία των δασκάλων που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια, παρατηρείται ότι μόλις το 5% είναι ηλικίας 20-30 ετών, το 17% είναι ηλικίας 30-40 ετών, το 57% είναι ηλικίας μεταξύ 40 – 50 ετών, ενώ το 21% των ερωτηθέντων είναι ηλικίας μεταξύ 50-60 ετών. Άρα βλέπουμε ότι το μεγάλο μέρος των απαντήσεων που θα ληφθούν, είναι ατόμων ηλικίας μεταξύ 40-50 ετών.

Ερώτηση 3: Οικογενειακή κατάσταση

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Άγαμος	20	17.0
Έγγαμος	100	83.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 3:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την οικογενειακή κατάσταση.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την οικογενειακή κατάσταση.

Επιπλέον παρατηρείται ότι το 83% των ερωτηθέντων είναι έγγαμοι, ενώ μόλις το 17% είναι άγαμοι.

Ερώτηση 4: Επίπεδο εκπαίδευσης

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Κάτοχος πτυχίου	88	81.0
Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος	20	18.0
Κάτοχος διδακτορικού διπλώματος	12	1.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 4:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης.

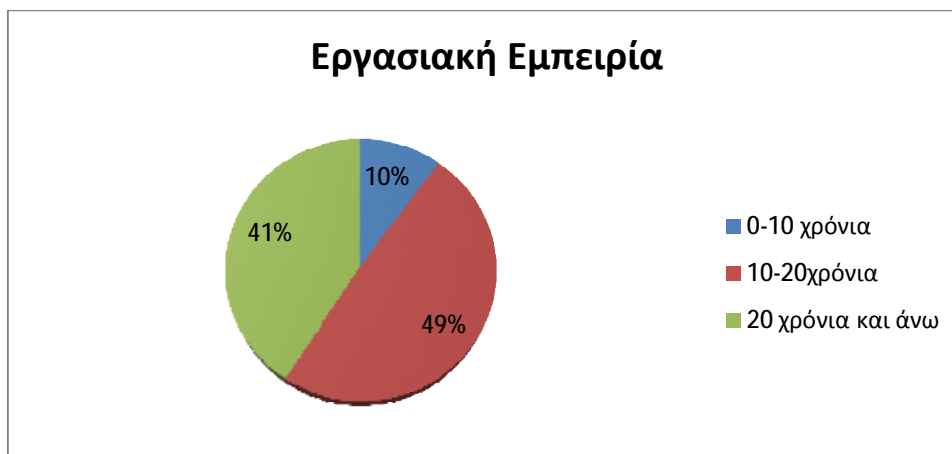
ΓΡΑΦΗΜΑ 4:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης.

Σε αυτό το σχήμα παρατηρείται το επίπεδο της εκπαίδευσης των δασκάλων, οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο. Βλέπουμε ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, συγκεκριμένα το 81% των δασκάλων είναι κάτοχοι πτυχίου, το 18% έχει προχωρήσει σε μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ μόλις το 1% των ερωτηθέντων είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος.

Ερώτηση 5: Εργασιακή Εμπειρία

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
0-10 χρόνια	12	10.0
10-20 χρόνια	59	49.0
20 χρόνια και άνω	49	41.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την εργασιακή εμπειρία.

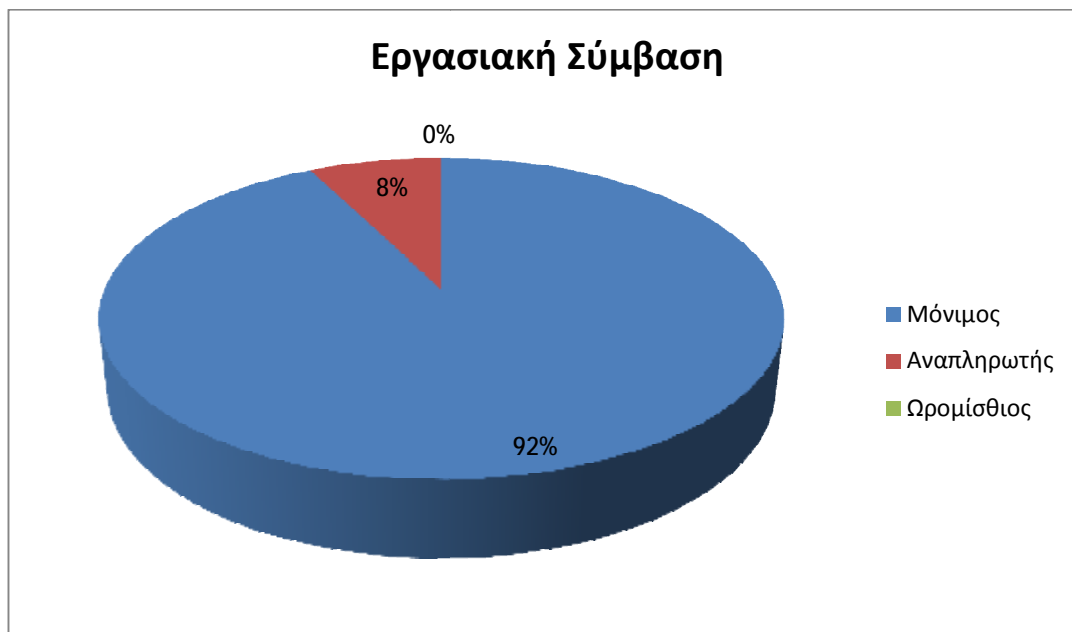
ΓΡΑΦΗΜΑ 5: Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την εργασιακή εμπειρία.

Από το παραπάνω σχήμα παρατηρείται ότι τα σχολεία τα οποία έχουμε επισκεφθεί, έχουν δασκάλους με εμπειρία αφού, το 49% εργάζονται 10 – 20 χρόνια ως εκπαιδευτικοί, το 41% εργάζεται πάνω από 20 χρόνια, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό, της τάξης του 10% εργάζεται ως δέκα χρόνια σε σχολείο.

Ερώτηση 6: Εργασιακή σύμβαση

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Μόνιμος	111	92.0
Αναπληρωτής	9	8.0
Ωρομίσθιος	0	0.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 6:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την εργασιακή σύμβαση.

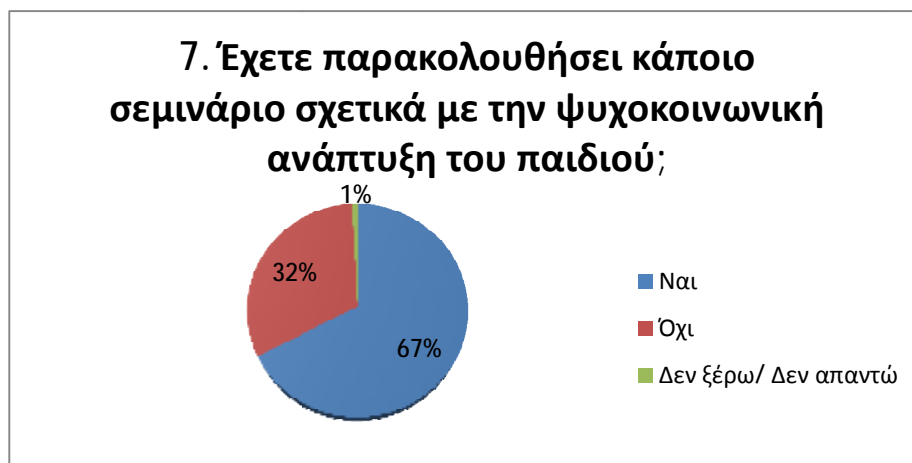
ΓΡΑΦΗΜΑ 6:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς τη εργασιακή σύμβαση.

Παραπάνω, παρατηρείται ότι τα σχολεία που επισκεφθήκαμε απαρτίζονται από μόνιμο προσωπικό της τάξης του 92%, ενώ υπάρχουν και αναπληρωτές δάσκαλοι σε ποσοστό 8%. Παρατηρείται επίσης ότι από το δείγμα 120 εκπαιδευτικών, στην έρευνα μας, δεν εμφανίζονται ωρομίσθιοι δάσκαλοι.

Ερώτηση 7: Έχετε παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο σχετικά με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Ναι	81	67.0
Όχι	38	32.0
Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ	1	1.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 7:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την παρακολούθηση σεμιναρίου σχετικά με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την παρακολούθηση σεμιναρίου σχετικά με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.

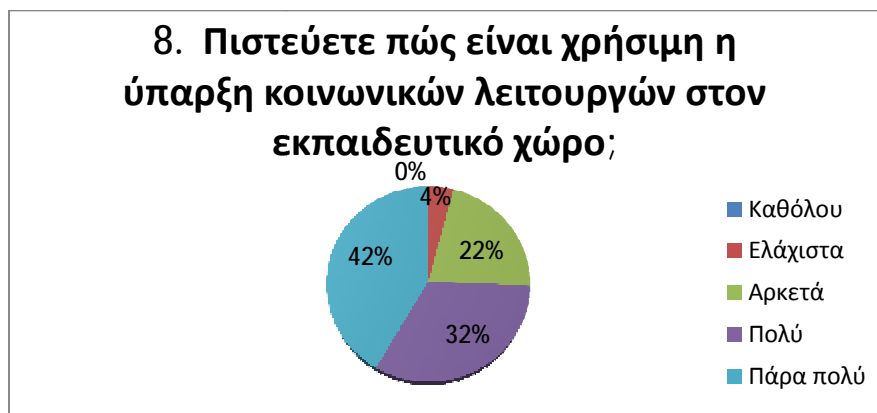
Όπως φαίνεται, το 67% των ερωτηθέντων απάντησαν θετικά στην παρακολούθηση σεμιναρίου σχετικά με την ψυχοκοινωνική εξέλιξη του παιδιού, έναντι του 32% που δεν έχει παρακολουθήσει κάτι παρόμοιο. Ωστόσο, υπάρχει και το 1% το οποίο δεν απάντησε στην ερώτηση του ερωτηματολογίου.

Ερώτηση 8: Πιστεύετε πώς είναι χρήσιμη η ύπαρξη κοινωνικών λειτουργών στον εκπαιδευτικό χώρο;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	5	4.0
Αρκετά	26	22.0
Πολύ	39	32.0
Πάρα πολύ	50	42.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 8:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την αναγκαιότητα ύπαρξης των κοινωνικών λειτουργών στον εκπαιδευτικό χώρο.

ΓΡΑΦΗΜΑ 8:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την αναγκαιότητα ύπαρξης των κοινωνικών λειτουργών στον εκπαιδευτικό χώρο. Από το γράφημα παρατηρούμε ότι η ύπαρξη των κοινωνικών λειτουργών, είναι πολύ σημαντική για τους δασκάλους, αφού το 42% απάντησε πώς είναι πάρα πολύ. Ένα μεγάλο επίσης ποσοστό της τάξης των 32% απάντησε «πολύ», «αρκετά» απάντησε το 22% των ερωτηθέντων, «ελάχιστα» έδωσε ως απάντηση το 4%, ενώ φαίνεται πώς κανείς δεν θεωρεί ότι δεν είναι χρήσιμη η ύπαρξη των κοινωνικών λειτουργών στον εκπαιδευτικό χώρο.

Ερώτηση 9: Είστε ενημερωμένος για την εκπαιδευτική συμβουλευτική;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	12	10.0
Ελάχιστα	49	41.0
Αρκετά	37	31.0
Πολύ	18	15.0
Πάρα πολύ	4	3.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 9:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την ενημέρωσή τους για την εκπαιδευτική συμβουλευτική.

ΓΡΑΦΗΜΑ 9:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την ενημέρωσή τους για την εκπαιδευτική συμβουλευτική. Παρατηρείται ότι, η εκπαιδευτική συμβουλευτική είναι κάτι το οποίο οι ερωτηθέντες δεν είναι ενημερωμένοι παρά την πολυετή εκπαιδευτική τους εμπειρία. Από την έρευνα μας προκύπτει ότι το 10% δεν γνωρίζει καθόλου για την εκπαιδευτική συμβουλευτική, ενώ ελάχιστα πράγματα γνωρίζει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, της τάξης του 41%. Παρατηρούμε ότι αρκετά πράγματα γνωρίζει το 31% των ερωτηθέντων, «πολύ» απάντησαν το 15%, ενώ μόλις το 3% απάντησε θετικά, ότι γνωρίζει πάρα πολλά πράγματα, σχετικά με την εκπαιδευτική συμβουλευτική.

Ερώτηση 10: Θεωρείτε ότι στα σύγχρονα σχολεία είναι απαραίτητη η ύπαρξη συμβουλευτικής θεραπείας στα παιδιά;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	1	1.0
Αρκετά	35	34.0
Πολύ	46	44.0
Πάρα πολύ	22	21.0
Σύνολο	104	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 10:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 104 ατόμων του δείγματος ως προς την αναγκαιότητα ύπαρξης συμβουλευτικής θεραπείας στα παιδιά.

ΓΡΑΦΗΜΑ

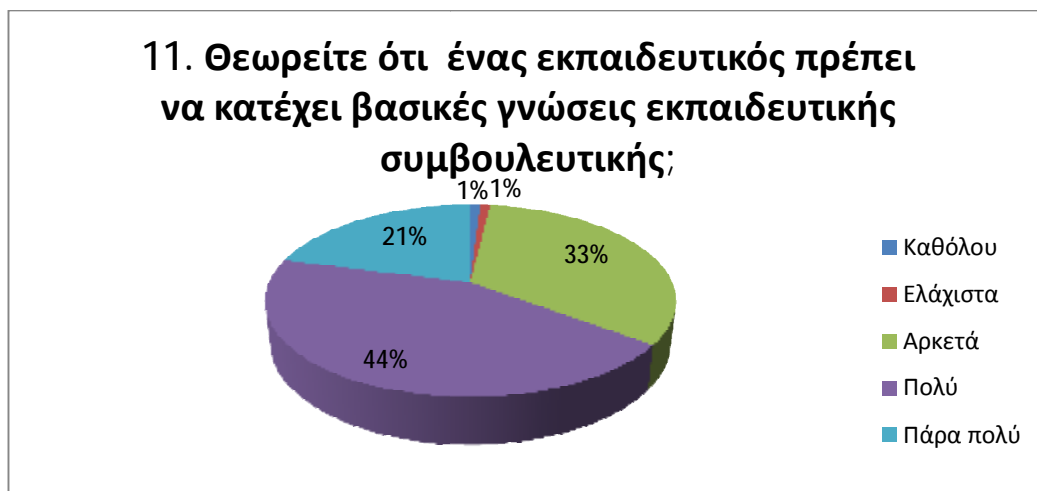
10:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 104 ατόμων του δείγματος ως προς την αναγκαιότητα ύπαρξης συμβουλευτικής θεραπείας στα παιδιά.

Το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι είναι αρκετά (34%) έως πολύ (44%) απαραίτητη η ύπαρξη συμβουλευτικής θεραπείας στα παιδιά. Ελάχιστοι είναι αυτοί που πιστεύουν ότι δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη συμβουλευτικής θεραπείας στα παιδιά.

Ερώτηση 11: Θεωρείτε ότι ένας εκπαιδευτικός πρέπει να κατέχει βασικές γνώσεις εκπαιδευτικής συμβουλευτικής;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	1	1.0
Ελάχιστα	1	1.0
Αρκετά	35	33.0
Πολύ	46	44.0
Πάρα πολύ	22	21.0
Σύνολο	104	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 11:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 104 ατόμων του δείγματος ως προς τις γνώσεις που πρέπει να κατέχει ένας εκπαιδευτικός σχετικά με την εκπαιδευτική συμβουλευτική.

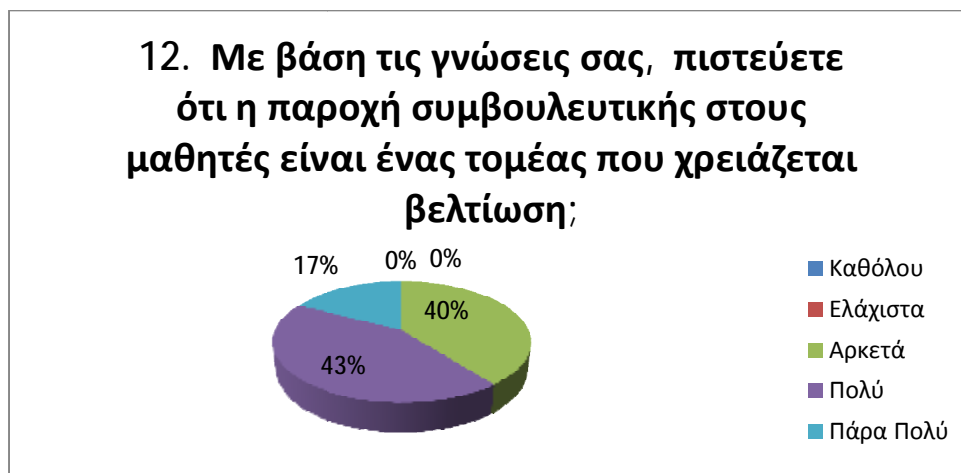
ΓΡΑΦΗΜΑ

11:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 104 ατόμων του δείγματος ως προς τις γνώσεις που πρέπει να κατέχει ένας εκπαιδευτικός σχετικά με την εκπαιδευτική συμβουλευτική. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετάσχουν στην έρευνα, θεωρούν πως πρέπει ένας εκπαιδευτικός να έχει και βασικές γνώσεις εκπαιδευτικής συμβουλευτικής, αφού στα αποτελέσματα, «πάρα πολύ» απάντησε το 21%, «πολύ» το 44%, «αρκετά» το 33%, «ελάχιστα» το 1% και «καθόλου» μόλις 1%.

Ερώτηση 12: Με βάση τις γνώσεις σας, πιστεύετε ότι η παροχή συμβουλευτικής στους μαθητές είναι ένας τομέας που χρειάζεται βελτίωση;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	0	0.0
Αρκετά	41	40.0
Πολύ	45	43.0
Πάρα πολύ	18	17.0
Σύνολο	104	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 12:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 104 ατόμων του δείγματος ως προς την βελτίωση της συμβουλευτικής στους μαθητές.

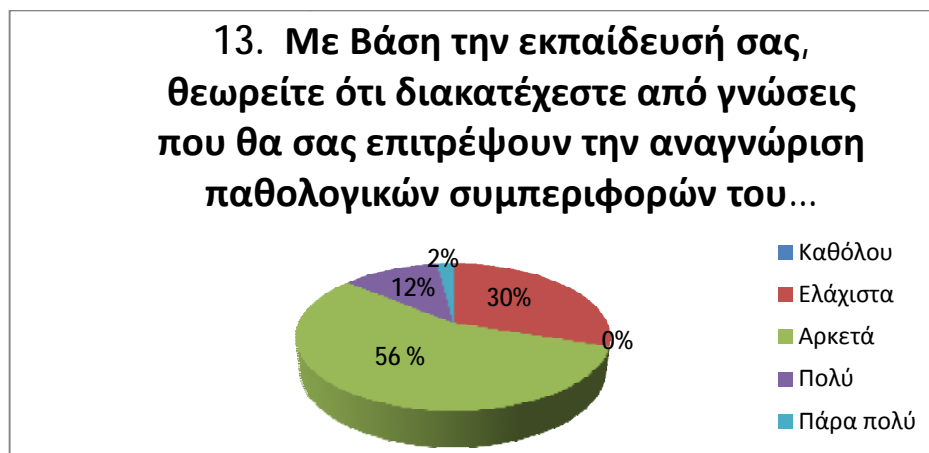

ΓΡΑΦΗΜΑ 12:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 104 ατόμων του δείγματος ως προς την βελτίωση της συμβουλευτικής στους μαθητές.Όλοι οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι ο τομέας της συμβουλευτικής στα παιδιά είναι ένας τομέας που χρειάζεται βελτίωση. Πιο συγκεκριμένα, το 40% πιστεύει πώς χρειάζεται αρκετή βελτίωση, το 43% πιστεύει ότι χρειάζεται πάρα πολύ βελτίωση, ενώ μόνο το 17% πιστεύει πώς χρειάζεται πάρα πολύ βελτίωση.

Ερώτηση 13: Με Βάση την εκπαίδευσή σας, θεωρείτε ότι διακατέχετε από γνώσεις που θα σας επιτρέψουν την αναγνώριση παθολογικών συμπεριφορών του παιδιού;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	31	30.0
Αρκετά	59	56.0
Πολύ	13	12.0
Πάρα πολύ	02	2.0
Σύνολο	104	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 13:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 104 ατόμων του δείγματος ως προς την αναγνώριση παθολογικών συμπεριφορών των παιδιών, με βάση τις γνώσεις των εκπαιδευτικών.

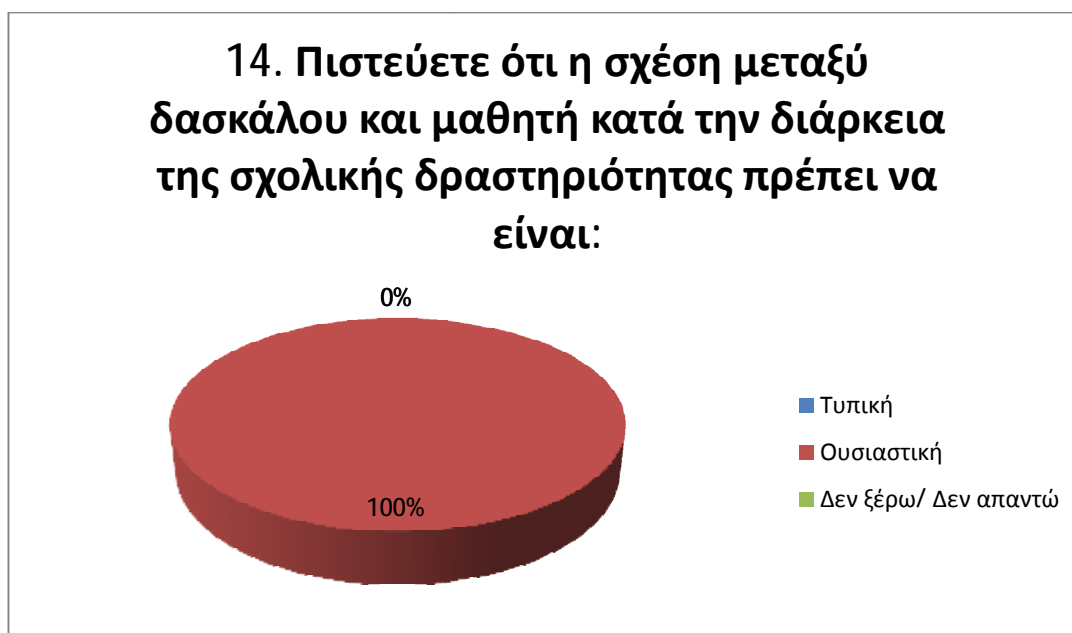
ΓΡΑΦΗΜΑ 13:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 104 ατόμων του δείγματος ως προς την αναγνώριση παθολογικών συμπεριφορών των παιδιών, με βάση τις γνώσεις των εκπαιδευτικών.

Με το παραπάνω γράφημα, φαίνεται πώς οι δάσκαλοι, έχουν μερική γνώση πάνω στην αναγνώριση των παθολογικών συμπεριφορών του παιδιού. Το 56% απάντησε πώς έχει αρκετές γνώσεις, ενώ το 30% ελάχιστες γνώσεις. Πολλές γνώσεις έχει το 12% όπως και πάρα πολλές γνώσεις έχει ένα 2%.

Ερώτηση 14: Πιστεύετε ότι η σχέση μεταξύ δασκάλου και μαθητή κατά την διάρκεια της σχολικής δραστηριότητας πρέπει να είναι:

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Τυπική	0	0.0
Ουσιαστική	120	100.0
Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ	0	0.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 14:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την σχέση δασκάλου- μαθητή.

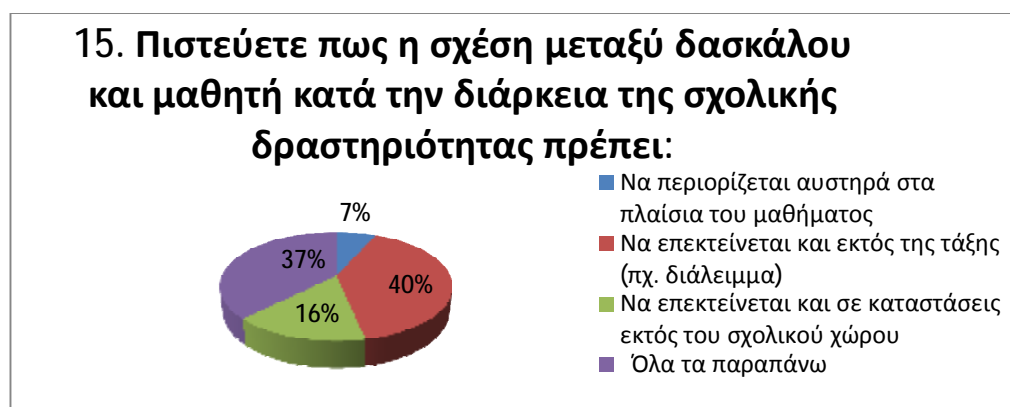
ΓΡΑΦΗΜΑ 14:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την σχέση δασκάλου- μαθητή.

Το 100% των εκπαιδευτικών απάντησε ότι η σχέση μεταξύ δάσκαλου και μαθητή πρέπει να είναι ουσιαστική.

Ερώτηση 15: Πιστεύετε πως η σχέση μεταξύ δασκάλου και μαθητή κατά την διάρκεια της σχολικής δραστηριότητας πρέπει:

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Να περιορίζεται αυστηρά στα πλαίσια του μαθήματος	8	7.0
Να επεκτείνεται και εκτός της τάξης (πχ. διάλειμμα)	48	40.0
Να επεκτείνεται και σε καταστάσεις εκτός του σχολικού χώρου	19	16.0
Όλα τα παραπάνω	45	37.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 15:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την σχέση δασκάλου- μαθητή κατά την σχολική δραστηριότητα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 15:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την σχέση δασκάλου- μαθητή κατά την σχολική δραστηριότητα. Η σχέση μεταξύ δασκάλου και μαθητή πρέπει να επεκτείνεται και εκτός της τάξης απάντησε το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών με ποσοστό 40%, ενώ το 16% πιστεύει ότι πρέπει να επεκτείνεται και σε καταστάσεις εκτός του σχολικού χώρου. Ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 7% πιστεύει πως πρέπει η σχέση τους να

περιορίζεται αυστηρά στα πλαίσια του μαθήματος. **Ερώτηση 16: Πιστεύετε ότι η κοινωνικοποίηση του παιδιού διαμορφώνεται αποκλειστικά στα σχολεία;**

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Ναι	5	4.0
Όχι	115	96.0
Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ	0	0.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 16:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την κοινωνικοποίηση του παιδιού στο σχολείο.

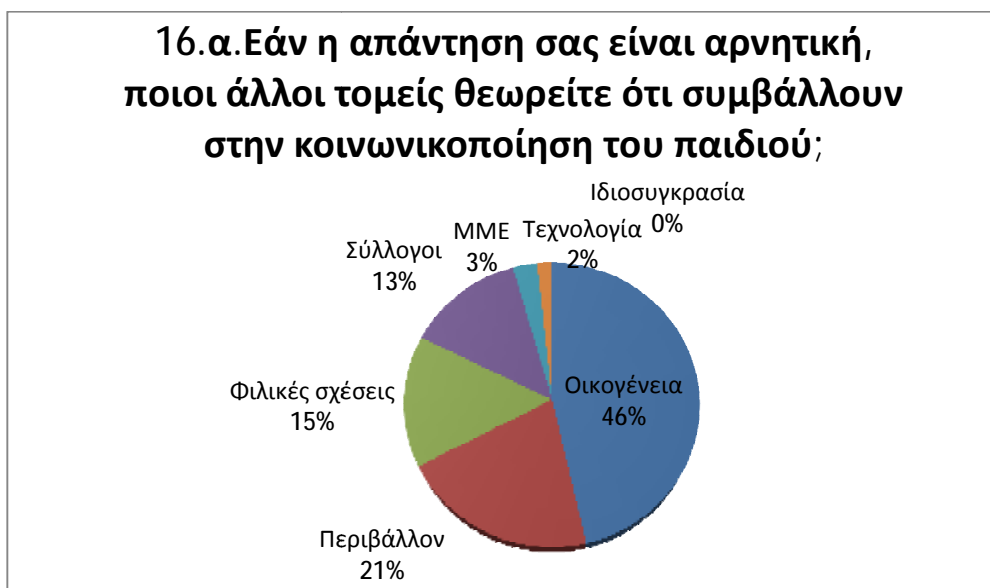
ΓΡΑΦΗΜΑ 16:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την κοινωνικοποίηση του παιδιού στο σχολείο.

Το 96% πιστεύει ότι η κοινωνικοποίηση του παιδιού δεν διαμορφώνεται μόνο στο χώρο του σχολείου, ενώ μόνο το 4% απάντησε πως διαμορφώνεται αποκλειστικά στο σχολείο.

Ερώτηση 16.α: Εάν η απάντησή σας είναι αρνητική, ποιοι άλλοι τομείς θεωρείτε ότι συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση του παιδιού;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Οικογένεια	84	46.0
Τεχνολογία	3	2.0
MME	5	3.0
Περιβάλλον	46	21.0
Φιλικές σχέσεις	27	15.0
Σύλλογοι	19	13.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 16.α: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς τους τομείς κοινωνικοποίησης του παιδιού.

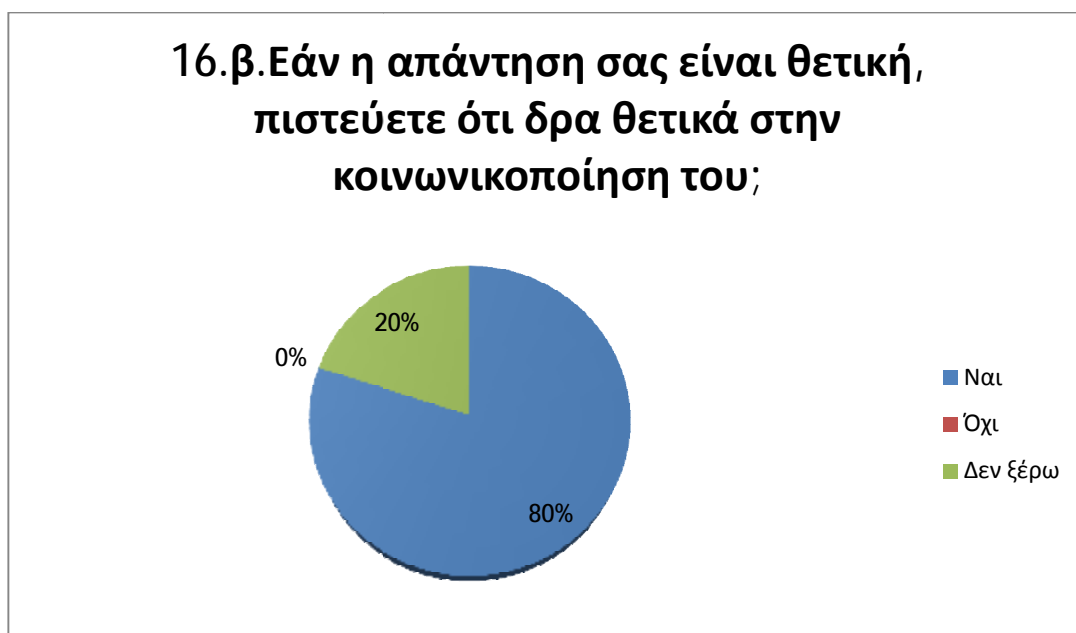

ΓΡΑΦΗΜΑ 16.α: Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς τους τομείς κοινωνικοποίησης του παιδιού. Στο γράφημα παρατηρούμε ότι η οικογένεια είναι ο πιο σημαντικός φορέας κοινωνικοποίησης του παιδιού, με ποσοστό 46%. Ακολουθεί το κοινωνικό περιβάλλον του με ποσοστό 21%, οι φίλοι με ποσοστό 15%, οι διάφορες δραστηριότητες και η ένταξη του σε συλλόγους, αποτελεί το 13%, και τέλος ακολουθούν τα MME με 3% και η τεχνολογία με 2%.

Ερώτηση 16.β: Εάν η απάντηση σας είναι θετική, πιστεύετε ότι δρα θετικά στην κοινωνικοποίηση του;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Ναι	4	80.0
Όχι	0	0.0
Δεν ξέρω	1	20.0
Σύνολο	5	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 16.β:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την θετική επίδραση του σχολείου στην κοινωνικοποίηση του παιδιού.

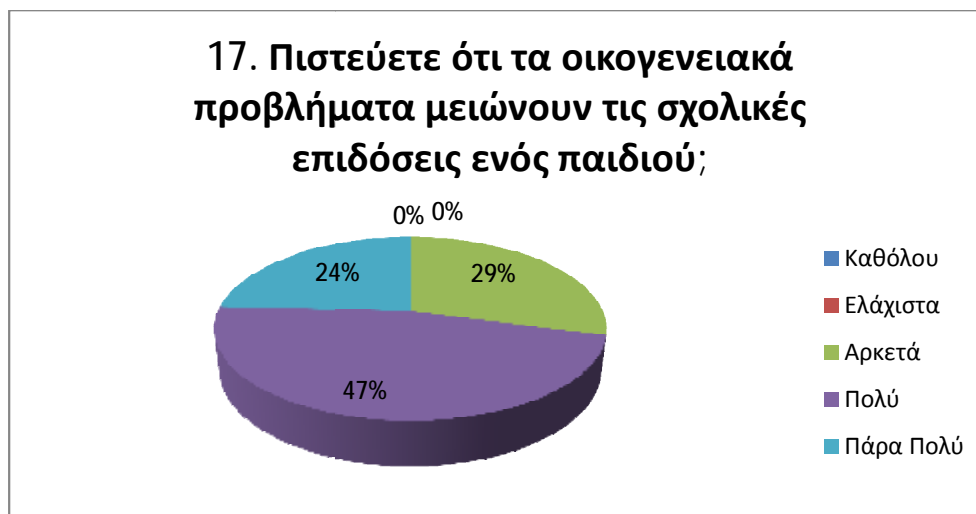
ΓΡΑΦΗΜΑ 16.β:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την θετική επίδραση του σχολείου στην κοινωνικοποίηση του παιδιού.

Για τους εκπαιδευτικούς που η απάντηση τους ήταν θετική, φαίνεται ότι η κοινωνικοποίηση του παιδιού στο σχολείο δρα θετικά κατά 80%.

Ερώτηση 17: Πιστεύετε ότι τα οικογενειακά προβλήματα μειώνουν τις σχολικές επιδόσεις ενός παιδιού;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	0	0.0
Αρκετά	35	29.0
Πολύ	56	47.0
Πάρα πολύ	29	24.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 17:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την αρνητική επίδραση των οικογενειακών προβλημάτων στην σχολική επίδοση των παιδιών.

ΓΡΑΦΗΜΑ 17:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την αρνητική επίδραση των οικογενειακών προβλημάτων στην σχολική επίδοση των παιδιών. Τα οικογενειακά προβλήματα, επηρεάζουν τις σχολικές επιδόσεις του παιδιού κατά πολύ απάντησε το 47% των εκπαιδευτικών, ενώ το 29% απάντησε ότι τις επηρεάζουν αρκετά. Την απάντηση «πάρα πολύ» την έδωσε το 24% των ερωτηθέντων.

Ερώτηση 18: Πιστεύετε ότι η κοινωνικότητα ενός παιδιού επηρεάζεται άμεσα από το οικογενειακό περιβάλλον;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	1	1.0
Αρκετά	15	12.0
Πολύ	63	53.0
Πάρα πολύ	41	34.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 18:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την άμεση επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος στην κοινωνικότητα του παιδιού.

ΓΡΑΦΗΜΑ 18:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την άμεση επίδραση του οικογενειακού περιβάλλοντος στην κοινωνικότητα του παιδιού.

Η κοινωνικότητα ενός παιδιού, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, φαίνεται ότι επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον με ποσοστό 53% πολύ.

Ερώτηση 19: Θεωρείτε πως οι γονείς οφείλουν να ενημερώνονται συχνά από τους εκπαιδευτικούς για τα παιδιά τους;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	0	0.0
Αρκετά	21	17.0
Πολύ	44	37.0
Πάρα πολύ	55	46.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 19:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την συχνή ενημέρωση των γονέων, από τους εκπαιδευτικούς, για τα παιδιά τους.

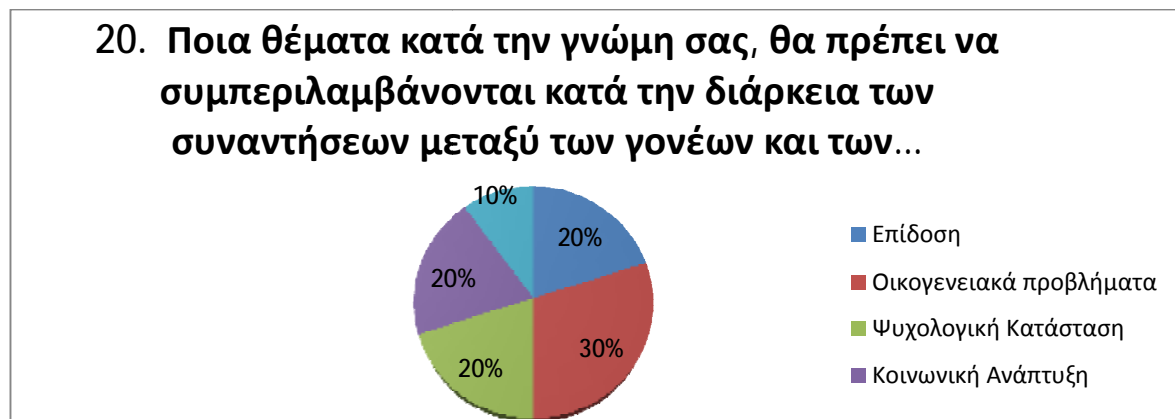

19:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την συχνή ενημέρωση των γονέων, από τους εκπαιδευτικούς, για τα παιδιά τους.Οι γονείς είναι πολύ σημαντικό να ενημερώνονται για τα παιδιά τους. Το 46% αναφέρει ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό να ενημερώνονται, το 37% ότι είναι πολύ σημαντικό ενώ μόλις το 17% λέει πως είναι αρκετά σημαντικός. Δεν υπήρξε καμία αρνητική απάντηση.

Ερώτηση 20: Ποια θέματα κατά την γνώμη σας, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται κατά την διάρκεια των συναντήσεων μεταξύ των γονέων και των εκπαιδευτικών;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα					Σχετική συχνότητα
	Καθόλου	Ελάχιστα	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ	
Επίδοση	0	1	26	42	40	20.0
Οικογενειακά προβλήματα	1	7	43	46	29	30.0
Κοινωνική ανάπτυξη	0	1	17	54	34	20.0
Δεξιότητες	0	1	22	38	45	10.0
Ψυχολογική ανάπτυξη	0	2	16	48	40	20.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 20:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς τα θέματα που πρέπει να συμπεριλαμβάνονται κατά τις συναντήσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών.

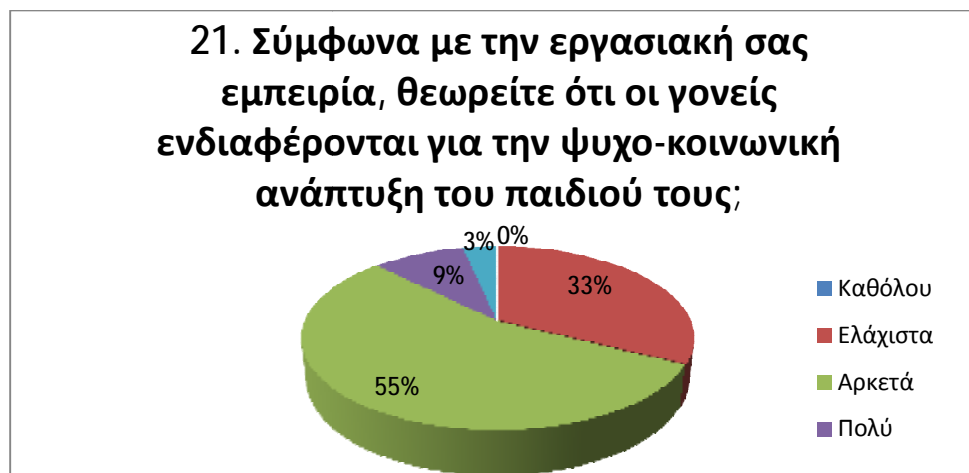

ΓΡΑΦΗΜΑ 20:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς τα θέματα που πρέπει να συμπεριλαμβάνονται κατά τις συναντήσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών. Παρατηρείται ότι μεγαλύτερη βαρύτητα κατά την διάρκεια των συναντήσεων μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών πρέπει να δίνεται στα οικογενειακά προβλήματα με ποσοστό 30%, στην ψυχολογική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού και στην επίδοση, με ποσοστά 20%, και λιγότερο σημασία πρέπει να δοθεί στις δεξιότητες όπου αναπτύσσει το παιδί.

Ερώτηση 21: Σύμφωνα με την εργασιακή σας εμπειρία, θεωρείτε ότι οι γονείς ενδιαφέρονται για την ψυχο-κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού τους;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	39	33.0
Αρκετά	66	55.0
Πολύ	11	9.0
Πάρα πολύ	4	3.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 21:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς το ενδιαφέρον των γονέων για την ψυχο-κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

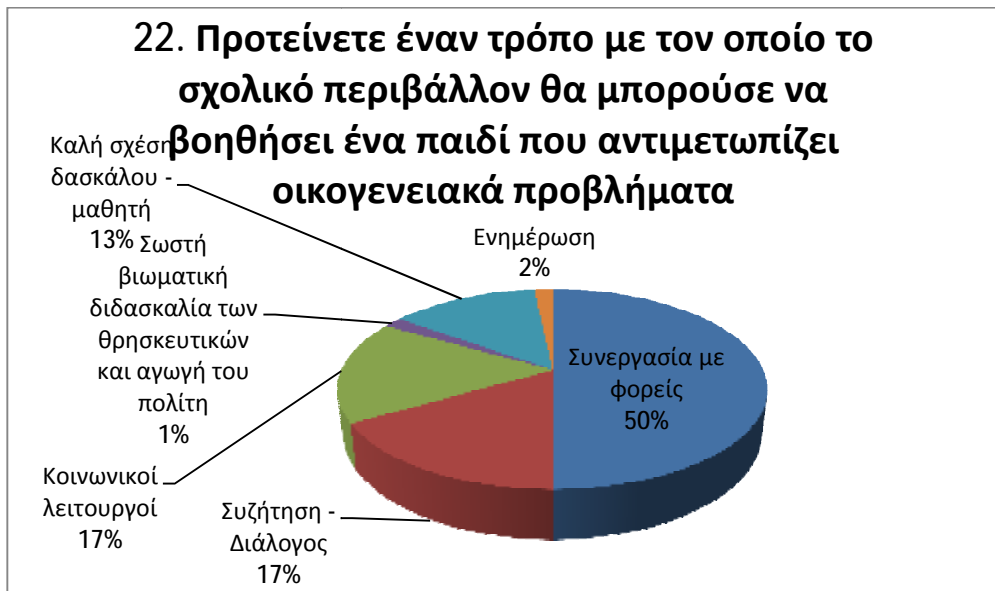
ΓΡΑΦΗΜΑ 21:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς το ενδιαφέρον των γονέων για την ψυχο-κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.Οι γονείς, όπως απάντησαν οι ερωτηθέντες στην έρευνα, φαίνεται να ενδιαφέρονται αρκετά για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού του, με ποσοστό 55%. Βλέπουμε όμως ότι το 33% των ερωτηθέντων, είτε πώς ελάχιστα ενδιαφέρονται οι γονείς για την ανάπτυξη των παιδιών τους.

Ερώτηση 22: Προτείνετε έναν τρόπο με τον οποίο το σχολικό περιβάλλον θα μπορούσε να βοηθήσει ένα παιδί που αντιμετωπίζει οικογενειακά προβλήματα.

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καλή σχέση δασκάλου- μαθητή	8	13.0
Ενημέρωση	1	2.0
Κοινωνικοί λειτουργοί	26	17.0
Συνεργασία με φορείς	19	50.0
Συζήτηση- Διάλογος	10	17.0
Σωστή βιωματική διδασκαλία θρησκευτικών και αγωγής του πολίτη	1	1.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 22:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την προσφορά του σχολικού περιβάλλοντος στην αντιμετώπιση οικογενειακών προβλημάτων του παιδιού.

ΓΡΑΦΗΜΑ 22:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την προσφορά του σχολικού περιβάλλοντος στην αντιμετώπιση οικογενειακών προβλημάτων του παιδιού.

Οι τρόποι που πρότειναν οι εκπαιδευτικοί προκειμένου το σχολείο να μπορούσε να αντιμετωπίσει οικογενειακά προβλήματα, είναι η συνεργασία με τους φορείς με ποσοστό 50%, οι κοινωνικοί λειτουργοί με 17%, η συζήτηση και ο διάλογος με 17%, η καλή σχέση δασκάλου και μαθητή με ποσοστό 13%, η ενημέρωση με 2% και τέλος η σωστή βιωματική διδασκαλία των θρησκευτικών και η αγωγή του πολίτη με 1%.

Ερώτηση 23: Πιστεύετε ότι μπορεί να υπάρξει πρόσφορη συνεργασία μεταξύ του εκπαιδευτικού και του κοινωνικού λειτουργού στον σχολικό χώρο;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	0	0.0
Αρκετά	26	22.0
Πολύ	67	56.0
Πάρα πολύ	26	22.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 23:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού και του εκπαιδευτικού.

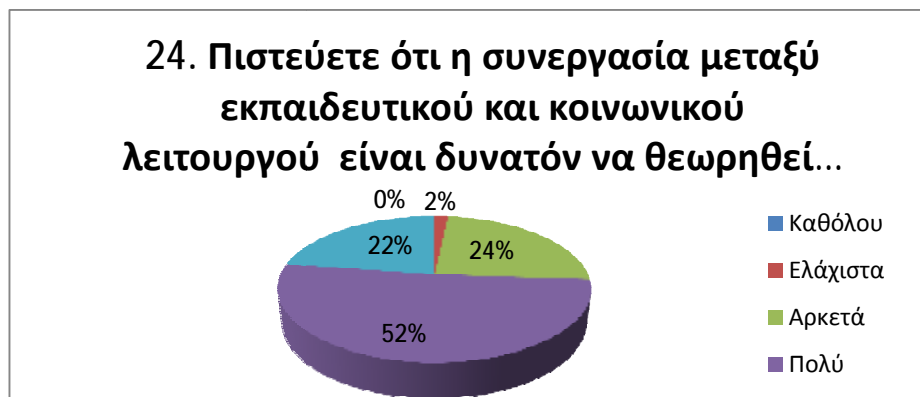

ΓΡΑΦΗΜΑ 23:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού και του εκπαιδευτικού.Οι δάσκαλοι που απάντησαν πιστεύουν ότι μπορεί να υπάρχει πρόσφορη συνεργασία, μεταξύ εκπαιδευτικών και κοινωνικών λειτουργών.

Ερώτηση 24: Πιστεύετε ότι η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικού και κοινωνικού λειτουργού είναι δυνατόν να θεωρηθεί αποτελεσματική για την επίλυση των προβλημάτων του παιδιού;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	2	2.0
Αρκετά	29	24.0
Πολύ	62	52.0
Πάρα πολύ	27	22.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 24: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την επίλυση των προβλημάτων του παιδιού μέσω της συνεργασίας του κοινωνικού λειτουργού και του εκπαιδευτικού.

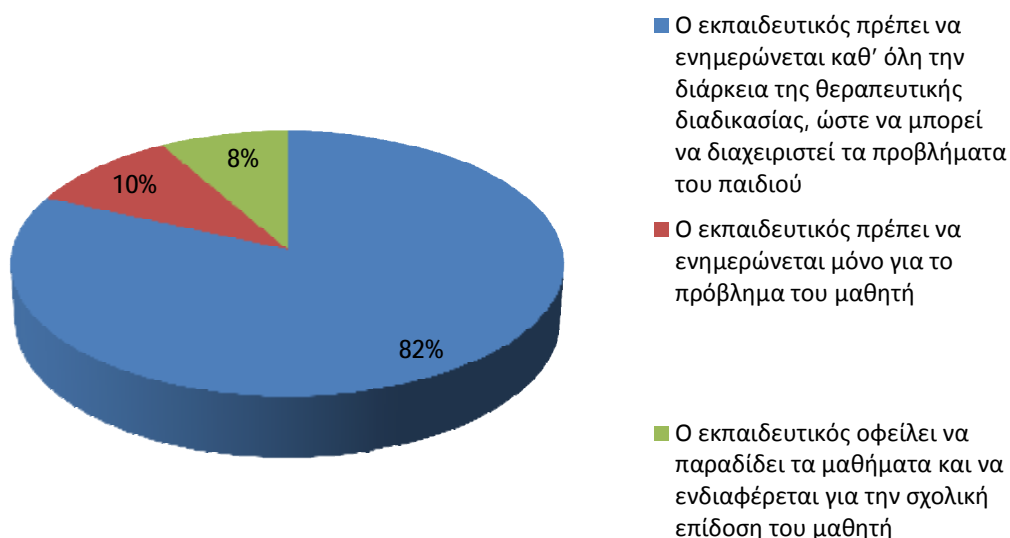
ΓΡΑΦΗΜΑ 24: Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την επίλυση των προβλημάτων του παιδιού μέσω της συνεργασίας του κοινωνικού λειτουργού και του εκπαιδευτικού. Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικού και κοινωνικού λειτουργού μπορεί να θεωρηθεί πολύ αποτελεσματική για την επίλυση των προβλημάτων του παιδιού, ισχυρίζεται το 52% των ερωτηθέντων.

Ερώτηση 25: Πιστεύετε ότι η συνεργασία εκπαιδευτικού και κοινωνικού λειτουργού πρέπει να υπάρχει κατά την θεραπευτική διαδικασία του μαθητή;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Ο εκπαιδευτικός πρέπει να ενημερώνεται καθ' όλη την διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας, ώστε να μπορεί να διαχειριστεί τα προβλήματα του παιδιού	98	82.0
Ο εκπαιδευτικός πρέπει να ενημερώνεται μόνο για το πρόβλημα του μαθητή	12	10.0
Ο εκπαιδευτικός οφείλει να παραδίδει τα μαθήματα και να ενδιαφέρεται για την σχολική επίδοση του μαθητή	10	8.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 25: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού και του εκπαιδευτικού κατά την θεραπευτική διαδικασία του μαθητή.

25. Πιστεύετε ότι η συνεργασία εκπαιδευτικού και κοινωνικού λειτουργού πρέπει να υπάρχει κατά την θεραπευτική διαδικασία του μαθητή;

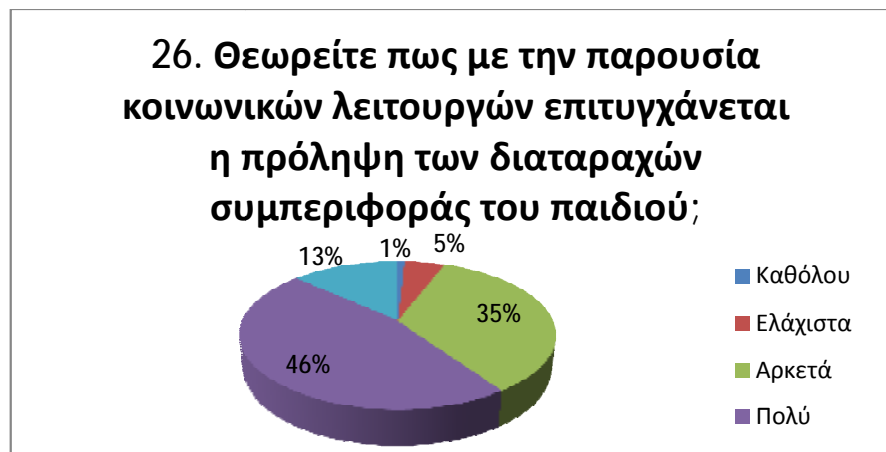
ΓΡΑΦΗΜΑ 25: Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού και του εκπαιδευτικού κατά την θεραπευτική διαδικασία του μαθητή.

Όπως απάντησαν όλοι οι ερωτηθέντες, είναι απαραίτητο ο εκπαιδευτικός να ενημερώνεται καθ' όλη την διάρκεια της διαδικασίας, με αποτέλεσμα να μπορεί να διαχειριστεί έγκαιρα τα προβλήματα του παιδιού.

Ερώτηση 26: Θεωρείτε πως με την παρουσία κοινωνικών λειτουργών επιτυγχάνεται η πρόληψη των διαταραχών συμπεριφοράς του παιδιού;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	1	1.0
Ελάχιστα	6	5.0
Αρκετά	42	35.0
Πολύ	56	46.0
Πάρα πολύ	16	13.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 26:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την πρόληψη διαταραχών συμπεριφοράς του παιδιού, μέσω της παρουσίας του κοινωνικού λειτουργού στο σχολικό χώρο.

ΓΡΑΦΗΜΑ 26:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την πρόληψη διαταραχών συμπεριφοράς του παιδιού, μέσω της παρουσίας του κοινωνικού λειτουργού στο σχολικό χώρο.Η ύπαρξη κοινωνικών λειτουργών αδιαμφισβήτητα, βοηθά στην πρόληψη των διαταραχών συμπεριφοράς του παιδιού. Το μεγαλύτερο ποσοστό, το 46%, αναφέρει ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί βοηθούν πολύ, ενώ το 35% ότι βοηθούν αρκετά.

Ερώτηση 27: Πιστεύετε ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να συμβάλλουν στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολείο;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	1	1.0
Αρκετά	50	41.0
Πολύ	38	32.0
Πάρα πολύ	31	26.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 27:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την συμβολή των κοινωνικών λειτουργών στην ομαλή ένταξη των μαθητών στο σχολικό χώρο.

ΓΡΑΦΗΜΑ 27:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την συμβολή των κοινωνικών λειτουργών στην ομαλή ένταξη των μαθητών στο σχολικό χώρο.

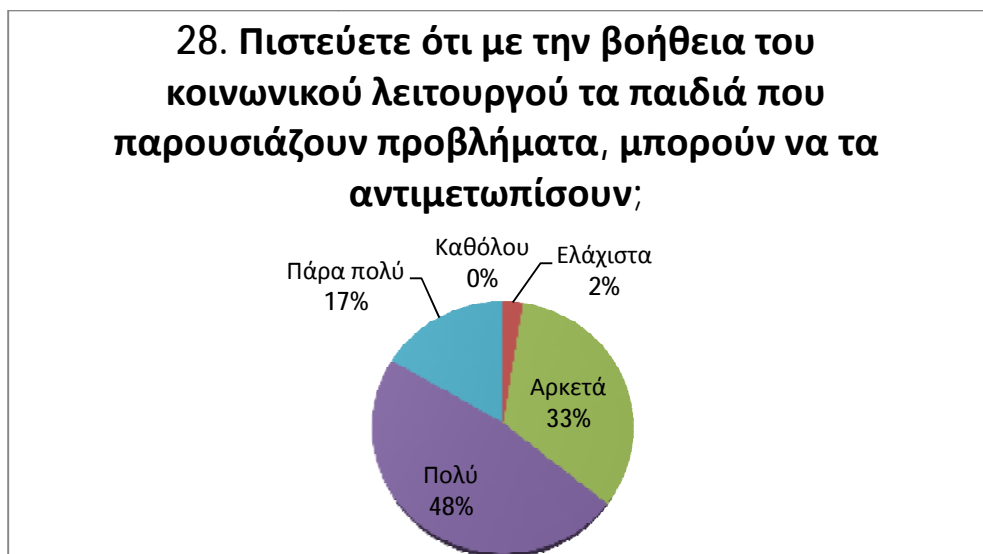
Οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολείο.

Ερώτηση 28: Πιστεύετε ότι με την βοήθεια του κοινωνικού λειτουργού τα παιδιά που παρουσιάζουν προβλήματα, μπορούν να τα αντιμετωπίσουν;

Μεταβλητές	Απόλυτη συχνότητα	Σχετική συχνότητα
Καθόλου	0	0.0
Ελάχιστα	3	2.0
Αρκετά	40	33.0
Πολύ	57	48.0
Πάρα πολύ	20	17.0
Σύνολο	120	100.0

ΠΙΝΑΚΑΣ 28:Κατανομή (απόλυτες και σχετικές) των 120 ατόμων του δείγματος ως προς την αντιμετώπιση προβλημάτων των παιδιών με την βοήθεια του κοινωνικού λειτουργού.

ΓΡΑΦΗΜΑ 28:Διάγραμμα πίτας της κατανομής 120 ατόμων του δείγματος ως προς την αντιμετώπιση προβλημάτων των παιδιών με την βοήθεια του κοινωνικού λειτουργού.

Το μεγαλύτερο ποσοστό υποστηρίζει πώς με την βοήθεια του κοινωνικού λειτουργού τα παιδιά μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που παρουσιάζονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Συμπεράσματα και προτάσεις

Τα συμπεράσματα της έρευνας μας έδειξαν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών είναι γυναίκες (60%). Καθώς επίσης, ένα μεγάλο ποσοστό του δείγματος είναι ηλικίας από 40 έως 50 και οι περισσότεροι είναι έγγαμοι. Επιπλέον, το μεγαλύτερο ποσοστό, έχει γνώσεις σε επίπεδο πτυχιακής, ενώ λίγοι είναι αυτοί που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος. Παρατηρείται επίσης ότι εργάζονται ως μόνιμοι στα σχολεία, έχοντας πολλά χρόνια εργασιακής εμπειρίας.

Το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού σε ποσοστό 67% , ωστόσο είναι ελάχιστα ενημερωμένοι για την εκπαιδευτική συμβουλευτική η οποία είναι χρήσιμη στα σύγχρονα ελληνικά σχολεία. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι η συμβουλευτική αποτελεί έναν τομέα που χρειάζεται αρκετή βελτίωση, καθώς σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας δεν υπήρχαν αρνητικές απαντήσεις σχετικά με την βελτίωση της συμβουλευτικής. Επιπλέον, φαίνεται ότι οι δάσκαλοι δεν έχουν τόσες γνώσεις όσες θα έπρεπε προκειμένου να αναγνωρίσουν παθολογικές συμπεριφορές του παιδιού και να προλάβουν διάφορες προβληματικές καταστάσεις του παιδιού, καθώς το 30% έχει ελάχιστες γνώσεις.

Από τα αποτελέσματα απορρέει επίσης, ότι η σχέση μεταξύ δασκάλου και μαθητή πρέπει να υπάρχει μία ουσιαστική (100%) και όχι τυπική σχέση, δηλαδή, ο δάσκαλος να μην περιορίζεται στα πλαίσια του μαθήματος, αλλά να εκτείνεται και σε ζητήματα εκτός της τάξης (πχ. στο διάλειμμα), καθώς μόνο το 7% θεωρεί ότι ο εκπαιδευτικός οφείλει να παραδίδει τα μαθήματα μόνο.

Στην συνέχεια, φαίνεται ότι μέρος της κοινωνικοποίησης του παιδιού αναμφισβήτητα αποτελεί ο χώρος του σχολείου, αφού το 96% των απαντήσεων ήταν θετικές και μάλιστα το 80% θεωρεί ότι δρα θετικά στην κοινωνικοποίησή του. Μεγάλο ρόλο όμως παίζει η οικογένεια, διότι αναλαμβάνει το άτομο από την γέννηση του, και έχει σημαντικό ρόλο καθ' όλη την διάρκεια της

ζωής του, αφού μεταδίδει κανόνες, αξίες και τρόπους συμπεριφοράς. Η οικογένεια είναι αυτή που προσπαθεί να εντάξει το παιδί στην κοινωνία. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών το 46% θεωρεί ότι η οικογένεια συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού. Την αντίληψη αυτή έχει υποστηρίξει η UNESCO, σύμφωνα με την οποία τα παιδιά κοινωνικοποιούνται στα πρώτα χρόνια της ζωής τους, όπου και αναπτύσσουν όλες τις δεξιότητές τους. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς πρέπει να φροντίσουν να αναπτυχθούν όσο το δυνατόν πιο σωστά. (Μάστορα, 2009) Ενώ, σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος υπάρχουν κι άλλοι φορείς κοινωνικοποίησης που ασκούν μικρότερη επίδραση στο παιδί όπως είναι το περιβάλλον (21%) μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται, η τεχνολογία (2%), οι σύλλογοι (13%), το φιλικό περιβάλλον (15%) καθώς επίσης και τα ΜΜΕ (3%).

Τα προβλήματα στο οικογενειακό περιβάλλον, όπως έδειξε η έρευνα, μειώνουν τις σχολικές επιδόσεις του παιδιού με ποσοστά 29% αρκετά, 47% πολύ και 24% πάρα πολύ. Ενώ ταυτόχρονα φαίνεται ότι η κοινωνικότητα του παιδιού επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το οικογενειακό περιβάλλον με αντίστοιχα υψηλά ποσοστά (53% πολύ και 34% πάρα πολύ). Επιπλέον, από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι οι γονείς οφείλουν να ενημερώνονται (37% πολύ και 46% πάρα πολύ) για τα παιδιά τους μέσα από συναντήσεις που γίνονται με τους εκπαιδευτικούς. Στις συζητήσεις πρέπει να συζητούνται θέματα, όπως η σχολική επίδοση των μαθητών, τα προβλήματα που υπάρχουν μέσα στην οικογένεια, η ψυχολογική κατάσταση του παιδιού, η κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και οι δεξιότητες που έχει το παιδί. Σε αντίστοιχη έρευνα προκύπτει ότι σε μεγάλο ποσοστό (64%) οι συναντήσεις περιλαμβάνουν την καλή επίδοση του μαθητή και την καλή συμπεριφορά και στην συνέχεια τις δυσκολίες του παιδιού (47%). (Μάνεσης, 2010)

Επιπρόσθετα, στην ερώτηση για το αν οι εκπαιδευτικοί βλέπουν ότι οι γονείς ενδιαφέρονται για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού οι απαντήσεις έδειξαν ότι ενδιαφέρονται ελάχιστα 33% και αρκετά 55%, ενώ λιγότερες ήταν οι απαντήσεις για το αν ενδιαφέρονται πολύ (9%) και πάρα πολύ (3%). Η έλλειψη ενδιαφέροντος από τους γονείς υποστηρίζεται και σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά το παρελθόν, καθώς τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ένα από τα μειονεκτήματα της σχολικής συμβουλευτικής θεωρείται η έλλειψη συναίνεσης από τους γονείς (72,3%). (Παπακωνσταντίνου, 2011)

Άλλο ένα σημαντικό κομμάτι της παρούσας έρευνας αφορά τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το αν το σχολείο θα μπορούσε να αποτελέσει το μέσο για την επίλυση των οικογενειακών

προβλημάτων που αντιμετωπίζει ένα παιδί. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί όπως μας ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί με την συνεργασία με άλλους φορείς (50%), με τον διάλογο (17%) μεταξύ οικογένειας, παιδιού και σχολείου, με την καλή σχέση μεταξύ δασκάλου και μαθητή (13%), με την βιωματική διδασκαλία των θρησκευτικών και την αγωγή του πολίτη (1%), καθώς επίσης και με την ύπαρξη κοινωνικών λειτουργών (17%). Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, ένα μεγάλο ποσοστό του δείγματος θεωρεί ότι η συνεργασία με άλλους φορείς βοηθά στην αντιμετώπιση των οικογενειακών προβλημάτων. Η ίδια άποψη στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό και σε αντίστοιχη έρευνα στο παρελθόν όπου συμπεραίνεται ότι πολλά από τα προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσα από την συνεργασία με άλλους φορείς, όπου θα υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό, ενώ στην συνέχεια με λιγότερο ποσοστό ακολουθεί η άποψη, να υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό στον σχολικό χώρο. (Παπακωνσταντίνου, 2011)

Επίσης, θεωρείται χρήσιμη από τους δασκάλους η ύπαρξη κοινωνικών λειτουργών στον χώρο του σχολείου αφού μπορούν να προλάβουν τις τυχόν διαταραχές συμπεριφοράς του παιδιού με ποσοστά ελάχιστα 5%, αρκετά 35%, πολύ 46% και πάρα πολύ 13%, ενώ ένα μικρό ποσοστό (1%) θεωρεί ότι δεν επιτυγχάνεται η πρόληψη διαταραχών συμπεριφοράς. Ενώ, όσον αφορά την συνεργασία μεταξύ του κοινωνικού λειτουργού και του εκπαιδευτικού προκύπτει ότι μπορούν να συνεργαστούν σε μεγάλο βαθμό (22% αρκετά, 56% πολύ και 22% πάρα πολύ) και μάλιστα μέσω της συνεργασίας να επιλυθούν τα προβλήματα του παιδιού με επιτυχία, αφού το 24% του δείγματος θεωρεί ότι η συνεργασία είναι αρκετά αποτελεσματική, το 52% ότι είναι πολύ αποτελεσματική και το 22% ότι είναι πάρα πολύ αποτελεσματική. Ωστόσο, το 2% του δείγματος θεωρεί ότι η συνεργασία είναι ελάχιστα αποτελεσματική. Αντίστοιχα ποσοστά φαίνονται και σε αντίστοιχη έρευνα, καθώς οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι σε συνεργασία με τους συμβούλους μπορεί να υπάρξει η καταλληλότερη μέθοδος συμβουλευτικής παρέμβασης. (Παπακωνσταντίνου, 2011)

Επιπλέον, ένα μεγάλο ποσοστό του δείγματος (82%) υποστηρίζει ότι ο εκπαιδευτικός είναι απαραίτητο να ενημερώνεται καθ' όλη την διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας του μαθητή για να μπορεί να διαχειριστεί τα προβλήματα του παιδιού. Ενώ, το 8% του δείγματος υποστηρίζει ότι ο εκπαιδευτικός οφείλει να παραδίδει τα μαθήματα και να ενδιαφέρεται μόνο για την σχολική επίδοση του μαθητή.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος, προκύπτει ότι η παρουσία του κοινωνικού λειτουργού βοηθά στην πρόληψη και την αντιμετώπιση προβλημάτων των μαθητών. Συγκεκριμένα, η συμβολή του στην πρόληψη προβλημάτων επιτυγχάνεται σε ποσοστό 35% αρκετά, 46% πολύ και 13% πάρα πολύ, ενώ το 5% θεωρεί ότι επιτυγχάνεται ελάχιστα και το 1% ότι δεν επιτυγχάνεται η πρόληψη αυτών μέσω των κοινωνικών λειτουργών. Αντίστοιχα αποτελέσματα δόθηκαν και σχετικά με την συμβολή του κοινωνικού λειτουργού στην αντιμετώπιση των προβλημάτων (2% ελάχιστα, 33% αρκετά, 48% πολύ και 17% πάρα πολύ). Όπως και στην ερώτηση για την συμβολή του κοινωνικού λειτουργού στην ομαλή ένταξη του παιδιού στο σχολικό χώρο δόθηκαν οι εξής απαντήσεις 1% ελάχιστα, 41% αρκετά, 32% πολύ και 26% πάρα πολύ.

Ανακεφαλαιώνοντας, μέσα από την μελέτη του θέματος φαίνεται ότι η εκπαιδευτική συμβουλευτική είναι απαραίτητη για την ορθότερη ανάπτυξη του παιδιού μέσα από το σχολικό, οικογενειακό αλλά και το κοινωνικό περιβάλλον. Η συμβολή του σχολικού συμβούλου είναι σημαντική για την πρόληψη και την αντιμετώπιση διαφόρων προβλημάτων των μαθητών, με αποτέλεσμα την σωστή ανάπτυξή του. Δηλαδή, η καλή συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού, του σχολείου και των γονέων συμβάλουν στην σωστή ανάπτυξη του παιδιού και την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί ότι κατά το Διεθνές Συνέδριο, οι συμμετέχοντες αποφάσισαν ότι η εκπαιδευτική παρέμβαση πρέπει να ξεκινά από την πρώιμη ηλικία, αλλά και ότι κατά την διάρκεια της εκπαίδευσης ενός παιδιού κρίνεται απαραίτητη η καλή συνεργασία του εκπαιδευτικού και των γονέων για την ομαλή ανάπτυξη του παιδιού. Μάλιστα, το Διεθνές Ίδρυμα Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας οργανώσε και έκδωσε έναν οδηγό για τους γονείς, ώστε να διαπαιδαγωγηθούν σωστά τα παιδιά και να αναπτυχθούν λαμβάνοντας όλα τα επαρκή μέσα, που θα τα βοηθήσει στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. (Μάστορα, 2009)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ως συμπέρασμα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και της ερευνητικής μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας προκύπτει ότι η συμβουλευτική οικογένειας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί αναγκαιότητα για την ομαλή συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Η θέση του κοινωνικού λειτουργού είναι βοηθητική καθώς συμβάλλει στην πρόληψη και την αντιμετώπιση διαφόρων προβλημάτων, που αντιμετωπίζει ο μαθητής είτε σε σχέση με την οικογένειά του είτε σε σχέση με το σχολείο. Καθώς, η οικογένεια και το σχολικό περιβάλλον θεωρούνται κύριες πηγές κοινωνικοποίησης του ατόμου κατά τα πρώτα στάδια της ζωής του. Ωστόσο, ο κοινωνικός λειτουργός παρεμβαίνει σε όλα τα επίπεδα και τους τομείς που αφορούν τον μαθητή. Και βέβαια, είναι σημαντικός ο ρόλος του στην διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ του σχολικού και του οικογενειακού περιβάλλοντος του μαθητή. Επίσης, σημαντικό μέρος της πτυχιακής εργασίας αποτελεί η ανάλυση και η κατανόηση της συμβουλευτικής θεραπείας ως επιστήμη, αλλά και ειδικότερα της συμβουλευτικής παρέμβασης στην εκπαίδευση, καθώς και τα οφέλη της σε πολλούς τομείς ανάπτυξης του μαθητή, και κυρίως στο οικογενειακό σύστημα. Η εκπαιδευτική συμβουλευτική οικογένειας λοιπόν, κυρίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί αναγκαιότητα στην ελληνική κοινότητα. Καθώς επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι είναι ένας τομέας που χρειάζεται βελτίωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

- Γεωργίου, Σ.(2000).*Σχέση σχολείου- οικογένειας και ανάπτυξη του παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Δημητρόπουλος,Ε.Γ.(1989). *Σχολικός Εκπαιδευτικός & Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Συμβουλευτική*. Αθήνα: Γρηγόρη
- Διαμαντόπουλος, Π. (2002). *Σχολική Παιδαγωγική*. Αθήνα
- Καλλινικάκη, Θ. (2008).*Κοινωνική Εργασία Εισαγωγή στη θεωρία και στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Λαγωνίκα- Δημοπούλου, Μ. (2009).*Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας Μοντέλα Παρέμβασης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Μαλικιώση – Λοΐζου, Μ. (2001).*Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στην Εκπαίδευση από την Θεωρία στην Πράξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Μάνεσης, Ν. (2010). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης Σχολείο και Οικογένεια- Η καθημερινότητα της εκπαιδευτικής πράξης*. Αθήνα: Γκιούρδας Εκδοτική.
- Μάνος, Κ., Μάνου, Ι. & Μάνου, Β. (2003).*Συμβουλευτική στην εκπαίδευση*.Αθήνα: Άτροπος
- Μουσούρου, Λ. Μ. (2006). *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας*. Αθήνα: Gutenberg
- Σαχίνη- Καρδάση, Ε. (2007). *Μεθοδολογία έρευνας Εφαρμογές στο χώρο της υγείας*, Αθήνα: Μ.Ε.Π.Ε., Β' Ιατρικές εκδόσεις.
- Σταθόπουλος, Π. (2005). *Κοινοτική Πρόνοια: Ιστορική εξέλιξη-Νεες κατευθύνσεις*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Τριλιανός, Α. &Καραμηνάς, Ι. (2004).*Συμβουλευτική γονέων*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδιαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης, Εργαστήριο Πειραματικής Παιδαγωγικής
- Φλουρής, Γ. (1989).*Αυτοαντίληψη, σχολική επίδοση και επίδραση γονέων*. Αθήνα: Γρηγόρη

- Χατζηχρήστου, Χ. (2004). *Πρόγραμμα προαγωγής της ψυχικής υγείας και της μάθησης, Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή στο σχολείο/εκπαιδευτικό υλικό για καθηγητές και μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Αθήνα: Τυπώθητο – Γιώργος Δαρδάνος.

Μεταφρασμένη βιβλιογραφία

- Geldard, K. & Geldard, D. (2009). *Η συμβουλευτική ψυχολογία στα παιδιά*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: GUTENBERG
- Michel, A. (1987). *Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου*. Αθήνα: Gutenberg
- Dechaux, J. H. (2008). *Η κοινωνιολογία της οικογένειας*. Αθήνα: Πολύτροπον
- Μπορντ, Ρ. Ν. (1997). *Η Δεξιότητες Συμβουλευτικής στο χώρο της Εργασίας Εφαρμογές στη σχέση Προϊσταμένου – Υφισταμένου*. Αθήνα: Καστανιώτη

Ξένη βιβλιογραφία

- Leod, Mc J. (2003). *An introduction to counselling*. Open University Press.
- Goldenberg, I. & Goldenberg, H. (2000). *Family Therapy, An Overview*. Wadsworth

Ίντερνετ

- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7>
- <https://el.wiktionary.org/wiki/%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF>
- <http://www.pseve.org/journal/UPLOAD/Malikiosi-Loizou8c.pdf>

Άρθρα

- Λαζαράτου, Ε., Αναγνωστόπουλος, Δ., Μαγγανάρη, Ε., Ζέλιος, Γ., Χριστοδούλου, Α. & Σίνη, Α. *Η συμμετοχή βιολογικών και κοινωνικών παραγόντων στην εκδήλωση*

μαθησιακών διαταραχών. Υπηρεσία παιδιών και εφήβων- Κέντρο ψυχικής υγιεινής Βύρωνα- Καισαριανής, Ψυχιατρική κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών (www.encephalos.gr, πρόσβαση 17/04/2015)

- Idowu, Segun. (1986). *Basics of Guidance and Counselling*. Ibadan: Signal Educational Services, Ltd
(διαθέσιμο στο <http://www.unilorin.edu.ng/journals/education/ije/dec1992/GUIDANCE%20%20AND%20%20%20COUNSELLHYPERLINK>
["http://www.unilorin.edu.ng/journals/education/ije/dec1992/GUIDANCE%20%20AND%20%20%20COUNSELLING%20%20%20FOR%20%20THE%20%20PRIMARY%20%20SCHOOL%20CHILD.pdf"](http://www.unilorin.edu.ng/journals/education/ije/dec1992/GUIDANCE%20%20AND%20%20%20COUNSELLING%20%20%20FOR%20%20THE%20%20PRIMARY%20%20SCHOOL%20CHILD.pdf) IHYPERLINK
["http://www.unilorin.edu.ng/journals/education/ije/dec1992/GUIDANCE%20%20AND%20%20%20COUNSELLING%20%20%20FOR%20%20THE%20%20PRIMARY%20%20SCHOOL%20CHILD.pdf"](http://www.unilorin.edu.ng/journals/education/ije/dec1992/GUIDANCE%20%20AND%20%20%20COUNSELLING%20%20%20FOR%20%20THE%20%20PRIMARY%20%20SCHOOL%20CHILD.pdf) NG%20%20%20FOR%20%20THE%20%20PRIMARY%20%20SCHOOL%20CHILD.pdf, πρόσβαση 18/03/2015).
- Σάλμοντ, Ε. (2004). *Συμβουλευτική οικογένειας ατόμων με ειδικές ανάγκες – Πρώιμη Παρέμβαση : Η περίπτωση της κόφρωσης*. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) , Σχολή Επιστημών Αγωγής , Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης , (διαθέσιμο στο <http://thesis.ek> HYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) tHYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) .gr/HYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) tHYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) hHYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) esisBoHYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) oHYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) kHYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) ReaderHYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) /HYPERLINK
["http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485"](http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22485) id/22485#page/1/mode/2up , πρόσβαση 27/2/2015).

- Katsama, I. (2013). *Κοινωνική εργασία με ομάδες στην εκπαίδευση: μια έρευνα δράση για την πρόληψη του σχολικού εκφοβισμού*. Δημοκράτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ) (διαθέσιμο στο <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/29065#page/78/mode/2up>)
- Παπακωνσταντίνου, Α. (2011).
Συμβουλευτική και Πολυπολιτισμική Συμβουλευτική στο Δημοτικό Σχολείο: οιαντιλήψεις των εκπαιδευτικών. Πανεπιστήμιο Πατρών (διαθέσιμο στο <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/5023/1/Atremis%20pdf%20teliko.pdf>)
- Γαληνέας, Ι. (2006). *Η συμβουλευτική στο Δημοτικό σχολείο: ο δάσκαλος και ο σύμβουλος*. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). (διαθέσιμο στο <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/18657#page/88/mode/2up>)
- Μάστορα, Ι. (2009). *Η κοινωνικοποίηση των παιδιών στη νηπιακή ηλικία: Εκπαιδευτικές οδηγίες για γονείς*. Εγκέφαλος. (διαθέσιμο στο <http://www.encephalos.gr/full/46-4-08g.htm>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ

Ομάδα πτυχιακής:

Γιασανακοπούλου Μαρία

Τέσση Δανάη-Κωνσταντίνα

Τραγουδάρα Χριστίνα

Υπεύθυνη Καθηγήτρια:

Θεοδωράτου Μαρία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ερωτηματολόγιο που κρατάτε στα χέρια σας, αποτελεί μέρος της έρευνας που πραγματοποιείται στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας, με θέμα «**Συμβουλευτική οικογένειας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού**».

Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι να αναδειχθεί κατά πόσο το σχολείο αποτελεί φορέα κοινωνικοποίησης του παιδιού και σε ποιο βαθμό τα διάφορα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να την επηρεάσουν. Επίσης, σκοπός είναι να δούμε πόσο τα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν και αντιμετωπιστούν στο σχολικό περιβάλλον και κατ' επέκταση πόσο χρήσιμη είναι η ύπαρξη και η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με τους δασκάλους.

Δείγμα της έρευνας αποτελούν οι δάσκαλοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι καλούνται με βάση την εμπειρία τους και την γνώση τους να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις. Η συμμετοχή τους είναι σημαντική για την ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας και της έκβασης των αποτελεσμάτων. Τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα και καλό θα ήταν να απαντηθούν όλες οι ερωτήσεις.

Ευχαριστούμε πολύ για τον χρόνο σας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Φύλο:

Αντρας Γυναίκα

2. Ηλικία:

20-30 30-40 40-50 50-60

3. Οικογενειακή κατάσταση:

Έγγαμος/-η Άγαμος/-η

4. Εξειδίκευση:

Επίπεδο Πτυχιακής μεταπτυχιακό διδακτορικό

5. Εργασιακή εμπειρία:

0-10 χρόνια 10-20 χρόνια 20 και άνω

6. Ποια είναι η διάρκεια εργασιακής σύμβασης σας:

Μόνιμος/-η Αναπληρωτής/-τρια Ωρομίσθιος/-α

7. Έχετε παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο σχετικά με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού;

Ναι Όχι Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

8. Πιστεύετε ότι είναι χρήσιμη η ύπαρξη κοινωνικών λειτουργών στον εκπαιδευτικό χώρο;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

9. Είστε ενημερωμένος/-η για την εκπαιδευτική συμβουλευτική;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

(Αν η απάντησή σας είναι αρνητική, παρακαλώ μεταβείτε στην ερώτηση 14)

10. Θεωρείτε ότι στα σύγχρονα ελληνικά σχολεία είναι απαραίτητη η ύπαρξη συμβουλευτικής θεραπείας στα παιδιά;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

11. Θεωρείτε ότι ένας εκπαιδευτικός πρέπει να κατέχει βασικές γνώσεις εκπαιδευτικής συμβουλευτικής;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

12. Με βάση τις γνώσεις σας, πιστεύετε ότι η παροχή συμβουλευτικής στους μαθητές είναι ένας τομέας που χρειάζεται βελτίωση;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

13. Με βάση την εκπαίδευσή σας, θεωρείτε ότι διακατέχετε από γνώσεις που θα σας επιτρέψουν την αναγνώριση παθολογικών συμπεριφορών του παιδιού;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

14. Πιστεύετε ότι η σχέση μεταξύ δασκάλου και μαθητή κατά την διάρκεια της σχολικής δραστηριότητας πρέπει να είναι:

Τυπική Ουσιαστική Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

15. Πιστεύετε πως η σχέση δασκάλου και μαθητή κατά την διάρκεια της σχολικής δραστηριότητας πρέπει:

Να περιορίζεται αυστηρά στα πλαίσια του μαθήματος

Να επεκτείνεται και εκτός της τάξης (π.χ διάλειμμα).

Να επεκτείνεται και σε καταστάσεις εκτός του σχολικού χώρου.

Όλα τα παραπάνω

16. Πιστεύετε ότι η κοινωνικοποίηση του παιδιού διαμορφώνεται αποκλειστικά στα σχολεία;

Ναι Όχι Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

17^α.Εάν η απάντησή σας είναι αρνητική, ποιοι άλλοι τομείς θεωρείτε ότι συμβάλουν στην κοινωνικοποίηση ενός παιδιού;

.....
.....
.....

17^β.Εάν η απάντησή σας είναι θετική, πιστεύετε ότι δρα θετικά στην κοινωνικοποίηση του

Ναι Όχι Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

17. Πιστεύετε ότι τα οικογενειακά προβλήματα μειώνουν τις σχολικές επιδόσεις ενός παιδιού;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

18. Πιστεύετε ότι η κοινωνικότητα ενός παιδιού επηρεάζεται άμεσα από το οικογενειακό περιβάλλον;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

19. Θεωρείτε πως οι γονείς οφείλουν να ενημερώνονται συχνά από τους εκπαιδευτικούς για τα παιδιά τους;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

20. Ποια θέματα, κατά την γνώμη σας, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται κατά την διάρκεια των συναντήσεων γονέων και εκπαιδευτικών.

(Απαντήστε στο κατάλληλο κουτί)

	Καθόλου	Ελάχιστα	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Επίδοση					
Οικογενειακά προβλήματα					
Ψυχολογική κατάσταση					
Κοινωνική ανάπτυξη					
Δεξιότητες					

21. Σύμφωνα με την εργασιακή σας εμπειρία, θεωρείτε ότι οι γονείς ενδιαφέρονται για την ψυχο-κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού τους;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

22. Προτείνετε έναν τρόπο με τον οποίο το σχολικό περιβάλλον θα μπορούσε να βοηθήσει ένα παιδί που αντιμετωπίζει οικογενειακά προβλήματα.

.....
.....
.....
.....

23. Πιστεύετε ότι μπορεί να υπάρξει πρόσφορη συνεργασία μεταξύ του εκπαιδευτικού και του κοινωνικού λειτουργού στον σχολικό χώρο;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

24. Πιστεύετε ότι η συνεργασία μεταξύ του εκπαιδευτικού και του κοινωνικού λειτουργού είναι δυνατόν να θεωρηθεί αποτελεσματική για την επίλυση των προβλημάτων ενός παιδιού;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

25. Πιστεύετε ότι η συνεργασία εκπαιδευτικού και κοινωνικού λειτουργού πρέπει να υπάρχει κατά την θεραπευτική διαδικασία με τον μαθητή;

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να ενημερώνεται καθ' όλη την διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας, ώστε να μπορεί να διαχειριστεί τα προβλήματα του παιδιού.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να ενημερώνεται μόνο για το πρόβλημα του μαθητή.

Ο εκπαιδευτικός οφείλει να παραδίδει τα μαθήματα και να ενδιαφέρεται για την σχολική επίδοση του μαθητή.

26. Θεωρείτε πως με την παρουσία κοινωνικών λειτουργών, επιτυγχάνεται η πρόληψη των διαταραχών συμπεριφοράς του παιδιού;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

27. Πιστεύετε ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να συμβάλουν στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολείο;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

28. Πιστεύετε ότι με την βοήθεια του κοινωνικού λειτουργού τα παιδιά που παρουσιάζουν προβλήματα μπορούν να τα αντιμετωπίσουν;

Καθόλου Ελάχιστα Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ